

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

**СТРАТЕШКА ПРОЦЕНА УТИЦАЈА
ЛОКАЛНОГ ПЛАНА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ
ОПШТИНЕ СУРДУЛИЦА ЗА ПЕРИОД 2023-2033.
НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**

СУРДУЛИЦА, 2023.године

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

НАЗИВ ДОКУМЕНТА

Извештај о стратешкој процени утицаја
локалног плана управљања отпадом
на територији општине Сурдулица
за период 2023-2033 на животну средину

НАРУЧИЛАЦ

ОПШТИНСКА УПРАВА ОПШТИНА СУРДУЛИЦА,
Урађен на основу Уговора број 404-23/23-01 од 15.11.2023. године

ОБРАЂИВАЧ

(ИЗАБРАНИ ПОНУЂАЧ)

ПРОИНГ 018 НИШ

ЧЛАНОВИ ТИМА ЗА ИЗРАДУ
ПРОЈЕКТА:

Мирјана Брежанчић, ипл.маш.инж.
Сања Крстић, маст.инж.зжс.
Сузана Брежанчић Тасевски, дипл.маш.инж.

РУКОВОДИЛАЦ ИЗРАДЕ ИЗВЕШТАЈА: Мирјана Брежанчић, дипл.маш.инж.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

САДРЖАЈ

УВОД	5
1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ	8
1.1. Преглед садржаја и циљева плана и односа са другим плановима и програмима	9
1.2. Претходне консултације са заинтересованим органима и организацијама	20
2. ПРЕГЛЕД ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И КВАЛИТЕТА ПРИРОДНЕ И ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ПОДРУЧЈУ ПЛАНА ЗА КОЈЕ СЕ ИЗВЕШТАЈ ОДНОСИ	24
3. ОПИС ПОДРУЧЈА ПЛАНА	25
3.1. Природне карактеристике	26
3.1. Геоморфолошке карактеристике	25
3.1.1. Морфолошке карактеристике	25
3.1.2. Педолошки састав	28
3.1.3. Климатске карактеристике	29
3.1.4. Геолошка предиспозиција развоја	33
3.1.5. Хидролошке карактеристике	39
3.2. Карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају	41
3.3. Анализа и оцена стања нивоа буке	48
3.4 Природна добра	51
4. ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ-КЛАСИФИКАЦИЈА ПРЕМА ПРОСТОРНОМ ПЛАНУ РС	57
5. ПРОБЛЕМИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ КОЈИ СУ РАЗМАТРАНИ У ПЛАНУ	58
6. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА	59
6.1 Општи и посебни циљеви стратешке процене	59
6.2. Избор индикатора	62
6.3.Процена могућих утицаја планских решења на животну средину	65
7. ПРОЦЕНА УТИЦАЈА ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА	65
7.1 Разлози за избор најповољнијег варијантног решења	70
7.2 Евакуација карактеристика и значаја утицаја планских решења	71
7.3. Кумулативни и синергијски утицаји	83
8. ОПИС МЕРА ПРЕДВИЂЕНИХ ЗА СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	84
8.1. Мере које су предвиђене законом и другим прописима	84
8.2. Мере заштите у току изградње	86
8.3. Мере заштите животне средине у току експлоатације	93
9. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕШКИХ ПРОЦЕНА НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА И ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА ПРОЈЕКТА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	101
10. ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	103
10.1. Опис циљева плана	103
10.2. Индикатори за праћење стања животне средине	104
11. Законски оквир	104
12. Мониторинг	106

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

13. Права и обавезе надлежних органа	112
14. ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ	113
15. ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА	115
16. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА	116

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

УВОД

Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину (СПУ) јесте вредновање потенцијално значајних утицаја планова и програма на животну средину и одређивање мера превенције, минимизације, ублажавања, ремедијације или компензације штетних утицаја на животну средину и здравље људи. Применом СПУ у планирању, отвара се простор за сагледавање насталих промена у простору и уважавање потреба предметне средине. У оквиру ње се све планом предвиђене активности критички разматрају са становишта утицаја на животну средину.

Планирање подразумева развој, а стратегија одрживог развоја захтева заштиту животне средине.

У том контексту, стратешка процена утицаја представља незаобилазан инструмент који је у функцији реализације циљева одрживог развоја.

Стратешка процена интегрише социјално–економске и био–физичке сегменте животне средине, повезује, анализира и процењује активности различитих интересних сфера и усмерава политику, план или програм ка решењима која су, пре свега од интереса за животну средину.

Извештај о стратешкој процени утицаја Локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица за период 2023-2033 (у даљем тексту: План и ЛПУО) ради се на основу Решења о приступању изради Стратешке процене утицаја на животну средину

Израда Извештаја Стратешке процене утицаја на животну средину за Локални план управљања отпадом на територији општине Сурдулица за период 2023-2033 (у даљем тексту: Стратешка процена утицаја или СПУ) у складу је са одредбама чл. 34 – 35 Закона о заштити животне средине ("Сл.гласник РС" бр.135/04, 36/09 и 72/09; 43/211- одлука УС и 14/2016 76/2018, 95/2018 и 95/2018 - др. закон) и одредбама чл. 5,7 – 10 и чл.12. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", број 135/04 и 36/09).

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Стратешка процена утицаја планова на животну средину ради се у циљу обезбеђивања заштите животне средине и унапређивања одрживог развоја интегрисањем основних начела заштите животне средине у поступак припреме и усвајања планова и програма. Стратешка процена треба да обезбеди сагледавање развојних докумената са аспекта заштите и да предложи решења и мере којима ће заштита животне средине бити остварена на оптималан и рационалан начин.

На међународном нивоу је Протокол Уједињених нација о стратешкој процени утицаја на животну средину усвојен 2003. године, док је област стратешке процене у Европској Унији регулисана Директивом о процени утицаја одређених планова и програма на животну средину – стратешком директивом, из 2001. године. Обавеза израде стратешке процене утицаја секторских развојних планова и програма на животну средину уведена је у Србији ступањем на снагу Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", број 135/04) крајем 2004. године. Упутство за спровођење Закона је донето 2007. године, као помоћ надлежним органима при одлучивању о изради стратешке процене и оцењивању квалитета извештаја о стратешкој процени у поступку давања сагласности на извештај о стратешкој процени. Законом о изменама и допунама стратешке процене утицаја на животну средину су извршене мање измене и допуне које се непосредно односе на одређивање обима и садржаја стратешке процене.

Члан 5. Закона прописује израду стратешке процене за различите врсте секторских развојних докумената, укључујући документе у области просторног планирања. Одлуку о изради стратешке процене доноси орган надлежан за израду секторског развојног документа (плана или програма), по прибављеном мишљењу органа надлежног за заштиту животне средине и других заинтересованих органа и организација, како је прописано чланом 9. Закона.

Ова одлука је саставни део одлуке о изради развојног документа и објављује се у одговарајућем службеном гласилу. Законом је прописан садржај сваког сегмента стратешке процене, док је садржај извештаја о стратешкој процени прописан чланом 12. Закона.

Чланом 8. Закона прописан је поступак стратешке процене који обухвата три сегмента:

- (1) Доношење одлуке о изради стратешке процене
- (2) Израду извештаја о стратешкој процени
- (3) Одлучивање о давању сагласности на извештај о стратешкој процени, уз учешће заинтересованих органа и организација и јавности.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Извештај о стратешкој процени је документ којим се описују, вреднују и процењују могући значајни утицаји на животну средину до којих може доћи имплементацијом плана и програма и којим се одређују мере за смањење негативних утицаја на животну средину.

Према члану 12. Закона о стратешкој процени утицаја, Извештај садржи нарочито:

1. Полазне основе стратешке процене;
2. Преглед карактеристика и оцена стања животне средине у подручју плана;
3. Опште и посебне циљеве стратешке процене и избор индикатора;
4. Процену могућих значајних утицаја на животну средину;
5. Опис мера предвиђених за смањење негативних утицаја;
6. Смернице за израду процена утицаја на нижим хијерархијским нивоима;
7. Програм праћења стања животне средине у току спровођења плана;
8. Приказ коришћене методологије и тешкоће у изради стратешке процене;
9. Приказ начина одлучивања;
10. Закључке стратешке процене утицаја и друге податке од значаја за стратешку процену.

Стратешка процена утицаја на животну средину је процес који треба да интегрише циљеве и принципе одрживог развоја у просторним и урбанистичким плановима уважавајући при томе потребу да се избегну или ограниче негативни утицаји на животну средину и на здравље и добробит становништва. Значај стратешке процене утицаја на животну средину огледа се у томе што:

- обрађује питања и утицаје ширег значаја који се не могу поделити на пројекте;
- помаже да се провери повољност различитих варијанти развојних концепата;
- избегава ограничења која се појављују када се врши процена утицаја на животну средину већ дефинисаног пројекта; и
- утврђује одговарајући контекст за анализу утицаја конкретних пројеката, укључујући и претходну идентификацију проблема и утицаја који заслужују детаљније истраживање, итд.

Стратешка процена утицаја планских докумената представља значајан инструмент заштите животне средине, тако што се у почетним фазама доношења одлука о будућем развоју простора укључују питања заштите животне средине. Наведени процес резултира претходним усаглашавањем развојних интереса и интереса заштите простора.

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

Стратешком проценом обезбеђује се виши ниво заштите животне средине и интеграције захтева заштите и развојних потреба и интереса, уграђивањем начела и циљева заштите у планске документе у циљу достизања одрживог развоја. Стратешком проценом се омогућава интеграција еколошких захтева, мишљења и начела у планове и програме у циљу подстицања и унапређења одрживог развоја.

Основни методолошки приступ примењен у изради овог Извештаја, одређен је Законом о стратешкој процени утицаја и већ развијеним и прихваћеним методама у досадашњој пракси планирања просторног развоја, а прилагођен је хијерархијском нивоу и специфичним захтевима планског документа. Поступак стратешке процене састоји се од: припремне фазе, фазе израде Извештаја и на крају, поступка одлучивања. Извештајем се вреднују алтернативна решења, процењују се могући утицаји и хазарди; дефинишу мере заштите и унапређења животне средине и програм праћења стања (мониторинг).

1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

На основу одредаба члана 13. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину полазне основе стратешке процене обухватају:

1. кратак преглед садржаја и циљева плана и програма и односа са другим плановима и програмима;
2. преглед постојећег стања и квалитета животне средине на подручју на које се извештај односи;
3. карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају;
4. разматрана питања и проблеме заштите животне средине у плану или програму и приказ разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка процене;
5. приказ припремљених варијантних решења која се односе на заштиту животне средине у плану и програму, укључујући варијантно решење нерализовања плана и програма и најповољније варијантно решење са становишта заштите животне средине;
6. резултате претходних консултација са заинтересованим органима и организацијама битне са становишта циљева и процене могућих утицаја стратешке процене.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

1.1. Преглед садржаја и циљева плана и односа са другим плановима и програмима

Изради Плана приступа се на основу Одлуке о изради Локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица за период 2023-2033 („Службени гласник града Враћа“ бр. 23/23).

Полазна основа је претходни План за период 2015 -2025. Решење о изради Стратешке процене утицаја на животну средину за Локални план управљања отпадом на територији општине Сурдулица за период 2023-2033 је објављено у истом Службеном гласнику.

Законски основ за израду Плана представља Закон о управљању отпадом („Службени гласник РС“ бр. 36/09, 88/10,14/16 и 95/18-др.закон), Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", број 135/04 и 36/09) као и важећи правилници.

Плански основ за израду Плана, поред Локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица за период 2023-2033 представљају решења *Усаглашени просторни план општине Сурдулица* усвојен 2023.год. а Одлука о усвајању усклађеног просторног плана општине Сурдулица са Законом о планирању и изградњи објављено у („Службени гласник града Враћа“, број 34/12 и 11/23) . везна за управљање отпадом, којим је прописано задржавање постојеће депоније „Бубавица“, као и важећих урбанистичких планова.

1. Просторни план Србије 2010-2020.године ("Сл. гласник РС", бр. 88/10) са Стратешком проценом утицаја Просторног плана Републике Србије на животну средину

Просторни план Републике Србије дефинисао је концепцију организације републичког простора, као и обавезе и смернице за његово спровођење. Од значаја за даљи просторни развој подручја општине Сурдулица овим планом су дефинисани следећи елементи:

функционални- економски региони;

функционална урбана подручја и улога градова и урбаних насеља;

одрживи рурални развој;

одрживи развој економије;

просторна дистрибуција и организација пољопривреде;

просторна организација и развој индустрије;

просторни развој туризма и однос према заштити; и др.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Општина Сурдулица спада у девастирано подручје. Поред економско производне девастираности, општина карактерише драстично смањење запослености, посебно у индустрији. Општина Сурдулица је сврстан у групу од 25 урбанизованих општина. Издваја се по свом специфичном положају, јер се са центрима Ниш и Врање налази у јужном делу међународног мултимодалног саобраћајног коридора 10. У погледу функционално урбаног значаја Сурдулица (заједно са општинама Владичин Хан, Врање), представља једно од 16 функционалних урбаних подручја (ФУП) од државног значаја, где на 2,4% републичког простора живи 3% становништва Републике. Како ће наведени државни значај задржати и у планском периоду, неопходно је прихватање концепције децентрализације функција не само на нивоу ФУП и локалне заједнице, већ и преношење надлежности на подцентре и центре заједница насеља, а потом обнова села и градова, привлачењем и подстицањем нових технологија у технолошко интензивне индустријске секторе развојем малих и средњих предузећа, посебно у селима. На концепцијском нивоу Сурдулица има услове да заједно са градовима Владичин Хан, Врање (условно и Босилеград) формира урбани кластер за подручје Јужне Србије. Коришћењем предности кластерског типа (кумулятивне и синергичке ефекте), овај урбани кластер треба одрживост у развоју да планира и остварује развијањем функционалних веза кроз комплементарне планове и програме, развојем одговарајуће инфраструктуре, размештајем јавних служби и функција.

2. Просторни план Републике Србије од 2021. до 2035. године - Нацрт (у фази усвајања)

Анализа и оцена стања

Упркос чињеници да Република Србија остварује сталан напредак у развоју политике управљања отпадом, главни изазови и даље се односе на остваривање добре покривености и капацитета за пружање основних услуга, као што су сакупљање, транспорт и санитарно одлагање отпада. Просечан обухват сакупљања комуналног отпада износи 87,4%. У 2018. години у Србији је генерисано 2,23 милиона тона комуналног отпада (на територији АП КиМ још 0,51 милиона тона), а укупно је сакупљено и одложено 1,95 милиона тона (на АП КиМ још око 0,42 милиона тона). Од те количине, на регионалне санитарне депоније током 2018. године одложено је око 440.000 тона отпада, односно 22,5% сакупљеног комуналног отпада. Не постоји третман отпада пре одлагања на депоније. Исте године на територији Републике Србије (без АП КиМ за коју нема расположивих података) генерисано је 94.500 тона опасног отпада, а различитим операцијама третирано је преко 60.000 тона. Генерисани

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

опасан отпад углавном чине: муљеви и филтер погаче из третмана опасних материја, разне емулзије и раствори, зауљени отпад, амбалажа која садржи опасне супстанце, опасне компоненте одбачене опреме, муљ од чишћења резервоара, отпадна уља из уљних сепаратора итд. Количине посебних токова отпада су у благом порасту. Стопа рециклирања комуналног отпада износи око 3%, а на територији АП КиМ око 6,8%. Србији недостаје систем примарне селекције отпада. Постоји постројење за секундарну селекцију отпада који се може рециклирати у Новом Саду, Ужицу, Јагодини и Лесковцу, као и неколико регистрованих постројења за рециклирање ПЕТ-а, метала и пластике. Мрежа за одвојено сакупљање рециклабилног отпада није довољно развијена у односу на постојеће капацитете, тако да није остварена потребна ефикасност рециклирања.

Иако комунални отпад садржи висок степен органских материја, не постоје постројења за биолошки третман комуналног отпада. Србија нема потребну инфраструктуру за смањење одлагања биоразградивог отпада на депоније. Тренутно, локације за компостирање постоје само у Суботици и Сремској Митровици. У Србији не постоје постројења за спаљивање комуналног отпада, изузев једног чија је изградња започета у Београду. Региони за управљање отпадом формирају се сарадњом ЈЛС. У складу са ЕУ стандардима укупно изграђено је 9 регионалних санитарних депонија, које чине део регионалних центара за управљање отпадом, и још две које нису регионалног типа. На територији АП КиМ изграђено је 7 регионалних депонија које немају решено питање негативног утицаја на животну средину. У изградњи сурегионалне санитарне депоније у Новој Вароши и Инђији. Три највећа града у Србији (Београд, Нови Сад и Ниш) немају санитарне депоније. Регионалне санитарне депоније у функцији се налазе у следећим местима: Ужице, Лапово, Кикинда, Јагодина, Лесковац, Пирот, Сремска Митровица, Панчево, Суботица, Приштина, Гњилане, Призрен, К. Митровица, Урошевац, Ђаковица и Пећ. Две санитарне депоније које нису регионалног типа су у Врању и Горњем Милановцу. Четири регионалне депоније су организоване кроз јавно-приватно партнерство (Кикинда, Лапово, Јагодина и Лесковац). Дванаест региона има међуопштинске споразуме, али још нису започели изградњу. Преостали региони још увек развијају свој приступ. Поред регионалних санитарних депонија, постоје 123 општинске депоније (и још 33 на територији АП КиМ) које нису у складу са стандардима животне средине, а које примају на одлагање организовано сакупљан комунални отпад. Када буде изграђена комплетна инфраструктура за управљање отпадом, ове депоније ће бити затворене и рекултивисане.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Још увек постоји велики број дивљих депонија које су ван контроле општинских комуналних предузећа.

Недостатак инфраструктуре за третман и одлагање опасног отпада представља посебан проблем. Капацитет за третман широког спектра опасног индустријског отпада на територији Републике Србије није довољан. Постоје само ограничени капацитети за физичко-хемијски отпад и одлагање опасног отпада. Нема довољно капацитета за складиштење опасног отпада.

Дозволу да приме одређене врсте опасног отпада имају 3 регионалне санитарне депоније, које су у приватном власништву и примарно раде као регионалне санитарне депоније за неопасан отпад. Ове депоније имају одвојене ћелије за прихват отпада који садрже азбест, други опасан грађевински отпад и отпад од рушења или солидификовани опасан отпад. Недостају капацитети за спаљивање органског индустријског и медицинског отпада. Постојећа инфраструктура за третман посебних токова отпада је недовољна. Третман отпада од грађења и рушења на територији Републике Србије врши само неколико дробиличних постројења која рециклирају мање од 1.000 тона годишње отпада. Како је у последњих неколико година повећана градња, повећане су и количине грађевинског отпада. Сва пажња усмерена је ка рециклажи инертних материјала из грађевинског отпада. Постојећа инфраструктура за управљање медицинским отпадом у Србији састоји се од мреже централних и локалних места за третман, која се налазе у оквиру здравствених установа. Подразумева третман отпада који подлеже посебним захтевима због спречавања инфекције (18 01 03*) – стерилизацију у уређајима за нискотемпературни третман дела медицинског отпада, који се потом може одложити на депонију, дезинфекцију/стерилизацију инфективног отпада и оштрих предмета и дробљење/млевање стерилисаног отпада. Постојећа отвореног типа за третман отпада животињског порекла Категорије 1. која примењују основне методе прераде су у Сомбору, Ћуприји и Инђији. Планирано је затварање објекта у Сомбору. За третман отпада од електричне и електронске опреме, постоји неколико постројења за механички третман каблова, за искоришћење бакра и других метала. Тренутно три компаније цементне индустрије у Србији имају дозволу за третман отпада који користе као замену за примарне ресурсе. У том контексту, углавном се термички третирају отпадне гуме и други отпад који се може сагоревати, као што је мешовити амбалажни отпад.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Стратегијом управљања отпадом Републике Србије 2010-2019. („Службени гласник РС”, број 29/10), која је усвојена 2010. године (као ревизија Националне стратегије управљања отпадом из 2003. године), дефинишу се циљеви, принципи и опције управљања отпадом, стратешки правци и приоритетне активности на њиховој имплементацији, законодавно-правним активностима и институционалном јачању одрживог система управљања отпадом. У циљу успостављања одрживог система управљања отпадом,

Стратегијом је предложено формирање региона за управљање отпадом (укупно 26 на територији Републике Србије). Стратегијом су дефинисани следећи кључни принципи који морају бити задовољени плановима управљања отпадом:

1. Принцип одрживог развоја. Одрживи развој је усклађени систем техничко – технолошких, економских и друштвених активности у укупном развоју у коме се на принципима економичности и разумности користе природне и створене вредности Републике са циљем да се сачува и унапреди квалитет животне средине за садашње и будуће генерације. Одрживо управљање отпадом значи ефикасније коришћење ресурса, смањење количине отпада и поступање са њим на такав начин да доприноси циљевима одрживог развоја.
2. Принцип близине и регионални приступ управљању отпадом. Принцип близине значи да се, по правилу, отпад третира или одлаже што је могуће ближе месту његовог настајања како би се у току транспорта отпада избегле нежељене последице на животну средину. Примена овог принципа зависи од локалних услова и околности и подразумева и укључивање трансфер станица уколико постоје значајније удаљености од места настајања отпада до изабране локације за депонију.
3. Принцип предострожности. Принцип предострожности значи да одсуство пуне научне поузданости не може бити разлог за непредузимање мера за спречавање деградације животне средине у случају могућих значајних утицаја на животну средину.
4. Принцип „загађивач плаћа“. Овај принцип значи да загађивач мора да сноси пуне трошкове последица својих активности. Трошкови настајања, третмана и одлагања отпада морају се укључити у цену производа.
5. Принцип хијерархије. Хијерархија управљања отпадом представља редослед приоритета у пракси управљања отпадом:
 - превенција стварања отпада и редукација, односно смањење коришћења ресурса и смањење количина или опасних карактеристика насталог отпада;

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

- поновна употреба производа за исту или другу намену;
- рециклажа, односно третман отпада ради добијања сировине за производњу истог или другог производа;
- искоришћење вредности отпада (компостирање, спаљивање уз искоришћење енергије и др.);
- одлагање отпада на депоније.

6. Принцип примене најпрактичнијих опција за животну средину. Овај принцип је систематски и консултативни процес доношења одлука који обухвата заштиту и очување животне средине. Примена најпрактичнијих опција за животну средину установљава опцију или комбинацију опција која даје највећу добит или најмању штету за животну средину у целини, уз прихватљиве трошкове и профитабилност, како дугорочно, тако и краткорочно.

7. Принцип одговорности произвођача отпада. Овај принцип значи да произвођачи, увозници, дистрибутери и продавци производа који утичу на пораст количине отпада сnose одговорност за отпад који настаје услед њихових активности. Произвођач сноси највећу одговорност јер утиче на састав и особине производа и амбалаже. Произвођач је обавезан да брине о смањењу настајања отпада, развоју производа који су рециклабилни, развоју тржишта за поновно коришћење и рециклажу својих производа.

8. Национална стратегија одрживог развоја („Службени гласник РС”, број 57/08) усвојена је 2008. године, а 2009. године и Акциони план. Циљ Стратегије је јачање узајамног деловања и остварење значајних ефеката између заштите животне средине, економског раста и социјалне равнотеже, и допринос усклађивању циљева секторских политика.

9. Националним програмом заштите животне средине („Службени гласник РС”, број 12/10) дефинисани су стратешки циљеви заштите животне средине, као и специфични циљеви заштите ваздуха, воде и земљишта, заштите од утицаја појединих сектора на животну средину (индустрија, енергетика, пољопривреда, рударство, саобраћај итд.). Утврђене су неопходне реформе које обухватају регулаторне инструменте, економске инструменте, институционални оквир, систем мониторинга, систем финансирања у области заштите животне средине.

Усаглашени просторни план општине Сурдулица усвојен 2023.год. а Одлука о усвајању усклађеног просторног плана општине Сурдулица са Законом о планирању и изградњи објављено у („Службени гласник града Враћа “, број 34/12 и 11/23) . Овим документом врши се Усклађивање Просторног плана општине Сурдулица са важећом регулативом РС, у свему према Одлуци општине Сурдулица о усклађивању Просторног плана општине Сурдулица са новим Законом о планирању и изградњи .

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Просторни план општине Сурдулица представља један од основних инструмената за реализацију идеје одрживог развоја подручја Општине, засноване на принципима Агенде 21, ХАБИТАТ II, софијске и других декларација и повеља које обавезују Републику Србију и њене општине да их поштују и примењују, како у планирању, тако још више у остваривању планских решења, а која се односе на заштиту просторних ресурса и вредности, уређење простора општина и његових основних категорија (пољопривредно, шумско, водно и грађевинско земљиште и заштитни појасеви око регионалне инфраструктуре) и просторни развој читаве територије Општине.

Наведеним Планом могу се препознати планска решења чијом ће имплементацијом бити остварена заштита и унапређење животне средине.

Једно од планског решења је извршити санацију и рекултивацију постојеће депоније комуналног отпада, затим прелазак на систем регионалног депоновања отпада, сакупљање и депоновање комуналног отпада на подручју сеоских насеља и уклањање дивљих депонија.

Усаглашени план генералне регулације насеља Сурдулица са Законом о планирању и изградњи усвојен 2023год. а Одлуку о усвајању усклађеног плана генералне регулације насеља Сурдулице са Законом о планирању и изградњи објављено у (“Службени гласник града Враћа”,бр.35/12,34/16,15/17,22/22 и 3/23). Концепција уређења простора у границама Усклађивања ПГР насеља Сурдулица заснива се на унапређењу функционалне организације, односно уобличавању постојећих и дефинисању нових зона, доминантно намењених становању, продукцији, рекреацији и туризму. Принципи на којима се заснива организација насеља су рационално и ефикасно коришћење грађевинског земљишта на основама одрживог развоја, обезбеђење доступности уз заштиту ресурса.

Управљање отпадом је засновано на избору концепта евакуације отпада, сагласно смерницама и препорукама Националног Плана управљања отпадом, у циљу спречавања деградације животне средине и здравља становништва и свих корисника простора, пејзажних вредности, форланда реке Врле, Романовске реке и осталих водотокова, спречавање утицаја на микроклиматске и еколошке услове на подручју Плана и окружењу.

Основна концепција, принципи, услови и План управљања отпадом обухвата мере за:

- реализацију концепта регионализације, укључивање на регионалну депонију,
- сва решења до реализације основног концепта су прелазна и у функцији коначног решења,
- превенција, унапређење и смањење настајања отпада на извору,

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

- постепено увођење шема раздвојеног сакупљања и сортирања отпада и увођење рециклаже, идр,

Смернице за уклањање комуналног отпада, према намени и функцији у еколошким зонама:

- објекти и делатности велики генератори комуналног отпада морају имати:
 - посебне просторије за привремено одлагање комуналног отпада,
 - просторија мора бити у оквиру објекта или комплекса, као засебан простор, без прозора, са електричним осветљењем и тачећим местом са славином, холендер сливником и решетком,
 - приступ просторији мора бити обезбеђен са саобраћајнице преко рампе за приступ специјализованог возила или са манипулативне површине или платоа унутар комплекса,

10. Стратегија одрживог развоја општине Сурдулица 2013-2020 година, усвојен на Скупштини општине Сурдулица на седници одржаној дана 12.06.2013. године бр.35-16/13-01, где је извршено ажурирање постојеће стратегије. У процесу планирања одрживог развоја дефинисани су приоритети и ресурси којима располаже општина Сурдулица, као и временски хоризонт њихове реализације.

Кључна претпоставка стратешког планирања је да локална заједница унапређује свој одрживи развој сагледавањем економских, друштвених и могућности за заштиту животне средине. У сарадњи са свим заинтересованим странама анализирали смо наше снаге, слабости, могућности и ризике, прибављали и систематизовали потребне информације за ревизију Стратегије одрживог развоја општине Сурдулица 2013-2020. године.

11. Регионални план управљања отпадом за Пчињски округ 2013-2023 године усвојен септембра 2012 године. Регионални план управљања отпадом представља документ којим се успоставља управљање отпадом на нивоу региона, у складу са националном Стратегијом управљања отпадом. Законом о управљању отпадом ("Службени гласник РС" број 36/09 и 88/10) дефинисана је обавеза израде локалних и регионалних планова управљања отпадом који требају бити међусобно усаглашени и усаглашени са Стратегијом управљања отпадом Републике Србије. Општине Пчињског округа су као један од приоритета идентификовале потребу израде Регионалног плана управљања отпадом за Пчињски округ. У складу са Националном стратегијом управљања отпадом и у координацији са Министарством енергетике, развоја и заштите животне средине, укључено је свих седам општина Пчињског округа (Град Врање и општине Бујановац, Прешево, Трговиште, Владичин Хан, Сурдулица и Босилеград) у овој активности пројекта.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Израда Регионалног плана управљања отпадом за општине Пчињског округа резултат је читавог низа активности које су покренуте у циљу решавања питања поступања са отпадом и успостављања Регионалног центра за управљање отпадом. У припреми је и пројектовања проширења санитарне депоније „Метерис“ у Врању.

12. Стратегија управљања чврстим отпадом у општини Сурдулица 2014-2019 (“Сл.гласник града Врања”,бр.31/14) Ова стратегија има тежи јасном постављању циљеве и правца којим треба кренути, не би ли се отпад, који је тренутно проблем општине, претворио у могући извор зараде од које би целокупно становништво општине Сурдулица имало користи. Циљеви су специфично подељени на:

- уврђивање полазне основе за израду стратегије;
- развијање јавне свести на свим нивоима друштва у односу на проблематику отпада;
- санирање постојећих депонија на територији општине;
- унапређење квалитета животне средине кроз смањење загађења општине.

13. Краткорочни акциони план за заштиту ваздуха на територији општине Сурдулица Нацрт (у фази усвајања)

Отпадни материјал на дивљим депонијама у неразграђеном, полуразграђеном и често спаљеном облику лако долази у контакт са земљиштем, водом и ваздухом, па се за кратко време загади земљиште, воду и ваздух који удишемо. Материје које се у највећој мери емитују при сагоревању јесу азотни и сумпорни оксиди, диоксиди, фурани и тешки метали, а поред тога емитује се и снажан, јако непријатан мирис који значајно утиче на живот у околини депоније.

Опасност од ширења пожара је изузетно велика, обзиром на суву траву и растиње које је углавном карактеристично за локације које се „бирају“ за настанак дивље депоније. Такође при атмосферским падавинама долази до растварања и спирања штетних материја које се затим инфилтрирају и директно загађују земљиште и подземне воде, док се ветром загађујуће супстанце се проширују и на веће удаљености. Велики, густе, сиви облаци простиру се изнад насеља, загађују атмосферу, путују километрима да би се касније изручили са кишом. Још један фактор штетности дивљих депонија, који није везан за негативан утицај штетних супстанци, али свакако није за занемаривање, огледа се у јако деградираном изгледу предела.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

14. Локални план управљања отпадом ("Сл. гласник града Враћа", број 15/15)

Циљ у области управљања отпадом је развити систем примарне селекције отпада, као и успоставити систем управљања посебним токовима отпада.

15. Стратегија просторног развоја Републике Србије

Стратегија просторног развоја Републике Србије дефинише начин коришћења и заштите природних ресурса, природне и културне баштине и животне средине. Циљеви утврђени СПРРС су: уравнотежен регионални развој; већи степен привредне конкурентности; просторно- функционална интегрисаност у окружење; одржива животна средина; заштићено, уређено и одрживо коришћено природно и културно наслеђе. Одржива животна средина биће заснована на рационалном коришћењу природних ресурса, повећању енергетске ефикасности уз коришћење обновљивих извора енергије и увођење чистијих технолошких решења (посебно енергетских и саобраћајних), темељном и ситематском чишћењу Србије и регионалном депоновању чврстог отпада, смањењу негативних утицаја у урбаном и руралном окружењу, уређењем предела и другим мерама.

15. Национална стратегија одрживог развоја ("Службени гласник РС", број 57/08)

Основни закључак који се може извести из наведеног документа је неопходност интегрисања аспекта утицаја на животну средину у секторске политике развоја, у првом реду енергетике, водопривреде, индустрије, пољопривреде, саобраћаја, регионалног и просторног развоја и др.

Аспекти заштите животне средине као део концепта одрживог развоја односе се на формулисање стратегија очувања еколошког интегритета, који се заснива на три основна начела: однос према употреби коначних залиха необновљивих ресурса; начин употребе обновљивих ресурса и одржавање нивоа емисије загађења у границама апсорпционог капацитета животне средине. Наглашава се да је посебну пажњу потребно посветити подручјима са изузетно загађеном животном средином и великим притисцима на простор ресурсе, становништво и животну средину. То су урбана, индустријска, рударска, подручја производње електричне енергије и друга угрожена подручја са прекораченим вредностима загађујућих материја у ваздуху, водама и земљишту, угроженим живим светом и стаништима и угроженим здрављем људи. У осетљива подручја у погледу загађивања и притисака на животну средину издвојена су подручја заштићених природних и културних добара, као и подручја веома квалитетне животне средине, са очуваним потенцијалима и без присуства извора загађивања или где су загађења далеко испод дозвољених граница.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

16. Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године ("Службени гласник РС", бр.47/2019)

-Управљање отпадом Уочава се тренд смањења укупне генерисане количине отпада (осим на територији Аутономне покрајине Војводине), што је у директној вези са смањењем куповне моћи становништва и економском кризом, али и повећањем успешности у систему прикупљања појединих фракција комуналног отпада у локалним заједницама (кроз процесе рециклаже). Процент становника обухваћених организованим прикупљањем отпада показује тренд благог пораста, што указује и на позитивне тенденције у смањивању неуређених депонија и сметлишта. Преовлађујући начин управљања отпадом је депоновање (преко 97%), док је изостао поступак инсинерације и енергетског искоришћења. Количина отпада која се рециклира не прати се систематски у свим ЈЛС. Према подацима Евростата, на целој територији Републике Србије овај проценат не премашује 1% укупне количине отпада. Од планираних 26 регионалних центара за управљање отпадом (регионална депонија са трансфер станицом и рециклажним постројењем), до 2016. године пуштено је у рад осам регионалних депонија, а реализација осталих депонија у директној је корелацији са ниским степеном остваривања регионалне сарадње између општина. Због недостатка простора за даљу евакуацију отпада услед запуњених депонија, као и недостатка регионалног система управљања, поједине општине своје укупне токове отпада преусмеравају на суседне општинске депоније.

17. Национална стратегија заштите и спасавања у ванредним ситуацијама („Службени гласник РС”, број 86/11) дефинише механизме координације и смернице програма за смањење катастрофа узрокованих природним појавама и опасностима од несрећа, и утврђује заштиту, одговор и санацију последица. Стратегија истиче значај регионалне сарадње у области смањења ризика од катастрофа, како међу државама региона, тако и на супралокалном нивоу.

Основни недостаци система груписани су у неколико тема, од институционално-организационих до људских ресурса и едукације. За планирање просторног развоја су интересантни следећи уочени недостаци:

недоступност специјализованих катастарара;

непостојање свеобухватних мапа ризика;

непостојање методологије управљања опасним отпадом;

незадовољавајући ниво саобраћајне и друге инфраструктуре; и неразвијена

култура превенције.

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

На основу ових недостатака утврђени су стратешки циљеви по областима, од којих се „Стратешка област 4. Умањити факторе ризика” дотиче просторног/урбанистичког планирања, утврђивањем циљева:

развоја урбанистичких и техничких услова за градњу који обезбеђују отпорност грађевина на катастрофе; и процене ризика од катастрофа у насељима подложним катастрофама, нарочито оним у којима се одвија брза урбанизација. Ова стратегија нема ближе одреднице територијалног аспекта развоја. У Анексу Стратегије су приказани резултати анализе области ванредних ситуација у Републици Србији и дат је приказ стања елементарних непогода и других стања опасности. У Анексу су дате анализе процена угрожености по ризицима, а за просторни развој су посебно интересантне следеће: земљотреси, бујичне поплаве, клизишта и одрони, неповољне и опасне атмосферске непогоде, техничко-технолошке несреће, пожари, дејство опасних материја и хемијски удеси.

18. Стратегија биолошке разноврсности Републике Србије за период од 2011. до 2018.године ("Службени гласник РС", број 13/11);

19. Национални програм заштите животне средине ("Службени гласник РС", број 12/10);

20. Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара ("Службени гласник РС", број 33/12);

21. Стратегија развоја шумарства Републике Србије("Службени гласник РС", број 59/2006);

22. Водопривредна основа Србије ("Службени гласник РС", број 11/2002).

1.2. Претходне консултације са заинтересованим органима и организацијама

У складу са одредбама члана 11. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину надлежни орган у припреми одлуке о изради стратешке процене, извршио је претходне консултације и усаглашавање ставова заинтересованих органа и организација, органа локалне самоуправе, корисника простора и других субјеката.

Надлежни органи и комуналне службе су за потребе израде Плана доставиле *услове* и одређене *иницијативе*, које су на адекватан начин уграђене у СПУ у складу са нормативима и стандардима.

У току израде Плана и Извештаја о СПУ прибављени су подаци и мишљења од следећих заинтересованих органа и организација:

- ЈП "Водовод", , Мишљење о потреби израде Стратешке процене ;

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

- ХЕ „Власина“, Мишљење о потреби израде Стратешке процене ;
- “Симпо-Стил““, Мишљење о потреби израде Стратешке процене ;
- “Кнауфинсулатион““, Мишљење о потреби израде Стратешке процене ;
- Туристичка организација , Мишљење о потреби израде Стратешке процене ;
- “Ел.дистрибуција“ , Мишљење о потреби израде Стратешке процене ;
- Завод за заштиту природе Србије, канцеларија у Нишу издао је Мишљење о потреби израде Стратешке процене

У изради Стратешке процене утицаја Локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица за период 2023-2033. коришћени су услови других надлежних институција.

Национална стратегија одрживог развоја („Службени гласник РС”, број 57/08) усвојена је 2008. године, а 2009. године и Акциони план. Циљ Стратегије је јачање узајамног деловања и остварење значајних ефеката између заштите животне средине, економског раста и социјалне равнотеже, и допринос усклађивању циљева секторских политика.

Националним програмом заштите животне средине („Службени гласник РС”, број 12/10) дефинисани су стратешки циљеви заштите животне средине, као и специфични циљеви заштите ваздуха, воде и земљишта, заштите од утицаја појединих сектора на животну средину (индустрија, енергетика, пољопривреда, рударство, саобраћај итд.). Утврђене су неопходне реформе које обухватају регулаторне инструменте, економске инструменте, институционални оквир, систем мониторинга, систем финансирања у области заштите животне средине

Усаглашени просторни план општине Сурдулица усвојен 2023.год. а Одлука о усвајању усклађеног просторног плана општине Сурдулица са Законом о планирању и изградњи објављено у („Службени гласник града Враћа “, број 34/12 и 11/23) . Овим документом врши се Усклађивање Просторног плана општине Сурдулица са важећом регулативом РС, у свему према Одлуци општине Сурдулица о усклађивању Просторног плана општине Сурдулица са новим Законом о планирању и изградњи . Просторни план општине Сурдулица представља један од основних инструмената за реализацију идеје одрживог развоја подручја Општине, засноване на принципима Агенде 21, ХАБИТАТ II, софијске и других декларација и повеља које обавезују Републику Србију и њене општине да их поштују и примењују, како у планирању, тако још више у остваривању планских решења, а која се односе на заштиту просторних ресурса и вредности, уређење простора општина и његових основних

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

категорија (пољопривредно, шумско, водно и грађевинско земљиште и заштитни појасеви око регионалне инфраструктуре) и просторни развој читаве територије Општине.

Наведеним Планом могу се препознати планска решења чијом ће имплементацијом бити остварена заштита и унапређење животне средине. Једно од планског решења је извршити санацију и рекултивацију постојеће депоније комуналног отпада, затим прелазак на систем регионалног депоновања отпада, сакупљање и депоновање комуналног отпада на подручју сеоских насеља и уклањање дивљих депонија.

Усаглашени план генералне регулације насеља Сурдулица са Законом о планирању и изградњи усвојен 2023год. а Одлуку о усвајању усклађеног плана генералне регулације насеља Сурдулице са Законом о планирању и изградњи објављено у (“Службени гласник града Враћа”,бр.35/12,34/16,15/17,22/22 и 3/23). Концепција уређења простора у границама Усклађивања ППР насеља Сурдулица заснива се на унапређењу функционалне организације, односно уобличавању постојећих и дефинисању нових зона, доминантно намењених становању, продукцији, рекреацији и туризму. Принципи на којима се заснива организација насеља су рационално и ефикасно коришћење грађевинског земљишта на основама одрживог развоја, обезбеђење доступности уз заштиту ресурса.

Управљање отпадом је засновано на избору концепта евакуације отпада, сагласно смерницама и препорукама Националног Плана управљања отпадом, у циљу спречавања деградације животне средине и здравља становништва и свих корисника простора, пејзажних вредности, форланда реке Врле, Романовске реке и осталих водотокова, спречавање утицаја на микроклиматске и еколошке услове на подручју Плана и окружењу.

Основна концепција, принципи, услови и План управљања отпадом обухвата мере за:

- реализацију концепта регионализације, укључивање на регионалну депонију,
- сва решења до реализације основног концепта су прелазна и у функцији коначног решења,
- превенција, унапређење и смањење настајања отпада на извору,
- постепено увођење шема раздвојеног сакупљања и сортирања отпада и увођење рециклаже, идр,

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Смернице за уклањање комуналног отпада, према намени и функцији у еколошким зонама:

- објекти и делатности велики генератори комуналног отпада морају имати:
 - посебне просторије за привремено одлагање комуналног отпада,
 - просторија мора бити у оквиру објекта или комплекса, као засебан простор, без прозора, са електричним осветљењем и тачећим местом са славином, холендер сливником и решетком,
 - приступ просторији мора бити обезбеђен са саобраћајнице преко рампе за приступ специјализованог возила или са манипулативне површине или платоа унутар комплекса,

Стратегија одрживог развоја општине Сурдулица 2013-2020 година, усвојен на Скупштини општине Сурдулица на седници одржаној дана 12.06.2013.године бр.35-16/13-01, где је извршено ажурирање постојеће стратегије. У процесу планирања одрживог развоја дефинисани су приоритети и ресурси којима располаже општина Сурдулица, као и временски хоризонт њихове реализације.

Кључна претпоставка стратешког планирања је да локална заједница унапређује свој одрживи развој сагледавањем економских, друштвених и могућности за заштиту животне средине. У сарадњи са свим заинтересованим странама анализирали смо наше снаге, слабости, могућности и ризике, прибављали и систематизовали потребне информације за ревизију Стратегије одрживог развоја општине Сурдулица 2013-2020.године.

Регионални план управљања отпадом за Пчињски округ 2013-2023 године усвојен септембра 2012године. Регионални план управљања отпадом представља документ којим се успоставља управљање отпадом на нивоу региона, у складу са националном Стратегијом управљања отпадом. Законом о управљању отпадом ("Службени гласник РС" број 36/09 и 88/10) дефинисана је обавеза израде локалних и регионалних планова управљања отпадом који требају бити међусобно усаглашени и усаглашени са Стратегијом управљања отпадом Републике Србије. Општине Пчињског округа су као један од приоритета идентификовале потребу израде Регионалног плана управљања отпадом за Пчињски округ. У складу са Националном стратегијом управљања отпадом и у координацији са Министарством енергетике, развоја и заштите животне средине, укључено је свих седам општина Пчињског округа (Град Врање и општине Бујановац, Прешево, Трговиште, Владичин Хан, Сурдулица и

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Босилеград) у овој активности пројекта. Израда Регионалног плана управљања отпадом за општине Пчињског округа резултат је читавог низа активности које су покренуте у циљу решавања питања поступања са отпадом и успостављања Регионалног центра за управљање отпадом. У припреми је и пројектовања проширења санитарне депоније „Метерис“ у Врању.

Стратегија управљања чврстим отпадом у општини Сурдулица 2014-2019 (“Сл.гласник града Врања”,бр.31/14) Ова стратегија има тежи јасном постављању циљеве и правца којим треба кренути, не би ли се отпад, који је тренутно проблем општине, претворио у могући извор зараде од које би целокупно становништво општине Сурдулица имало користи. Циљеви су специфично подељени на:

- уврђивање полазне основе за израду стратегије;
- развијање јавне свести на свим нивоима друштва у односу на проблематику отпада;
- санирање постојећих депонија на територији општине;
- унапређење квалитета животне средине кроз смањење загађења општине.

2. ПРЕГЛЕД ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И КВАЛИТЕТА ПРИРОДНЕ И ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ПОДРУЧЈУ ПЛАНА ЗА КОЈЕ СЕ ИЗВЕШТАЈ ОДНОСИ

Приликом израде Стратешке процене утицаја потребно је дати преглед постојећег стања и квалитета природне и животне средине на подручју за које се Извештај односи, јер карактеристике постојећег стања представљају основу за свако истраживање проблематике животне средине на одређеном простору. Основне карактеристике постојећег стања за потребе овог истраживања дефинисане су на основу: увида у резултате мерења елемената животне средине која врше овлашћене организације, постојећих планских докумената, урађених студијских истраживања, доступне стручне и научне литературе, као и директним увидом у стање на терену. Квалитет животне средине града Београда одређен је његовим природним условима, створеном урбаном структуром, саобраћајем, привредним и другим активностима које се одвијају у граду. Подручје Београда са непосредним окружењем представља, у садашњим оквирима, индустријски најразвијенију зону у земљи. У овој зони лоцирана су три најснажнија комплекса хемијске индустрије, интензивна површинска експлоатација лигнита и производња енергије. Ови комплекси истовремено

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

представљају и еколошки најугроженија подручја. Велика концентрација становништва и индустрије проузроковала је загађивање ваздуха, воде и земљишта, као и друге утицаје на животну средину.

3. ОПИС ПОДРУЧЈА ПЛАНА

Планом је обухваћена општина Сурдулица која заузима површину од 628km², а према попису из 2023.године, општина има 18.023 становника, који живе у 41 насељу, организованих у 25 месних заједница и 11 месних канцеларија. Један од узрока смањивања броја становништва је изузетно неповољна економска ситуација у општини као и велика стопа незапослености. Територија општине се налази у региону јужне Србије (географске координате $\varphi = 420\ 41'$ Н.Е., $\lambda = 22011'$ Е. Гр.), у Пчињском округу, на државној граници са Републиком Бугарском. Јужно се налазе општине Врање и Босилеград, западно општина Владичин Хан, а северно општина Црна Трава из Јабланичког округа.

Општина Сурдулица која се налази на крајњем југо истоку РС спада у „недовољно развијене општине“. На подручју општине Сурдулица разликују се две климата: умерено-континентални и субпланински. Делови територије, који су ниже надморске висине, предео око Масуричког поља, имају умерено-континенталну климу, док делови са вишим надморским висинама, Власина и околне планине имају карактеристике субпланинске климе.

Сурдулица има повољан географски положај тако да кроз њену територију пролазе и делови државних путева: I Б реда, II А реда. Од државног пута I А реда Ниш-Скопље-Солун, Сурдулица је удаљена свега 10km, добро је повезана и са аеродромом у Београду (330 km), Скопљу (120 km) и Софији (110 km).

Општина и град Сурдулица која се налази на површини од 628 km², надморској висини од 475 m до 1500 m и више и ослоњена на високе планине Варденик (1875m) и Чемерник (1638m) смештен је у сливу реке Врле, Масуричком пољу, сливу Горње Јерне и Божичке реке, а захвата и део Власинске висоравни.

Њену иточну границу чини државна граница према Бугарској у дужини од 42km., где се налази и гранични прелаз Стрезимовци. Сам град Сурдулица налази се у источном делу Масуричке котлине, с обе стране реке Врле, десне притоке Јужне Мораве. На месту где Врла излази из Варденичке клисуре и потом тече кроз Масуричку котлину, подигнуто је насеље Сурдулица. На том месту Врла прима са леве стране притоку, Романовску реку. Тако је Сурдулица

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

подигнута с обе стране ове две реке и на планини, која јој даје живописан изглед, а речне воде омогућавају модеран урбанистички развој.

3.1. Природне карактеристике

3.1.1 Морфолошке карактеристике

Подручје општине Сурдулица одликује се планинским теренима. Рељеф чине у највећој мери громадне планине Родопске масе. То су:

1) Чемерничка антиклинала, западно од реке Власине и Власинског језера са планином Чемерник као највишим делом на којој се издвајају врхови Велики Чемерник (1638 м.н.в.) и Кула (1621 м.н.в.). На северу подручја се протеже до Острозуба и Добропољске чуке а ка југу се спушта у клисуру Врле која га одваја од масива Варденика чији темени део чини Стрешер (Велики 1876 м.н.в. и Мали Стрешер 1757 м.н.в.).

2) Власинска синклинала, источно од чемерничке антиклинале, која је у јужном делу (Божица) и средњем делу (Власина) претрпела мање промене, па је израженија - правилнијег облика, а у северном делу (Црна Трава - Брод) је стиснута и измењена усецањем долине Власине.

3) Источно од ње протеже се антиклинала громадних планина која је много измењена у долини горњег тока реке Јерме и њених притока. Ту се истичу планине Плана (Вртоп 1721 м.н.в.), Колунички рид (Динина чука 1598 м.н.в.), Плоча (1705 м.н.в.), Панцин гроб (1664 м.н.в.) и Миљевска планина (Бандера 1829).

4) Лисинске планине, јужно од Власинске синклинале, са Глошком планином (Мечит 1756м) и планином Валози (1829м).

Планински предео обилује речним долинама, клисурама река Врле, Власине, Божичке, Јерме, Јелашничке, Гарванице, као и њихових притока. Власина, средишњи (главни) део Власинске синклинале, представља плитко удубљење издуженог облика, заравњено флувијалном ерозијом реке Власине и притока и представља површ коју због велике надморске висине (1160-1460 м.н.в.) можемо окарактерисати као висораван. Власинска висораван се пружа у дужини од 14 км и ширини 5-7 км, и сужава се у јужном и северном делу на 3-4 км. Масуричко поље простире се око доњих токова река Врле и њених притока и представља део Врањске котлине. Разноврсна морфологија терена дели подручје општине на сливове главних водотокова и то:

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

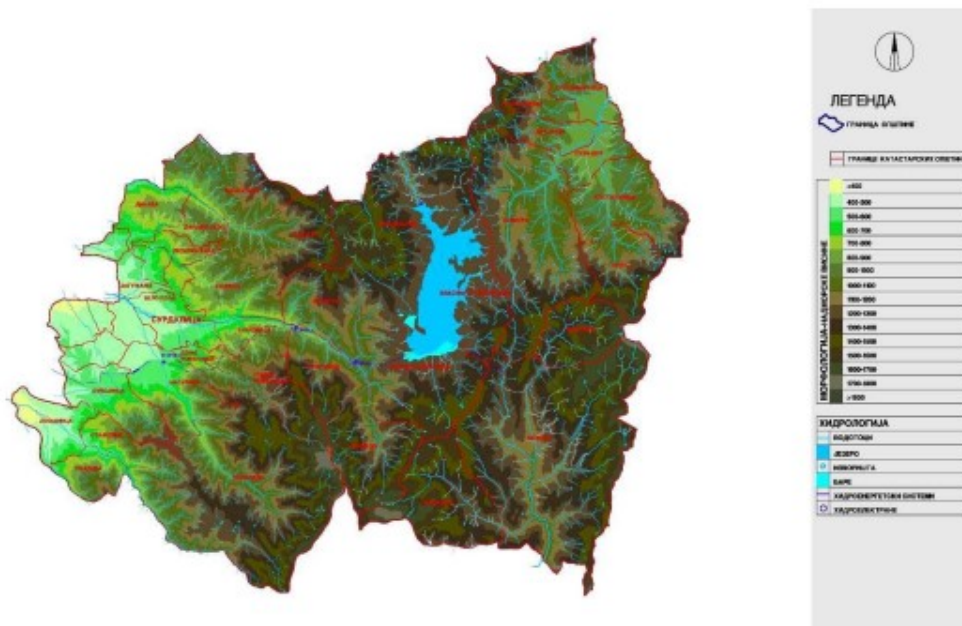
- 1) Слив реке Врле (обухвата насеља Дикава - јужни део атара, Дањино Село - јужни део атара, Горња Козница, Лескова Бара, Загужање, Дуги Дел, Кијевац - јужни део атара, Бело Поље, Сурдулица, Битврђа, Власина Округлица - јужни део атара, Топли До, Вучеделце, Горње Романовце, Ћурковица, Доње Романовце, Масурица, Ново Село - већи северни део атара, Сувојница, Дугојница, Биновце, Калабовце и Алакинце);
- 2) Слив Јелашничке реке (обухвата насеља: Јелашница, Рђавица, Стајковце и мањи јужни део атара Ново Село);
- 3) Слив реке Гарванице (обухвата насеља: Мачкатица, Троскач и мање северне делове атара Дикава, Дањино Село и Кијевац);
- 4) Слив реке Власине (обухвата насеља: Власина Рид, Власина Стојковићева и већи део атара Власина Округлица);
- 5) Слив реке Јерме (обухвата насеља: Клисура, Драинци, Грозатовци, Стрезимировци, Сухи Дол, Кострешевци и Паља); 6) Слив Божичке реке (обухвата насеља: Божица, Колуница и Топли Дол).

Експонираност

Условљене морфологијом терена, односно правцем пружања планинских гребена, јављају се мезоклиматске разлике између подручја, посебно уколико је то меридијански правац пружања. Подручја која имају јужну експозицију, присоја, су осунчанија, осунчање траје дуже, сунчеви зраци падају под већим углом, па је и загревање веће. На присојним странама има локалитета без шуме (пашњаци, ливаде) на којима је, током најтоплијих летњих дана, велика врућина. Подручја која имају северну експозицију, осоје, током дана и године су дуже у сенци, осунчање траје краће, сунчеви зраци падају под мањим углом, па је и загревање мање. Анализом експонираности са микроклиматског становишта извршена је подела бонитета експозиције на пет категорија:

- 1) Изразито неповољна експозиција - стрме северне долинске стране;
- 2) Неповољна експозиција - североисточне и северозападне падине, као и северне падине благих нагиба;
- 3) Условно повољна експозиција - све равне површине у алувијалним равнима водотока и на заравњеним деловима развођа;
- 4) Повољна експозиција - источне и западне падине, као и стрме југоисточне, јужне и југозападне падине;
- 5) Изразито повољна експозиција - југоисточне, јужне и југозападне падине благих нагиба.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Слика 1. Приказ морфологије терена општине Сурдулица

3.1.2 Педолошки састав

Постојање значајног процента површина великих нагиба са деградираним биљним покривачем условио је честу појаву ерозије. Неконтролисана сеча шума у прошлости ради добијања обрадивих површина и огрева, као последицу је имала ерозију спирањем (денудација) и на тај начин су створене вододерине, бразде и јаруге. Највише јаруга има на јужном ободу Власине, на развођу Шундине и Јарчеве реке, развођу Симонове и Дејанове реке, испод Рида и на северу у долини Дедине реке. Бујични водотоци су еродирани материјал транспортовали и таложили у виду купастих узвишења, тзв. плавина (алувијални наноси) у долини реке Власине, причињавајући штете по ливадама и на путевима. Осим тога, на еродираним ораничним површинама, приноси су врло ниски, што све утиче на сеобу становништва и напуштање овог подручја. У нижим и заравњеним подручјима и подручјима под шумском вегетацијом

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

(Масуричко поље, Власина,...) структура тла је стабилна јер нема ерозије. Масуричко поље и долину реке Врле са притокама одликују алувијалне равни, са пуно хумуса. Овакво тло погодно је за развој пољопривреде (ратарство и повртарство). На брдовитом тлу и у већем делу поља распрострањене су смоница и гајњача (смеђе земљиште) које су, код великих нагиба, углавном еродирани и деградирани услед крчења шума. Гајњача је нарочито заступљена у сливу Божичке реке. На већој висини гајњаче прелазе у подзоласто земљиште на коме успевају листопадне шуме. На планинским врховима хумусно силикатно земљиште тамне боје (тамни подзол) погодује травнатој вегетацији и боровницама. Површина око језера и језеро има полутресетно (у непотопљеном, равничарском делу приобалног појаса) и тресетно земљиште (највећим делом потопљено, у виду пловећих острваца и гомилица дуж обале). Тресетно земљиште садржи велики проценат органских материја, различите боје и грађе, а настало је распадањем барске вегетације у условима велике влаге.

3.1.3 Климатске карактеристике

На територији општине Сурдулица заступљене су две врсте климата. Делови територије који су ниже надморске висине, предео око Масуричког поља, имају умерено континенталну климу, док делови са вишим надморским висинама - Власина и околне планине, имају карактеристике субпланинске климе. Умерено континенталну климу карактеришу изражена 4 годишња доба, док субпланинску климу одликују дуге и хладне зиме, кратка и свежа лета и кратка прелазна годишња доба. Неки од климатских елемената праћени су за две станице са различитим надморским висинама и климатским одликама: Сурдулица 500м и Власина 1230м.

Температура ваздуха

Адсорбовање дела сунчевог зрачења од стране земљине површине и загревање ваздуха зависи од географске ширине, надморске висине, експозиције места, облачности и замућености ваздуха. Кретање средњих месечних температура ваздуха може се видети из Табеле 2.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Табела 2. Средње месечне температуре ваздуха (°C):

Станица	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	ср. год.
Сурдулица	-0.1	1.8	4.3	10.5	14.6	19.0	21.0	20.9	16.4	11.5	5.6	2.7	10.7
Власина	-3.6	-2.6	0.2	5.6	10.2	13.8	15.8	16.1	12.3	7.4	2.9	-0.7	6.4

Најхладнији месец и на Власини и у Сурдулици је јануар, а најтоплији месец у Сурдулици је јули, а на Власини август.

Због веће надморске висине Власина има ниже температуре током целе године. У зимским месецима пада снег који се задржава преко три месеца, са дебљином преко 30 цм преко два месеца, што се повољно одражава на трајање зимске спортско-рекреативне и туристичке сезоне. Благе планинске косе и дубок снег представљају погодност за упражњавање зимских спортова. Осим тога, као последица ниских температура, на Власинском језеру се образује ледени покривач, најчешће крајем децембра, и траје до средине фебруара, па и до краја марта. Дебљина леда може бити и до 35-40 цм, што омогућава прелазак са једне на другу обалу језера, мада не потпуно безбедан. Како је током зиме режим рада хидроелектрана такав да водостај редовно опада, лед се делом ослања на копно и пуца, креће се и ломи, те пукотине прекрије снег, тако да могућност развоја и других спортова типа клизања није реална, пре свега због безбедности. Врло топлих летњих дана, са температуром ваздуха од 25°, на Власини има 20 у години, када се језерска вода загреје толико да је могуће купање али, због велике надморске висине, ваздух и језерска вода не могу толико да се загреју да би се могло говорити о правој купалишној сезони. Влажност ваздуха За практичне потребе најчешће се употребљавају подаци о релативној влажности која показује степен засићености ваздуха воденом паром. Кретање релативне влажности на подручју општине Сурдулица може се сагледати из Табеле 3.

Станица	пролеће	лето	јесен	зима	ср. год.
Сурдулица	76.7	68.7	77.5	83.6	76.6
Власина	78.5	74.2	81.1	84.3	79.6

Табела 3. Релативна влажност ваздуха (%):

Влажност ваздуха је значајна за биљни и животињски свет јер, између осталог, утиче на развитак биљака и доношење плодова; уколико је ваздух влажнији утолико је транспирација биљака мања и обратно. Испаравање омогућава да се сагледа количина изгубљеног дела влаге из тла и губитак воде из хидроакумулација, што утиче на коришћење воде у водопривредне сврхе.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Највеће испаравање је у јулу и августу, а најмање у децембру, јануару и фебруару, што је у тесној вези са вредностима температуре.

Облачност

Облачност утиче на осунчање, интензитет инсолације и радијацију, чиме ублажава дневно колебање температуре. Најмања облачност је у току лета, што се позитивно одржава на туристичка кретања.

Табела 4. Годишњи ток облачности:

Станица	пролеће	лето	јесен	зима	ср.год.
Сурдулица	6.1	3.8	5.0	6.7	5.4
Власина	6.2	4.0	5.3	6.6	5.5

Падавине

Уз температуру ваздуха, падавине представљају један од најважнијих климатских елемената, посебно у нашем поднебљу које се више одликује облачношћу и падавинама него топлотном инсолираношћу. Падавине представљају важан климатски фактор посебно за водопривреду, јер њихова количина и интензитет утичу на притицање воде у реке, канале и хидроакумулације, али и на ерозионе процесе у речним сливовима. На падавински режим ове територије преовлађујући утицај имају циклонске активности различитог порекла које се манифестују у продорима влажних и хладних ваздушних маса са Атлантског океана са запада и северозапада, топлих са југа и југозапада из области Средоземља и зимских продора хладних ваздушних маса са севера и североистока, уз утицај орографских црта рељефа . Станица Власина годишње прима већу количину падавина од станице Сурдулица, јер се налази на већој надморској висини. Најмања количина падавина се излучује, у Сурдулици - у јануару, фебруару, марту и јулу, а на Власини - у јулу, августу и септембру. Највећа количина падавина, у обе станице, забележена је у мају и јуну, када има и највише кишних дана. Магла траје дуже на Власини (38.5 дана) и најчешћа је у јесењим и зимским месецима, док је најмање има у августу, јулу и јуну.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Табела 5. Средња висина падавина:

Станица	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	ср.год.
Сурдулица	39	47.4	43.9	51.6	78.6	89.6	42.5	57.7	59.0	71.1	69.9	46.9	688.7
Власина	62.3	60.5	65.8	75.6	86.6	10.3	53.8	47.4	52.2	70.5	85.0	76.7	838.9

Ветар

Ветар утиче на испаравање тла и водене површине, на раст биљака, људске активности, посебно туризам и водопривреду. Најважнији параметри су честина и брзина ветра. У Сурдулици је велики удео тишина, а на Власини мали. Највећу честину у Сурдулици имају источни и северни, а на Власини северозападни, западни, источни и северни ветар. Брзина ветрова се креће - у Сурдулици од 1,5 (СЗ) до 2,1 (И и З), а на Власини од 1,8 (З), преко 2,6 (СЗ) до 3м/с (ЈЗ). Учестаност дана са јаким ветровима на Власини је највећа у марту, фебруару и јануару, када се стварају велики сметови, а најмања у септембру и августу. Јачина ветрова се испољава на целој Власини (ветрометрина), а највише на истакнутим узвишењима- косама, бреговима и брежуљцима и малим превојима, посебно на потезу заселака Пепељаци-Промаја. На главним путним прилазима ка Власини успони су увећани, посебно из правца Сурдулице на деоници Ваљавица - Промаја, па снежне падавине и ветрови често угрожавају саобраћај. При ниским температурама, ветрови на једној страни, одувавањем снега, стварају поледицу, а на другој, његовим гомилањем, сметове којима завејавају путеве. У току летњих дана, на Власини може да дође до нагле промене времена, што може битно да утиче на дужину и карактер туристичке сезоне.

Станица	С	СИ	И	ЈИ	Ј	ЈЗ	З	СЗ	Т
Сурдулица	63	45	105	23	10	14	31	30	679
Власина	118	12	140	29	68	57	158	218	200

Табела 6. Учестаност праваца ветра и тишина:

*Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033*

3.1.4. Геолошка предиспозиција развоја

Геолошка грађа планског подручја

У геотектонском смислу, истражни простор припада Српско-македонској маси, а на основу литолошког састава у стручној литератури је издвојен део који припада Власини као Власински комплекс, и део који обухвата северни део Сурдуличког масива са контактном метаморфним појасом. Метаморфни комплекс шкриљаца – Власински комплекс, изграђују регионално и прогресивно метаморфисани шкриљци рифеј камбријумске старости. Опште карактеристике овог комплекса, који представља седиментно-вулканогену формацију метаморфисану под условима фације зелених шкриљаца, биле би:

- 1) Променљивост стена у вертикалном и у хоризонталном смислу, која је условљена смењивањем првобитних глиновитих, песковитих, лапоровитих и других седимената и базичних магматских стена;
- 2) Интензиван развој минерала стабилних при условима фације зелених шкриљаца;
- 3) Присуство албита, који потиче из примарних стена.

Регионално метаморфисане стене представљају групу мусковитско-хлоритских шкриљаца и групу "зелених" стена, а међу њима се разликују лискунско-хлоритске, хлоритско-епидотске и амфиболитске стене, затим кварцити и катаклазирани албит-хлорит-мусковитски шкриљци. Прогресивно метаморфисане стене представљају најраспрострањенији члан метаморфног комплекса у оквиру којег су заступљени микашисти, лептинолити, гнајсеви, мигматити, а изражене су најчешће у виду мањих маса, сочива и прослојака. Током палеозоика су утиснуте и мање масе гранитоидних стена Божице, које се у односу на Власински комплекс налазе у конкордантном односу, са добро израженом фолијацијом. Састав ових стена чине кварц, фелдспат, лискуни, хлорити и минерали лискунске групе подређено. Југоисточни део истражног простора је током терцијара захваћен снажном магматском активношћу током које је утиснут Сурдулички гранодиоритски масив који припада стенама синнаборног магматизма. У оквиру стена гранодиоритског масива, на основу садржаја ортоклас/плагиоклас разликују се следећи варијетети: гранодиорити, монцогранити и кварцдиорити. Интрудовање гранодиоритског растопа проузроковало је и његово утискивање дуж раседних зона, правца пружања СЗ-Ј и СИ-ЈЗ, чиме су образовани дајкови дебљине 10 до 150 m. Као жични пратиоци

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

издвојени су гранодиоритпорфирити, кварцидиоритпорфирити, аплити и лампрофири. Чемерник је изграђен од ефузивних стена насталих током терцијарне магматске активности, а представљају их дацити и андезити који су пропицитисани и ређе зеолитисани. Хемијске карактеристике ових стена су у основи сличне гранодиоритским стенама сурдуличког масива. Квартарни седименти на истражном простору су генетски везани за формирање рељефа, односно процес флувијалне ерозије. Представници ових седимената су: терасни седименти, алувијални наноси, делувијално-пролувијални и колувијалне наслаге. Њихово распрострањење је дуж водотокова Власина, Врла, Колуничка река, Слатина (Божичка р.) и око самог Власинског језера.

Структурни склоп

Образовање тектонске структуре шире околине истражног простора, који припада тектонској јединици Трговиште-Божице, условило је стварање структурних спратова у различитим временским епохама. Кристаласти шкриљци Власинског комплекса припадају првом структурном спрату. Као јединице хомогене по тектонском стилу у оквиру њих, издвајају се:

- 1) Чемернички антиклиноријум који се пружа главним гребеном Чемерника, и са обе стране је ограничен појасевима лонгитудиналних дислокационих зона. Ширина овог антиклиноријума износи 10 до 15 km;
- 2) Власинска синклинала која се протеже источно од Чемерничког антиклиноријума, а шарнирско подручје се углавном поклапа са током реке Власине. Распон синклинале је променљив. На јужном делу износи и до 10 km, а дужина којом се протеже износи и више од 40 km;
- 3) Подручје навлаке Тумбе се налази источно од реке Власине и представља њен чеони део. За цео простор су карактеристичне многобројне лонгитудиналне дислокације због чега је ова зона најјаче деформисана у оквиру истражног простора. Симетрија је моноклинична, а набори су изоклини, великог индекса и јасне источне вергенце;
- 4) Прелазно подручје Љубате, које се протеже дуж источног обода сурдуличког гранодиоритског масива, представљено је серијама слојева лонгитудиналног положаја благог генералног пада према северсевероистоку. Сурдулички масив припада четвртном структурном спрату, а неотектонски покрети од доњег миоцена до сада изазвали су разарање старе алпске структуре, што је условило садашњи руптурни склоп. У оквиру постојећег руптурног склопа јасно су изражене две разломне зоне система регионалних раседа, декаилометарских димензија, правца пружања СЗ-ЈИ и С-Ј. Регионални раседи правца пружања СЗ-ЈИ граде систем паралелних регионалних раседа.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Хидро(гео)лошка предиспозиција развоја

Хидрогеолошка својства стена и типови издани Истражни простор изграђују стене са различитом геолошком грађом, степеном распаднутости, порозношћу и другим карактеристикама које су условиле хидрогеолошка својства и односе издвојених литолошких чланова. На основу структуре порозности у заступљеним литолошким срединама Власинског и Сурдуличког простора, развијени су: - збијени тип издани унутар алувијалних седимената, елувијалних, делувијалнопролувијалних и колувијалних наслага; - пукотински тип издани унутар кристаластих шкриљаца и њихових варијетета, и магматских стена. Поред издвојених типова издани на простору Сурдуличке општине распрострањени су и условно "безводни" делови терена.

Збијени тип издани

На истражном простору збијени тип издани није доминантан, али су седименти у оквиру којих је развијена интергрануларна порозност чести. Овај тип издани формиран је у алувијалним и терасним седиментима, елувијалним, делувијално-пролувијалним и колувијалним наслагама. Збијени тип издани у алувијалним седиментима, развијен је у долинама водотокова Власина, Врла, Манцина и Симонова река. Алувијални наноси настају дуж токова великог хидрауличког градијента и представљени су грубим наслагама, различите дебљине, зависно од удаљености од изворишног дела. Најчешће у горњим деловима водотокова дебљина износи до 2 m, и с обзиром на заступљеност метаморфних стена, садрже много глиновитих честица, а процентуално мало шљункова. Просечни коефицијенти филтрације за цео слив Власине варира од 10^{-3} до 10^{-5} cm/s . У југоисточном делу планског подручја развијени су терасни седименти у долини Врле у два нивоа, а њихова дебљина варира од 10 до 30 m, и они представљају добру водоносну средину, тако да коефицијент филтрације износи од 10^{-2} до 10^{-3} cm/s . Збијени тип издани формиран је у елувијалним, делувијално-пролувијалним и колувијалним наслагама. На месту Власинског језера, пре формирања акумулације, налазила се депресија настала тектонским процесима, у којој су се депоновали производи распадања стена наносени бујичним токовима. Сада ови седименти издањују у југозападном, јужном и источном делу Власинског језера, на месту уливања Мурине реке. Представљају их заглињена дробина дебљине око 10 m код Промаје, и 5 до 8 m на ушћу Шаовице у језеро. Прихрањивање збијених издани одвија се инфилтрацијом атмосферских и вода површинских токова, а такође и притицањем из

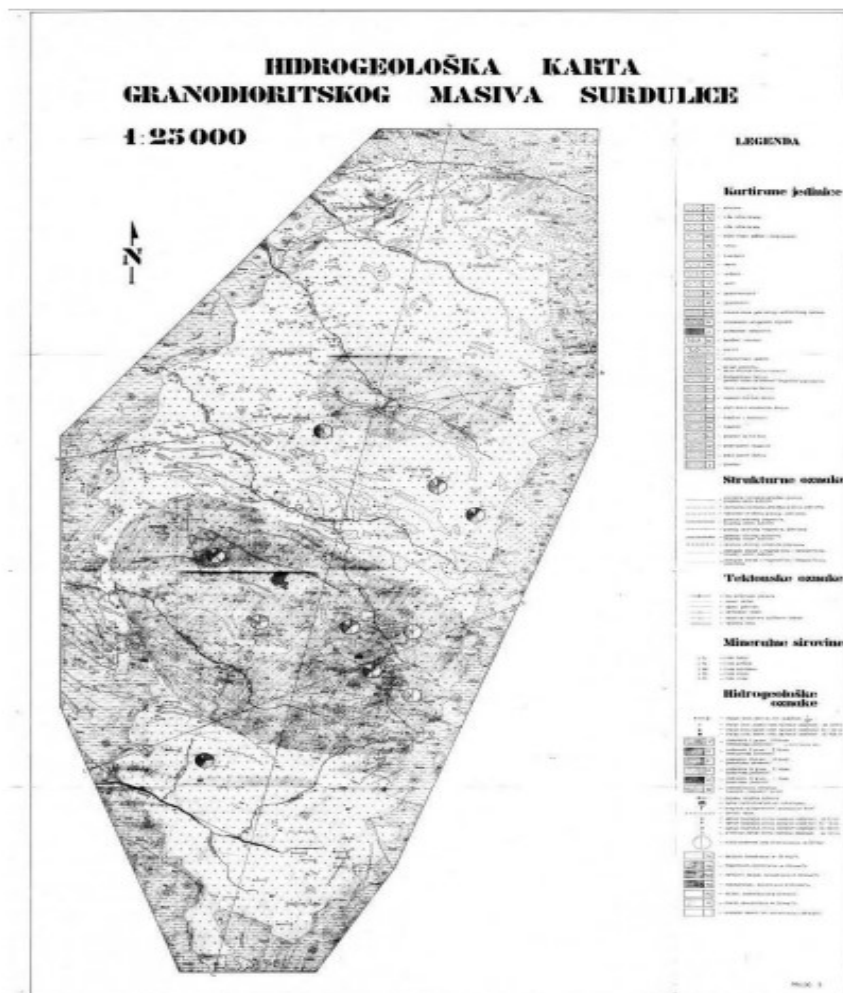
**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

хидрогеолошких структура на вишим положајима. Дренаже ових издани врши се изворима мале издашности, путем зона дифузног истицања и оствареном хидрауличком везом са водотоковима. Хидродинамички услови у оквиру наведених седимената указују да се најчешће развија издан са слободним нивоом подземних вода

Пукотински тип издани

Пукотински тип издани има највеће распрострањење у метаморфним стенама палеозојског комплекса, иако је развијен и у магматским стенама Чемерника и Сурдуличког масива. Стене палеозојског комплекса, шкриљци и њихови варијетети, имају формирану пукотинску издан, а поједини аутори ове терене издвајају као условно "безводне". Испуцалост у овим стенама опада са дубином, због чега се издан развија углавном на мањим дубинама од површине терена, најчешће до 15 m. Пукотине малих димензија су делимично запуњене продуктима распадања, глиновито-песковитог састава. На простору Власинског језера ова издан је разбијеног типа променљиве издашности, у зависности од дебљине зоне испуцалости и порозности у појединим деловима. Водопропустљивост овог комплекса износи $T = 10^{-5} \text{ m}^2 / \text{s}$

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

Хидрогеолошка карта Сурдуличког масива

*Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033*

*Контакт гранодиорита и кварцлатита излученог по разлому у зони Масуричке
реке*

Банковито лучење гранодиорита у зони Масуричке реке

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

Дренирање издани врши се извориштима дифузног типа, минималне издашности од 0,1 - 0,5 l/s. Већина извора је сталног карактера и променљиве издашности. Укупна издашност овог простора није безначајна, као што би могло да се учини на основу приказаног. Тако је бетонским каналима захваћен знатан део ових вода и упушта се у Власинско језеро. Сваки од два постојећа канала у сушном периоду проноси око 50 л/с. Магматске стене, дацити и гранодиорити, терцијарне старости такође имају развијен пукотински тип издани. Са хидрогеолошког аспекта, код ових стена се разликује старији, ушкриљени и хидротермално измењени део, и млађи, изложен егзогеним утицајима. Прихрањивање пукотинске издани изнад локалног ерозионог базиса одвија се инфилтрацијом атмосферских и површинских вода, подземним дотицајем из других издани (алувијалне и пукотинске у шкриљцима). Просечна надморска висина око 1000 и више метара и испуцалост истражне средине у спреси са великом амплитудом колебања температуре ваздуха условили су да у прихрањивању издани учествују и кондензационе воде. Као генерални правац кретања подземних вода, условљен распоредом и положајем прелина и пукотина, може се сматрати правац пружања регионалних руптура, односно СЗ-ЈИ и С-Ј. Истицање подземних вода пукотинског типа издани одвија се изворима, дифузним истицањем преко киштина (на местима на којима доминира гранодиоритски грус) и вештачким путем. Извори на простору Власинског језера су углавном средње и мале издашности, најчешће 0.1– 0.5 l/s. Слична ситуација је и у западном односно југозападном делу истражног простора. Хидрогеолошке појаве су махом некаптиране, а према механизму истицања гравитационог, преливног или контактеног типа, а понегде и узлазног типа. Као значајније извори, издвајају се: Вуканов вир (0.5 l/s) у Јанчиној махали; извор у Величовима (1,5 l/s); извор Бела вода на Чемернику (2.0 l/s); Игњатова чесма на Цвејином сењаку (1,5 l/s); и други. Изданске воде према физичким карактеристикама су воде без мириса, укуса, мутноће и боје. Температура испитиваних вода варира од 7-14оС. Концентрација водоникових јона варира од 6,4–7,95. Према минерализацији, изданске воде су маломинерализоване. На основу садржаја макројонска вода су хидрокарбонатно-калцијумске, односно хидрокарбонатнонатријумске.

3.1.5. Хидролошке карактеристике

Цело подручје Општине Сурдулица припада највећим делом Црноморском сливу, а само Божичка река припада Егејском сливу. Према

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

припадности регионалним сливовима Власина и Врла припадају Јужној Морави, а део водотока на Власини Јерми, односно Нишави. На подручју Власине важнији водотоци су: Власина, Врла река са изворишним саставницама Топлодолском р. и Виљокошницом, Божичка река са својим изворишним саставницама Дејановом, Колуничком и Пустом реком и Вучја река – изворишни крак Јерме. Максимални протицаји су везани за период април – јуни, када се често на завршетак топљења снега наставља почетак падавинског максимума. Летњи и зимски минимум протицаја раздвојени су слабо израженим појачањем протицаја везаним за кишну јесењу сезону, пре почетка снегова. С обзиром на изражену дисекцију рељефа, сливање воде се обавља брзо, поготово на деловима подручја који су сасвим огољени или обрасли слабом травном вегетацијом. Због тога поједини водотоци, као што су Топлодолска река и Пуста река имају израженији бујични карактер.

Слика 8. Падине Хајдучког осоја захваћене јаком ерозијом

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

Правац пружања речних долина и речних токова власинског комплекса прати пружање раседа и тектонских зона. Претпоставља се да су сливови Јерме (Вучје реке) и Власине некада били спојени. Долине већих водотока су клисурастог типа. Хидрографска мрежа је разбијена на повремене и сталне токове. Углавном се ради о планинским речицама и потоцима којима је тешко одредити изворишни део, јер је он разбијен на већи број малих извора. Од преко 200 извора (око 60 у непосредном сливу Власинског језера), више од половине је каптирано за потребе водоснабдевања или уређено као јавне чесме. Максимални протикајући водотока забележени су у периоду од априла до јуна месеца. Област акумулације се одликује највећим коефицијентима отицаја у Србији - више од 60% падавина. Притоке језера са западне стране су Шаовица, Браташница, Јанчин и Стевановски поток, Манојловица и Цветкова река. Браташница је највећа и извире испод Куле на Чемернику, а у свом доњем току разлива се у пространу удолину. Цветкова река извире испод Цвејиног чукара, а Манојловица испод Чавдарове махале. Са источне стране у језеро се уливају Бабина, Мурина река и Појиште. Мурина река доводи воду са готово свих извора на Буковој Глави Притоке језера са јужне стране су Симонова река и Јарчев поток, а са југоисточне Божичка и Милованска река. Испод Букове главе, од многобројних извора, формира се Дејанова река која се улива у Божичку реку и припада сливу Струме. Са северне стране Букове Главе извиру Клисурска и Смудијина река које се спуштају у Суходолско поље и образују Јерму

3.2. Карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају

Процена стања животне средине може се дати на основу постојећих података о стању медијума животне средине у обухвату Плана. У случају непостојања базе података о стању животне средине, процена стања обухвата анализу свих релевантних фактора на основу којих се и процена може дати: природних карактеристика локације и просторне целине којој припада и створених услова на појединачним локацијама и окружењу. Такође, као важан елемент у процени стања, посебно у условима непостојања базе података, представља детаљна опсервација на терену и идентификација извора загађивања животне средине.

Развој различитих продукционих делатности треба да буде у складу са осталим наменама у простору, тако да се не наруши квалитет живота, екологија простора и одрживост развоја.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Посматраће се карактеристике животне средине у широком обухвату, на основу анализе постојећег стања према добијеним условима и важећој урбанистичкој и планској документацији.

Карактеристике животне средине за конкретно подручје обухвата плана је извучено из ширег контекста јер за подручје Сурдулица успостављен континуирани мониторинг животне средине.

Локална самоуправа има законску обавезу да успостави систем мониторинга на својој територији, постоји континуирани мониторинг воде, ваздуха, земљишта, нејонизујућег зрачења и буке.

Идентификовани проблеми и еколошки конфликти су: ваздух - емисија полутаната ваздуха, квалитет воде и земљишта - генерисање отпадне воде и угроженост земљишта и вода, управљање отпадом - генерисање отпада.

Квалитет ваздуха

Јединственим системом праћења квалитета ваздуха успостављена је државна и локална мрежа мерних станица и/или мерних места за фиксна мерења нивоа загађујућих материја у ваздуху.

Организација мреже мерних места за праћење загађења ваздуха је динамички процес који се мења, усклађује и унапређује у зависности од нових научних сазнања из те области. У циљу успостављања система праћења квалитета ваздуха на територији Републике Србије, а у складу са Законом о заштити ваздуха, успостављена је државна мрежа мерних станица и/или мерних места. Државна мрежа је утврђена Програмом контроле квалитета ваздуха који је дефинисан Уредбом о утврђивању Програма контроле квалитета ваздуха у државној мрежи („Службени гласник РС“, број 58/11). У општини Сурдулица у оквиру државне мреже мониторинга квалитета ваздуха није успостављено ни једно мерно место.

На територији општине Сурдулица постоји само локална мрежа мерних места. За праћење квалитета ваздуха, утврђивање нивоа загађености и предузимањем мера у циљу спречавања и смањења загађености, прописане су граничне вредности нивоа загађујућих материја. Обавеза је локалне самоуправе да, према Програму који за своју територију доноси, прати контролу нивоа загађујућих материја у ваздуху фиксним мерењима нивоа загађујућих материја и/или повременим мерењима/узимањем узорака загађујућих материја. Сваке године се ради Програм контроле квалитета ваздуха на територији општине Сурдулица, на који се даје Сагласност надлежног Министарства.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Квалитет ваздуха на подручју општине Сурдулица континуално се испитује од 2017. године. Прате се концентрације основних показатеља квалитета ваздуха: сумпор-диоксида, чађи, азот-диоксида, укупних таложних материја и тешких метала. Контрола квалитета ваздуха се не врши у другим насељима.

Сви сакупљени и анализирани узорци сумпор диоксида, азот диоксида, чађи, укупних таложних материја и тешких метала (кадмијум, олово, цинк) у укупним таложним материјама за период 2017. - 2022. године, статистички су обрађени. За управљање квалитетом ваздуха потребно је стално пратити концентрације загађујућих материја карактеристичних за изворе загађивања ваздуха тог подручја и упоређивати измерене концентрације са вредностима које служе за оцену квалитета ваздуха. Циљ оцене квалитета ваздуха је добијање информација потребних за процену изложености становништва загађењу ваздуха и његовог утицаја на здравље са основним циљем успостављања мониторинга ваздуха. Организација праћења загађења ваздуха на неком подручју динамички је процес који се мења, усклађује и унапређује у зависности од нових научних сазнања из те области.

Са континуираним праћењем квалитета ваздуха у општини Сурдулица започело се 2017. године. Добијени резултати концентрација загађујућих материја на бази континуалног праћења квалитета ваздуха на територији општине упоређивани су са прописаним граничним и толерантним вредностима из Уредбе о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха.

Анализом добијених резултата континуалних фиксних мерења нивоа загађујућих материја пореклом од стационарних извора загађивања ваздуха у насељеним подручјима у оквиру Локалне мреже током претходних година закључено је да су као доминантни загађивачи у амбијенталном ваздуху на територији општине присутни пре свих суспендоване честице PM10, , PM2,5 , NO2, чађ, Укупне таложне материје, амонијак, хлороводоник, феноли, и формалдегиди. Исти доминантни загађивачи регистровани су и током 2018. , 2019., 2020., 2021., 2022. године обележило је изражено присуство.

Најугроженија су била подручја у централној зони и индустријском насељу. На основу добијених резултата може се рећи да општина Сурдулица , генерално посматрано, одликује ваздух релативно лошег квалитета.

Извори загађења ваздуха у општини Сурдулица могу се сврстати у три области:

- 1) индивидуална ложишта и градске котларнице,
- 2) саобраћај и

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

3) остали извори загађења: индустрија , ресуспендоване честице и дивље депоније.

Квалитет земљишта

Загађивање земљишта се јавља када се површински слојеви оптерете великим количинама отпадних материја које се не могу разградити под нормалним условима .

У граду на загађивање тла доминантно утичу:

- саобраћај дуж саобраћајница (површинске воде са коловоза, таложење издувних гасова, Пб и ЦаЦл2 у зимском периоду),
- неадекватно депоновање чврстог отпада (загађивање тла микроорганизмима, металима и др.),
- друге непланске активности (неконтролисано одлагање чврстог и течног отпада дуж саобраћајница и сл.).

Ван града се земљиште загађује употребом већих количина пестицида (пољопривредно земљиште) и несавесним и неконтролисаним одлагањем комуналног отпада. Ова се појава смањује с обзиром да се све више диспозицаја комуналног отпада врши контролисано (сакупљањем са ширег простора и контролисаним савременијим начином одлагањем отпада на постојећу градску депонију).

Најчешћи узроци загађивања земљишта пореклом из пољопривреде су:

- примена минералних ђубрива,
- примена пестицида,
- накупљање соли и минерала због наводњавања,
- одлагање стајског ђубрива,
- одлагање различитог отпада из пољопривреде,
- одлагање различитог отпада из производње хране,
- спаљивање жетвених остатака, итд.

Масовна и недовољно контролисана употреба хемијских средстава у пољопривредној производњи (минерална ђубрива и пестициди) у великој мери доприносе загађивању земљишта. Источни део Тимочке крајине има интензивно и умерено загађено земљиште услед примене агротехничких мера.

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

Западни део, осим простора експлоатације метала и неметала – зоне интензивне деградације литосфере има веома мало загађено земљиште.

Тренутно, хемијско третирање производње одвија се на прилично стихијски начин. На локацијама индустријских постројења земљиште и подземне воде су загађене због деценијских индустријских активности.

Мониторинг земљишта се изводи у складу са Уредбом о програму систематског праћења квалитета земљишта, индикаторима за оцену ризика од деградације земљишта и методологији за израду ремедиационих програма. На подручју општине се већ више година испитује земљиште од стране овлашћене организације која има сагласност надлежног Министарства у лабораторији у погледу рН вредности земљишта, процента хумуса, као присуства разних елемената (азот, калијум, калцијум и др.). Испитивање се врши за потребе пољопривредне производње и то за земљиште које је у ван граница грађевинског подручја. Квалитет земљишта није угрожен у значајнијој мери.

Основни извор загађивања земљишта у општини Сурдулица је неправилна и неконтролисана примена пестицида, као и смањења површина под ораницама услед изградње путева, објеката намењених становању и производњи, дејства ерозије, претеране експлоатације шљунка из речних корита, итд. Други извор загађивања земљишта саобраћај. Са повећањем броја моторних возила појавило се загађивање тешким металима поред већих саобраћајница, на подручју општине Сурдулица.

Такође угроженост квалитета земљишта која се може јавити као последица активности на управљању отпадом се може јавити:

- на локацијама за одлагање отпада,
- на транспортним рутама којима ће се вршити транспорт отпада до регионалног центра у Врању.

На локацијама за одлагање отпада утицаји на квалитет земљишта се јављају као последица појаве процедурних вода и њиховог продирања у површинске слојеве земљишта. Локације дивљих депонија и несанитарних општинских сметлишта се сматрају посебно угроженим са овог аспекта.

Формирање дивљих депонија утиче на заузимање земљишта, које се након тога може користити за другу намену само у случају спровођења радова на санацији и уклањању ових врста одлагалишта.

Угроженим се могу сматрати и локације у окружењу дивљих депонија и несанитарних општинских сметлишта, обзиром да се умањује атрактивност околног простора као и због разношења отпада под утицајем ветра.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

На транспортним рутама којима ће се вршити транспорт отпада до регионалног центра се могу јавити негативни утицаји на квалитет земљишта због могућег просипања или разношења отпада из возила којима се врши транспорт.

Квалитет вода

Мониторингом квалитета површинских вода, који на територији општине Сурдулица спроводио је Институт заштите на раду Нови Сад, од 2017.године. Контрола квалитета површинских вода на територији општине врши се ради оцене бонитета водотока, праћења тренда загађивања вода, процене способности самопречишћавања и подобности за водоснабдевање, могућности наводњавања, као и заштите здравља грађана који се рекреирају на воденим површинама. Сви резултати добијени теренским и лабораторијским испитивањима упоређени су са граничним вредностима класа квалитета прописаних Уредбом о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање („Сл. гласник РС“, бр.55/05, 71/05, 101/07, 65/08, 16/11, 50/12). Резултати извршених на територији Сурдулица, показују да су се вредности суспендованих материја и показатеља (садржаја органских материја, нутријената и минерализације) кретале у границама прописаних вредности за I и II класу квалитета површинских вода. Вредности раствореног кисеоника на датим профилима одговарале су III класи квалитета површинских вода. Већ дуги низ година микробиолошко загађење рка Врла и Романовска је на простору Сурдулица, па и Србије, веће и значајније од хемијског, јер се санитарне отпадне воде без икаквог пречишћавања испуштају у реципијент. Од значаја је и загађење које доносе и бројне притоке.

Резултати извршених физичко-хемијских анализа узорка воде реке Врле и Романовске, показују да су се вредности суспендованих материја и показатеља (кисеоничног режима, садржаја органских материја, нутријената и минерализације) кретале у границама прописаних вредности за I и II класу квалитета површинских вода. Вода је узоркована са дубине од 50 cm. Као и претходних година микробиолошко загађење је главни разлог погоршаног квалитета воде река и одступања испитаних узорака од прописане класе.

Власинско језеро је вештачка акумулација која се налази на територији општине Сурдулица, које је настало изградњом бране у изворишном делу реке Власине. Налази се у границама Предела изузетних долика „Власина“, окружено планинама Плана, Варденик и Чемерник. Вода у језеру важи за

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

изузетно чисту, а језеро је због својих природних лепота значајно за развој туризма. Језеро је део хидроенергетског система „Власина”. Према Уредби о категоризацији вода („Сл. Гласник СРС” бр. 5/68) вода у Власинском језеру припада I категорији водотока.

Испитивање квалитета воде у Власинском језеру вршено је 2011. године. Узорковање воде је вршено:

- код бране, на три дубине у тачкама А-1(0.5m), А-2(10.0m), А-3(20.0m),
- на средини језера на три дубине у тачкама Б-1(0.5m), Б-2(6.0m), Б-3(12.0m),
- на почетку језера на три дубине у тачкама: В-1(0.5m), В-2(3.0m) и В-3(6.0m).

Измерене рН вредности у појединим тачкама (В-1 и В-2) су одговарале III класи квалитета вода.

Запажа се пад садржаја раствореног кисеоника по дубини, односно ниске вредности раствореног O₂ и проценат засићења воде кисеоником, (дефицит кисеоника) у тачкама А-2, А-3, и Б-3 (III, IV класа и ВК стању). Од опасних и штетних материја, у два узорка (А-3 и Б-3) регистрована је повишена вредност раствореног мангана-Mn.

Након наведеног периода мерења узоровање воде вршена су током 2021. и 2022. године, на основу добијених резултата квалитет вода задовољава вредности дефинисани Уредбом о класификацији воде („Сл.гл.РС“ бр.5/68 за 1 класу и **ЗАДОВОЉАВАЈУ** вредности дефинисане Правилником о опасним материјама у водама („Сл.гл.РЕ“ бр.31/82) 1 и 2 класу.

Утицаји на квалитет вода који се могу јавити као последица неадекватног управљања отпадом на територији општине јављају се услед појаве процедурних вода, под утицајем падавина и њихове инфилтрације у подземне и површинске воде. Процедне воде се јављају на свим локацијама на којима се врши одлагање отпада.

Утицај процедурних вода на квалитет површинских и подземних вода је најинтензивнији на локацијама несанитарних градских сметлишта као и на локацијама дивљих депонија. На локацији регионалног центра, утицаји су доста мањи, обзиром да је постављен заштитни слој који онемогућава продирање процедурних вода у земљиште и воде као и изведен систем којим се процедурне воде прикупљају и одводе на пречишћавање.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

3.3. Анализа и оцена стања нивоа буке

Бука представља комунални проблем, тако да се повишени ниво буке може јавити услед непридржавања законских прописа, као и због њиховог непримењивања.

У Сурдулици се обавља систематско праћење нивоа комуналне буке од 2017. године, ради утврђивања квалитета животне средине, спроводећи тиме и законску обавезу локалне самоуправе да врши мониторинг нивоа комуналне буке на својој територији.

Мерење се врши према Програму мерења нивоа комуналне буке у животној средини на територији општине Сурдулица. Мерењима, у складу са Уредбом о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини ("Сл. гласник РС 75/10"), обухваћени су сви релевантни простори, и то:

- подручја за одмор и рекреацију,
- градски центар и пословно стамбена подручја,
- стамбена подручја, болничка зона, школске зоне и зоне дуж транзитних и централних градских саобраћајница.

Мерења су вршена на више мерних места и то у току дана, једном у вечерњем периоду и једном у току ноћи, једном годишње. Мерења буке показују да има прекорачења дозвољених нивоа буке и то поред најпрометнијих раскрсница и саобраћајница.

Као главни узрочник повишења нивоа буке идентификован је саобраћај, али се на појединим мерним местима као извор повишене буке јављају и грађевински радови и активности грађана, спортске активности и слично.

Главна карактеристика саобраћајне буке је неуједначеност, а нагли скокови у јачини буке (импулсна бука) веома штетно делују на човека. Бука има многоструке негативне утцаје, а посебно лоше на здравље становништва.

У Сурдулици су максимална прекорачења дозвољеног нивоа буке до 10% у односу на дозвољени ниво. Врста застора коловоза и заштитни зелени појасеви и дрвореди, значајно утичу на ублажавање интензитета буке. Потребно је наставити је са предузимањем превентивних мера за заштиту од буке, одређивањем мера и услова за заштиту од буке у плановима, програмима и пројектима у поступку стратешке процене утицаја на животну средину, односно процене утицаја пројеката на животну средину.

Можемо навести да управљање отпадом на подручју општине доводи до повећаног нивоа буке као последица активности на сакупљању, транспорту,

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

третману и одлагању отпада.

Главни извори буке јесу камиони и друга механизација која се користи у сврху управљања отпадом.

Бука ће се емитовати на транспортним рутама, којима ће се отпад транспортовати до регионалног центра у Врању, као и на локацијама планираних трансфер станица и регионалног центра, на којима ће се вршити сепарација, претоварање, паковање и други видови третмана као и одлагање отпада.

Потребно је приликом избора локације за изградњу трансфер станице водити рачуна да локација није у близини стамбених објеката како би се умањили сви потенцијални негативни утицаји.

Према Програму мерења нивоа буке у животној средини на територији општине Сурдулица у 2022. години, Институт Институт заштите на раду доо Нови Сад реализовао је током 2022. године мерења нивоа буке на 15 мерних места једном у току године. Акустичке зоне су према намени простора дефинисане Правилником о методологији за одређивање акустичких зона („Службени гласник РС”, бр.72/2010) и приказане су у Табели која следи.

*Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033*

АКУСТИЧНЕ ЗОНЕ НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ СУРДУЛИЦА
Мерна места

T1. Подручје за одмор и рекреацију, културно-историјски локалитети, велики паркови (обележена зеленом бојом)

- T1.1. Градски базен - ул. Кеј Раде Цветковић,
- T1.2. Градски парк – ул. Томе Ивановић,
- T1.3. Излетничко-рекреативни пункт – ул. Југословенска,
- T1.4. градско шеталиште – ул. Краља Петра I,
- T1.5. градски стадион – ул. Васе Смајевића,

T2. Туристичка подручја, кампови и школске зоне (обележена розе бојом)

- T2.1. Старо обданиште «Наша Радост» – ул. Југословенска,
- T2.2. Ново обданиште «Наша Радост» - ул. Вук Караџић,
- T2.3. О.Ш.Ј.Ј.Змај – ул. Дринске Дивизије,
- T2.4. О.Ш.Вук Караџић – ул. Јадранска,
- T2.5. Средња школа Ерозија – ул. Сурдуличких Мученика,
- T2.6. Тех. школа «Николе Тесла» - ул. Томе Ивановић,
- T2.7. Дом ученика насеље Бело Поље Сурдулица,

T3. Стамбена подручја (обележена жутом бојом)

- T3.1. насеље Чардачиште –ново насеље Сурдулица,
- T3.2. Аутобуска станица – ул. Сурдуличких Мученика,
- T3.3. Ветеринарска станица – ул. Васе Смајевића,
- T3.4. Официрске зграде – ул. Вук Караџић,
- T3.5. Бензинска станица «Лукоил» - ул. Вук Караџић,
- T3.6. насеље Колонија (ка гробљу) – ул. Дринске Дивизије,
- T3.7. Једнопородични објекти – ул. Стојана Стаменковића Тајке,

T4. Пословно-стамбена подручја, трговачко-стамбена подручја и дечија игралишта (обележена плавом бојом)

- T4.1. Градска пошта – ул. 5-ти септембар,
- T4.2. Стамбено-пословни објекти – ул. Милоша Обилића,

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

T4.3. Градска аптека – ул. Томе Ивановић,

T4.4. Градски биоскоп – ул. Омладинска,

T5. Градски центар, занатска, трговачка, административно-управна зона са становима, зона дуж аутопутева, магистралних и градских саобраћајница (обележена наранџастом бојом)

T5.1. Трговачка, административно-управна зона са становима – ул. Јадранска,

T5.2. Центар града,

T5.3. Тржни центар Пијаца – ул. Српских Владара,

T5.4. Подручје код семафора – ул. Српских Владара,

T5.5. Раскрсница – ул. Сурдуличких Мученика и вук Караџић,

T5.6. Дирекција за грђ.зем. и путеве – ул. 5-ти септембар,

T5.7. Магистрални пут у потезу Сурдулица-Бело Поље,

T5.8. Раскрсница – ул. Југословенска и Томе Ивановић,

T6. Индустијска, складишна и сервисна подручја и транспортни терминали без стамбених зграда (обележена је хемијском оловком)

T6.1. фабрика Кнауфинсулатион- насеље Бело Поље,

T6.2. фабрика Мачкатица - насеље Бело Поље,

T6.3. код градске пекаре потез школа и амбуланта – насеље Бело Поље,

T6.4. фабрика Еко-Пак – насеље Бело Поље,

T6.5. фабрика Симпо-Стил – ул. Сурдуличких Мученика,

T6.6. фабрика Коштана – ул. Сурдуличких Мученика,

T7. Тиха зона (обележена обичном оловком)

T7.1. Болница – ул. Српских Владара,

T7.2. Специјална болница за ТБЦ - ул. Српских Владара,

3.4 Природна добра

На територији општине Сурдулица, релативно је мали број природних вредности стављене под заштиту државе. Заштићено је само једно природно добро и то ПИО „Власина“ од стране државе, док је заштићено природно добра ПИО „Врденик“ стављен под заштитом од стране ЈЛС заштићено као предео

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

изузетних одлика и категорисано као природно добро од изузетног значаја за Републику. Предео изузетних одлика "Власина" се налази највећим делом на територији општине Сурдулица, а мањим делом на територији општине Црна Трава. Границама природног добра у оквиру општине Сурдулица обухваћени су делови следећих катастарских општина: Власина Рид, Власина Регионлица, Власина Стојковићева, Божица, Клисуре, Драјинци и Грознатовци. Укупна површина предела је 12.740,90 ha, од чега је 12.228,10 ha на територији општине Сурдулица, а 512,80 ha се налази на територији општине Црна Трава. На заштићеном подручју успостављена су три режима заштите. Два велика тресетна плутајућа острва – Страторија и Дуги Дел, која су настала у моменту подизања нивоа воде у језеру (укупне површине 9,66 ha) су заштићена најстрожим режимом (I степен заштите). Режим другог степена заштите је установљен на 9 локалитета и зона, на укупној површини од 4.354,43 ha, што представља 34,18% укупно заштићене површине. Ради се о следећим зонама и локалитетима: Вртоп - Јелички рид (површине 1.787,81 ha); Мали Чемерник (површине 91,39); Велики Чемерник (површине 364,60 ha); Стевановски поток (површине 55,55 ha); Блато - Делнице - Братанов дел (површине 467,87 ha); полуострво Дуги Дел (површине 259,71 ha); Власинско језеро (површине 1.214,98 ha); Клисуре Вучје реке (површине 102,35 ha); Златна буква (површине 0,50 ha). Осим Златне букве сви наведени локалитети представљају станишта ретких и угрожених, пре свега, биљних врста. Власинско језеро, поред тога што је изузетан природни ресурс и централни туристички мотив у овом делу Србије представља станиште пре свега редне ихтиофауне и ретке орнитофауне. Златна буква је редак дендролошки феномен, јединствен у нашој земљи.

Власинско језеро је познато и по ретком природном феномену – пловећим тресетним острвима. Како су то станишта ретке флоре и вегетације сва се налазе под посебним режимом заштите. Власинско језеро је најпривлачнији и најпосећенији туристички центар југа Србије. Удаљено је од Лесковца 75 км, 20 км од Сурдулице и 30 км од пута Е75. Лежи на висоравни, чија је надморска висина 1260 м, у подножју планинских висова Чемерника, Варденика и Стрешера који се благо спуштају до обала језера. Један део Власинског платоа је пошумљен, док су други део пашњаци. Језеро је око 10 км дугачко и 3 км широко и друго је по величини у Србији. Налази се на највећој надморској висини у Србији, на 1 211 м. Микроклиматске прилике Власинског језера омогућавају интензивно целогодишње искоришћавање. Температура воде на површини језера у сунчаним данима креће се од 21-23оС, што омогућава купање. Снежни покривач у овим крајевима задржава се од почетка децембра до краја марта, па су прелепе стазе за скијање права атракција за љубитеље

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

зимских спортова. Примамљиви пејзажи, непрегледна шеталишта, богатство флоре и фауне, еколошки чиста, нетакнута природа са климом која посебно погодује здрављу, пружа непоновљив доживљај овог простора. Због свега овога Власинско језеро представља туристички бисер и атракцију југа Србије. У касним 40-тим годинама прошлог века, подручје је преграђено браном и изграђена је хидроелектрана. Једна од главних туристичких атракција језера су два велика тресетна плутајућа острва – Страторије и Дуги Дел, која су настала у моменту подизања нивоа воде у језеру. Од 2006. године подручје језера је заштићено као Предео изузетних одлика („Службени гласник Републике Србије”, број 30 од 11. априла 2006).

Планина Варденик, спада у једну од десет највиших планина Србије и чини саставни део групе громадних планина Српско-македонске масе. Предлаже се за заштиту како би се очували геоморфолошки и хидролошки феномени, изузетно рашчлањен рељеф са великом динамиком високих планинских врхова, атрактивне клисуре Масуричке реке и Романовске реке са бројним планинским потоцима, аутохтоне букове и китњакове шуме у којима се примешано јавља велики број представника дендофлоре, велики и значајан број едемичних и реликтних биљних врста, ретке и угрожене биљне и животињске врсте. У делу код Големог стана евидентирано неколико популација росуље (*Drosera rotundifolia*), бореалног реликта и једног од најзанимљивијих становника тресетних станишта у овом региону. Росуља је карниворна биљка која представља праву реткост у биљном свету, нарочито у нашим крајевима. Овим налазом установљен је нови податак о распрострањености росуље, што локалитету Големи стан даје посебан значај и детерминише његову посебну природну вредност. Реликтност флоре огледа се и кроз присуство терцијерних врста: мечје леске (*Corylus colurna*), копитњака (*Asarum europaeum*), округолисне каменике (*Saxifraga rotundifolia*), клобочике (*Staphylea pinnata*) и др врста, које су успеле да се очувају све до данас. Такође, подручје карактерише и изражено присуство ендемичних таксона (39 врста), као што су: *Tragopogon balcanicum* (балканска козја брада), *Crocus veluchensis* (планински шафран), *Centaurea kotschyana* (карпатски различак), *Verbascum longifolium* (дуголисна дивизма), *Jasione orbiculata* (округласта павенка), *Pastinaca hirsute* (пашканат) и др. Један од субендемита овог подручја јесте и Јанкеов љиљан (*Lilium jankae*) који је веома важан зато што се налази на листи строго заштићених врста флоре (Бернске конвенције). Највећи комплекси очуваних типова станишта са пратећом флором налазе се у речним долинама (Врла, Масуричка река, Романовска река), као и на широким гребенским развођима (Големи стан). Долинске стране Масуричке и Романовске реке обрасле су аутохтоним буковим

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

и храстовим шумама, као и реликтним заједницама са великим бројем представника дендрофлоре. Букове шуме типа *Fagenion toesiacaе montanum* представљају најзначајнији и најраспрострањенији тип шума овог подручја развијајући се на неутралним и киселим земљиштима на силикатима. Храстове шуме, иако заступљене на мањем делу површине, одликује велико богатство у присуству врста. Од укупно 10 (десет) врста храстова који се јављају на територији Србије на подручју Варденика, забележено је чак 6 (шест): китњак (*Quercus petraea*), цер (*Quercus cerris*), медунац (*Quercus pubescens*), крупнолисни медунац (*Quercus virgiliana*), сладун (*Quercus farneto*) и трансилванијски китњак (*Quercus polycarpa*), што указује на специфичност и различите еколошке услове који владају на овој планети. На овом подручју је забележено 13 врста са списка ретких, ендемичних, реликтних и угрожених шумских врста. Од тог броја, само је реликтна врста мечја леска (*Corylus colurna*), док су остале категорисане као ретке и угрожене врсте: бреза (*Betula pendula Roth*), црна јова (*Alnus glutinosa*), јавор млеч (*Acer platanoides*), пољски брест (*Ulmus minor*), брдски брест (*Ulmus montana*), дивља трешња (*Prunus avium*), дивља јабука (*Malus silvestris*), дивља крушка (*Pyrus pyraeaster*), јасика (*Populus tremula*), бели јасен (*Fraxinus excelsior*), јаребика (*Sorbus aucuparia*) и брекиња (*Sorbus torminalis*). Поред наведене две (мечја леска и бреза), присутно је још 6 (шест) заштићених врста дрвећа: клека (*Juniperus communis*), дивља ружа (*Rosa canina L.*), ситнолисна липа (*Tilia cordata*), бели глог (*Crataegus monogyna*), дрен (*Cornus mas*) и клокочика (*Staphylea pinnata*).

На простору будућег заштићеног подручја до сада је забележено 96 врста дневних лептира. Најзначајнији је свакако налаз кавкаског жутаћа, који је у Србији представљен балканском ендемичном подврстом *Colias caucasica balcanica* Rebel, 1901.

Присуство поточне пастрмке указује на чињенцу да и поред значајних промена хидролошког и морфолошког карактера водотока, овај простор задржава потенцијал очувања аутохтоног генофонда риба. Поред тога, горњи делови Масуричке и Романовске реке са налазима млађи поточне пастрмке представљају природна плодишта, односно посебна станишта риба.

Такође, ово подручје представља станиште строго заштићених врста водоземаца: шарени даждевњак (*salamandra salamandra*), жутотрби мукач (*Bombina variegata*), краставе жабе (*Bufo sp.*), гаталинка (*Hyla arborea*) и зелене жабе (*Rana sp.*), као и строго заштићену врсту гмизаваца - планински гуштер (*Zootoca vivipara*).

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Констатовано је преко 112 врста птица. Од тог броја 102 врсте су гнездарице, а то је преко 42,5% од укупног броја гнездарица Србије. Овај податак најбоље илуструје богатство орнитофауне овог подручја. Законом је строго заштићено 98 врста птица, а 13 врста има статус заштићене врсте.

Пејзажне карактеристике подручја су веома атрактивне. Са већег броја видиковаца пружају се незаборавни погледи ка Власинској висоравни, котлинама и клисури дуж Врле, врховима Бесне кобиле, Дуката и многих других планина.

Утврђено је и постојање вредног градитељског наслеђа. Подручје карактеришу како делимично очувани објекти варошке и руралне архитектуре тако и бројни археолошки локалитети који сведоче о континуитету настањивања становништва. За већи број регистрованих археолошких локалитета сматра се да су настала у доба Римљана. На основу природних вредности и значаја са аспекта очувања предеоног лика Варденичке планине, као и културно историјског наслеђа и традиције, предео Варденика представља репрезентативну и специфичну просторну целину. Подручје предложено за заштиту је као непосредно окружење Власинске висоравни уврштено у еколошку мрежу Власина, преко које прелазе границе међународног значајног подручја са аспекта заштите флоре (ПА), подручје значајно за птице (IBAs / RS037IBA) и дневне лептире (PBAs), а због присуства одређених угрожених биљних и животињских врста и природних станишта део је и еколошке мреже Власина 88 у оквиру које је и EMERALD подручје (Власина РС 0000006).

Препознавање предела Варденика као значајног са аспекта заштите природе и испуњеност услова за заштиту вршени су у оквиру стандардне процедуре вредновања са становишта потреба и циљева заштите природе, у складу са Средњорочним програмом заштите природних добара (2011-2020), а исказани су кроз критеријуме: аутохтоност/аутентичност, репрезентативност, разноликост, целовитост (степен очуваности) и естетике предела и појаве. Испуњеност услова за заштиту оцењена је и у контексту потенцијала за развој општих функција овог подручја, као будућег заштићеног природног добра, а то су: научно-истраживачка, образовно-васпитна, функција очувања биолошке, геолошке и предеоне разноврсности, животне средине и пружања еколошких услуга, затим очувања културно-историјских вредности и традиције, рекреације, уживања и релаксације људи у природи и др. Вредновањем природне целине Варденичке планине, утврђено је да овај простор поседује својства Предела изузетних одлика. Правни основ за доношење предлога акта о проглашењу заштићеног подручја садржан је у члану 42. ставу 3. и 4. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010-

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

исправка, 14/2016 и 95/2018-други закон), према коме се заштићено природно подручје ставља под заштиту актом надлежног органа, а на основу студије заштите као стручне основе.

Након вредновања природне целине Варденика, екипа стручних сарадника Завода за заштиту природе Србије урадила је Студију заштите истраживаног подручја и тиме указала на посебност и суштину природних процеса и предеоних вредности на овом подручју. Одређена је граница природног добра, која обухвата десет катастарских општина, са успостављеним режимима заштите II (другог) и III (трећег) степена. На подручју предела изузетних одлика „Варденик“ постоји део привреде као затечено стање, такође, сагледане су потребе локалног становништва и у зависности од природних вредности, антропогених утицаја, потребних мера заштите и очувања, као и могућности коришћења и развоја успостављен је режим заштите II и III степена. Успостављањем I степена заштите биле би забрањене све активности на овом подручју, што није нужно. Подручје се ставља под режим заштите II и III степена, како би одређене активности биле дозвољене, али уз сагласност Завода, Управљача и локалне самоуправе. Због чињенице да се станишта највреднијих биљака и животињских врста великим делом налазе у зони планинских пашњака, ливада и шумских екосистема, дакле управо на оним површинама на којима се одвијају неке од привредних активности успостављен је наведени двостепени режим заштите. Режим заштите II степена, уз одговарајуће мере заштите, више је него довољан за заштиту станишта појединих врста, а са друге стране омогућава контролисано коришћење природних ресурса на овом подручју. Управљањем се природно добро и његове темељне вредности штите од деградације и уништења, а истовремено се стварају услови за планско унапређење и развој подручја по принципима одрживог развоја. Имајући у виду да је Туристичка организација општине Сурдулица Управљач заштићеног природног добра ПИО „Власина“ и има искуства у решавању могућих проблема и активности на заштићеном подручју, предлог је да иста буде и Управљач ПИО „Варденик“.

Стављање под заштиту овог подручја има за циљ развој пољопривредне производње (посебно сточарства, пчеларства и воћарства), развој подручја на принципима одрживог развоја, задржавања локалног становништва и обезбеђивања вишег степена квалитета живота, очување природног стања, покретања развоја туризма, унапређење туристичко-рекреативне опремљености простора, унапређење комуналне опремљености насеља и боље повезаности села на приступну путну мрежу.

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

У складу са наведеним, Завод за заштиту природе Србије – Радна јединица Ниш је на основу законских овлашћења припремио Студију заштите којом се подручје Варденик предлаже за заштиту као заштићено подручје III категорије (подручје локалног значаја) односно Предео изузетних одлика „Варденик“. ЈЛС уз сагласности надлежних Министарстава, коначно прогласила „Варденик“ као предео изузетних одлика ПИО „Варденик“ 2023. године, а објављенио у („Сл.гл.Града Враћа“, бр.4/23).

4. ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ-КЛАСИФИКАЦИЈА ПРЕМА ПРОСТОРНОМ ПЛАНУ РС

Просторна диференцијација животне средине према међународним стандардима и примерима добре праксе, узимајући у обзир постојеће стање квалитета животне средине, обухвата четири категорије, и то:

1. Подручја загађене и деградиране животне средине (локалитети са прекорачењем граничних вредности загађивања, урбана подручја, подручја отворених копова лигнита, јаловишта, регионалне депоније, термоелектране, коридори аутопутева, водотоци IV класе и „ван класе“) са негативним утицајима на човека, биљни и животињски свет и квалитет живота. За ову категорију треба обезбедити таква решења и опредељења којима се спречава даља деградација и умањују ефекти ограничавања развоја. Потребно је санирати и ревитализовати деградиране и угрожене екосистеме и санирати остале последице загађења, у циљу стварања квалитетније животне средине.

У овој категорији најугроженија подручја су: Панчево, Бор, Обреновац, Смедерево, Београд, Нови Сад, Суботица, Лозница, Костолац, Чачак, Лучани, Крушевац, Шабац, Кикинда, Прахово, Ђенерал Јанковић, насеља у Колубарском басену, коридори аутопута Београд- Нови Сад – Суботица, Београд – Шид, Београд – Ниш – Прешево, Београд – Чачак и Ниш – Димитровград.

Највећа емисија гасова SO₂, NO_x и суспендованих честица је на подручју Града Београда, затим у Браничевском округу, Борском округу и Јужно-банатском округу. У Обреновцу, Лазаревцу и Костолцу су највеће депоније летећег пепела од сагоревања угља у термоелектранама. Урбана подручја која спадају у ову категорију су и: Зрењанин, Рума, Ваљево, Косјерић, Нови Поповац, Краљево, Ниш, Врање, Зајечар, Мајданпек, Врбас, Младеновац, Смедеревска Паланка, Пожаревац, Сремска Митровица, Крагујевац, Горњи Милановац, Ужице, Прибој, Трстеник, Прокупље, Пирот, Нови Пазар, Лесковац,

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Јагодина, Параћин, Приштина, Обилић, Грачаница, Косовска Митровица, Звечан, Лепосавић, Липљане, Сува Река, Пећ; као и постојећи водотоци четврте класе и „ван класе”.

5. ПРОБЛЕМИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ КОЈИ СУ РАЗМАТРАНИ У ПЛАНУ

У Локалном плану управљања отпадом на територији општине Сурдулица за период 2023-2033. идентификовани су кључни проблеми заштите животне средине на основу увида у стање и података добијених са терена.

На основу категоризације животне средине, дефинисане су мере заштите животне средине у складу са праксом процене утицаја урбанистичких планова на животну средину и то по следећим областима:

- (1) управљање отпадом;
- (2) заштита ваздуха;
- (2) заштита и коришћење вода;
- (3) заштита земљишта;
- (4) очување биодиверзитета и предела;
- (5) инфраструктурно опремање и заштита од удеса;
- (6) мониторинг и остале активности на заштити животне средине;
- (7) заштита здравља становништва и
- (8) јачање институционалне способности за заштиту животне средине - мониторинг и остале активности на заштити животне средине.

На основу процене стања животне средине на подручју Плана кључни проблеми заштите животне средине су следећи:

- управљање отпадом, комуналним, неопасним грађевинским, опасним отпадом, отпадом животињског порекла, посебним токовима отпада,
- санирање сметлишта и нелегалних депонија,
- могућа загађеност ваздуха,
- могућа загађеност подземних и надземних вода,
- могућа загађеност земљишта,
- могуће умањење површина под јавним зеленилом, деградиран предео;
- могућа угроженост шума и шумског и пољопривредног земљишта,
- могућа угроженост здравља становништва;
- могућа угроженост безбедност становништва,
- могућност појава удеса, пожара, рушења, хемијских акцидентата и др.

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

Карактеристично је да су делови подручја изложени већем еколошком оптерећењу. Значајнији утицаји на животну средину могу се очекивати на сметлиштима која се више не користе за депоновање комуналног отпада након активирања регионалне санитарне депоније на локацији Бубавица – локације која се више не користи за депоновање отпада од грађења и рушења, на телу „дивљих“ депонија, и коначно на регионалној депонији „Бубавица“ чије активности могу довести до појаве значајних негативних утицаја у животној средини, утицај на квалитет ваздуха, вода и земљишта. Такође, удесне ситуације и изненадне неочекиване појаве у случају транспорта опасних и штетних материја, представљају потенцијалну опасност по стање чинилаца животне средине и здравља становништва.

6. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА

Ради успешне израде Извештаја о стратешкој процени утицаја изузетно је важно адекватно дефинисати циљеве и индикаторе животне средине, односно одрживог развоја.

Општи и посебни циљеве стратешке процене дефинишу се на основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине у другим плановима и програмима, циљева заштите животне средине утврђених на међународном и државном нивоу, прикупљених података о стању животне средине и значајних питања, проблема и предлога у погледу заштите животне средине у плану или програму. На основу дефинисаних циљева врши се избор одговарајућих индикатора који ће се користити у изради стратешке процене.

Са становишта дугорочне организације коришћења, уређења и заштите предметног простора концепт одрживог развоја представља стратешку активност којом се дефинишу плански принципи и критеријуми заштите.

6.1 Општи и посебни циљеве стратешке процене

На основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине наведених у плановима и стратегијама за потребе израде овог Извештаја дефинисани су општи циљеве стратешке процене:

1. имплементација стратешких опредељења Националне стратегије управљања отпадом,

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

2. доношење Плана и Стратешке процене утицаја на животну средину;
3. смањење емисије штетних материја у ваздух и смањити емисију буке;
4. спречавање инцидентних неконтролисаних испуштања загађујућих материја у ваздух, воде и земљиште;
5. рационално коришћење простора и енергије, очување заштитних појасева,
6. повећање инвестиције за заштиту животне средине и развој система мониторинга животне средине (ваздуха, вода, земљишта и буке),
7. побољшање информисање и обуку становништва за заштиту животне средине и обезбедити учешће јавности у доношењу одлука које могу имати утицаја на квалитет животне средине.

Посебни циљеви заштите животне средине планског подручја произлазе из анализе стања животне средине и значајних питања, проблема, ограничења и потенцијала планског подручја, као и приоритета за решавање еколошких проблема, а у складу су са општим циљевима и начелима заштите животне средине.

Еколошки одговорно коришћење простора, који обухвата Локални план управљања отпадом на територији општине Сурдулица за период 2023-2033, представља значајан потенцијал за одрживи развој овог подручја.

При томе се, у просторној организацији треба ослањати на следеће посебне циљеве заштите животне средине.

Области и циљеви стратешке процене:

Управљање отпадом

1. Остваривање неометног рада и фазност у реализацији регионалне санитарне депоније, рад рециклажног постројења за потребе прераде комуналног отпада;
2. Планско детерминисање система примарне селекције и прикупљања отпада и повећање броја становника обухваћених системом сакупљања отпада, смањење количине отпада за депоновање унапређењем система прикупљања отпада и применом рециклаже осталог отпада за депоновање;
3. Успостављање система за одвојено сакупљање, транспорт, пријем и привремено складиштење посебних токова отпада; третман отпада животињског порекла; збрињавање неопасног грађевинског отпада,
4. Уклањање свих нелегалних депонија отпада;
5. Санације, рекултивације и ремедијације сметлишта чија је употреба завршена.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Управљање квалитетом ваздуха

- 6 Смањење емисије полутаната и угљеникових оксида;
- 7. Смањење нивоа емисије депонијских гасова на санитарној депонији и сметлиштима.

Заштита вода

- 8 Заштита и одрживо коришћење вода - надземних и подземних вода;
- 9. Третман отпадних вода.

Заштита земљишта

- 10. Очување и рационално коришћење земљишта као ресурса,
- 11. Смањење контаминације земљишта.

Очување биодиверзитета и предела

- 12. Ублажавање негативног утицаја планираних активности на деградацију предела;
- 13. Формирање заштитних зелених површина, очување и повећање шумског фонда, очување пољопривредног земљишта.

Инфраструктурно опремање и заштита од удеса

- 14. Инфраструктурно опремање предметног подручја;
- 15. Спречавање инцидентних неконтролисаних испуштања загађујућих материја у воде и земљиште,
- 16. Смањење ризика од удеса, поплава, пожара, рушења, хемијских акцидентата и др;
- 17. Унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости

Здравље становништва

- 18. Обезбеђење безбедности становништва

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

Јачање институционалне способности за заштиту животне средине

19. Унапређење мониторинг система (ваздух, воде, земљиште, живи свет);
20. Побољшање информисања и обуке становништва за заштиту животне средине и обезбеђење учешћа јавности у доношењу одлука које могу имати утицаја на квалитет животне средине.

6.2. Избор индикатора

На основу дефинисаних општих и посебних циљева врши се избор одговарајућих индикатора који ће се користити у изради стратешке процене утицаја на животну средину. Индикатори представљају један од инструмената за систематско идентификовање, оцењивање и праћење стања, развоја и услова средине и сагледавање последица. Они су средство за праћење промена током одређеног временског периода, а неопходни су као улазни подаци за сваку врсту планирања. Индикатори стања животне средине представљају веома битан сегмент у оквиру израде еколошких студија и планских докумената. Показатељи су веома прикладни за мерење и оцењивање планских решења са становишта могућих штета у животној средини као и за утврђивање које неповољне утицаје треба смањити или елиминисати.

У области урбанистичког планирања нису разрађени системи показатеља животне средине, као ни методологија њиховог коришћења при изради и спровођењу планова, није идентификован специфичан систем еколошких показатеља, већ се поједини просторно еколошки показатељи могу наћи у оквиру система показатеља друге намене.

Да би индикатори били поуздани, применљиви на свим нивоима планирања као и инструмент за поређење, неопходан је усаглашени систем праћења који подразумева: јединствене показатеље, јединице мерења, метод мерења, период праћења, начин обраде и приказивање резултата.

Методолошки стандардизовање процедура, као и прикупљање и достављање неопходних података од овлашћених организација је суштински предуслов за унапређење употребе индикатора у планирању и заштити простора.

Имајући у виду наведене чињенице, ниво планског документа, просторни обухват плана, као и стање животне средине на подручју Плана, кроз израду Извештаја дат је избор основних индикатора који се односе на квалитет ваздуха, воде, земљишта и нивоа буке. Уједно, ово су дефинисани и законски регулисани

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

критеријуми на основу којих је могуће утврдити да ли и у којој мери одређене активности на конкретном простору имају негативан утицај на чиниоце животне средине.

Табела бр.7 : Избор индикатора

Област СПУ	Ред. бр.	Циљеви СПУ	Индикатори
1. Управљање отпадом	1.1	Остваривање неометног рада и фазност у реализацији регионалне санитарне депоније, рад рециклажног постројења за потребе прераде комуналног отпада	<ul style="list-style-type: none"> - количина сакупљеног комуналног отпада, - количина прерађеног отпада, - примењене мере заштите - изграђено рециклажно
	1.2	Планско детерминисање система примарне селекције и прикупљања отпада и повећање броја становника обухваћених системом сакупљања отпада, смањење количине отпада за депоновање унапређењем система прикупљања отпада и применом рециклаже осталог отпада за депоновање	<p>постројење</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ -% домаћинства укључених у систем - % становништва обухваћен системом прикупљања отпада, - % отпада који се третира, - % отпада који се одлаже на санитарну депонију - површина очишћена од нелегалне депоније - површина извршене санације, рекултивације и ремедијације сметлишта чија је употреба завршена.
	1.3	Успостављање система за одвојено сакупљање, транспорт, пријем и привремено складиштење посебних токова отпада; третман отпада животињског порекла; збрињавање неопасног грађевинског отпада	
	1.4	Уклањање свих нелегалних депонија отпада	
	1.5	Санација, рекултивације и ремедијације сметлишта чија је употреба завршена	
	2. Управљање квалитетом ваздуха	2.1	
2.2	Смањење нивоа емисије депонијских гасова на санитарној депонији и сметлиштима		

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

3. Воде	3.1	Заштита и одрживо коришћење вода - надземних и подземних вода	-квалитет воде потока - биолошки и хемијски (температура, рН, нутријенти, метали, органске супстанце, бактериолошка анализа), -кисеонички параметри (петодневна биолошка потрошња кисеоника БПК5 и хемијска потрошња кисеоника) -% третираних санитарних вода
	3.2	Третман отпадних вода	
4. Земљиште	4.1	Очување и рационално коришћење земљишта као ресурса	- квалитет земљишта (рН, проценат влаге, органске материје, садржај метала и др), - површина губитака у земљишту/уништена земљишта -% загађених површина,
	4.2	Смањење контаминације земљишта	
5. Биодиверзитет и предео	5.1	Умањење деградације предела	- шумовитост/површина под шумом - % повећања површине под заштитним зеленим површинама, - бројност врста на територији број јединки врсте по хектару
	5.2	Формирање заштитних зелених површина, очување и повећање шумског фонда, очување пољопривредног земљишта	
6. Инфраструктурно опремање	6.1	Инфраструктурно опремање подручја	-број прикључених објеката на инфраструктуру -% отпадних вода које се пречишћавају, -% спречених инцидентних ситуација и ризика - %ефикасности заштите
	6.2	Спречавање инцидентних неконтролисаних испуштања загађујућих материја у воде и земљиште	
	6.3	Смањење ризика од удеса, поплава, пожара, рушења, хемијских акцидената и др.	
	6.4.	Унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости	
7. Здравље становништва	7.1	Обезбеђење безбедности становништва	- број обављених здравствених прегледа
8. Јачање институционалне способности за заштиту животне средине	8.1	Унапређење мониторинг система	- број развојних програма за заштиту животне средине, - број мерних тачака у системима мониторинга, - број информација о животној средини у средствима информисања.
	8.2	Побољшање информисања и обуке становништва за заштиту животне средине и обезбеђење учешћа јавности у доношењу одлука које могу имати утицаја на квалитет животне средине	

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

ГВИ – граничне вредности имисије за наведене загађујуће материје у складу са Правилником о граничним вредностима, методама мерења имисије, критеријумима за успостављање мерних места и евиденцији података ("Службени гласник РС", бр. 54/92, 30/99 и 19/06)

6.3. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА ПЛАНСКИХ РЕШЕЊА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Процена могућих утицаја плана и програма на животну средину, према Закону, садржи следеће елементе:

1. приказ процењених утицаја варијантних решења плана повољних са становишта заштите животне средине са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
2. поређење варијантних решења и приказ разлога за избор најповољнијег решења;
3. приказ процењених утицаја плана и програма на животну средину са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
4. начин на који су при процени утицаја узети у обзир чиниоци животне средине укључујући податке о: ваздуху, води, земљишти, клими, јонизујућем и нејонизујућем зрачењу, буци и вибрацијама, биљном и животињском свету, стаништима и биодиверзитету; заштићеним природним добрима; становништву, здрављу људи, градовима и другим насељима, културно- историјској баштини, инфраструктурним, индустријским и другим објектима или другим створеним вредностима;
5. начин на који су при процени узете у обзир карактеристике утицаја: вероватноћа, интензитет, сложеност/реверзибилност, временска димензија (трајање, учесталост, понављање), просторна димензија (локација, географска област, број изложених становника, прекогранична природа утицаја), кумулативна и синергијска природа утицаја.

7. Процена утицаја варијантних решења

Закон не прописује шта су то варијантна решења плана која подлежу стратешкој процени утицаја, али у пракси се морају разматрати најмање две варијанте:

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

1. Варијанта да се план не усвоји, и
2. Варијанта да се план усвоји и спроведе.

Израда СПУ је отпочела у најранијим фазама израде плана, при чему су се разматрала сва рационална решења по областима ПУОЛ-а. Варијантна решења ПУОЛ-а представљају различите рационалне начине, средства и мере реализације циљева плана у појединим секторима развоја, кроз разматрање могућности различитих активности, односно разматрање могућности коришћење различитих простора за реализацију конкретне активности која се планира. Поред тога, треба узети у обзир и варијанте имплементације плана.

Укупни ефекти плана, па и утицаји на животну средину, могу се утврдити само поређењем са постојећим стањем, са циљевима и варијантним решењима плана. За планове дужег временског хоризонта и са већом неизвесношћу реализације, метод израде сценарија модела развоја омогућује процену позитивних и негативних ефеката варијантних решења плана.

Табела 8. Процена утицаја варијантних решења на животну средину

Ред.бр.	Циљеви СПУ	Варијантно решење 1	Варијантно решење 2
1.	Остваривање неометног рада и фазности реализацији регионалне санитарне депоније, рад рециклажног постројења за потребе прераде комуналног отпада	+	++
2.	Планско детерминисање система примарне селекције и прикупљања отпада и повећање броја становника обухваћених системом сакупљања отпада, смањење количине отпада за депоновање унапређењем система прикупљања отпада и применом рециклаже осталог отпада за депоновање	+	++
3.	Успостављање система за одвојено сакупљање, транспорт, пријем и привремено складиштење посебних токова отпада; третман отпада животињског порекла; збрињавање неопасног грађевинског отпада	+	++

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

4.	Уклањање свих нелегалних депонија отпада	--	-/М
5.	Санација, рекултивације и ремедијације сметлишта чија је употреба завршена.	-	+/М
6.	Смањење емисије полутаната и смањење емисије угљеникових оксида;	+/М	+/М
7.	Смањење нивоа емисије депонијских гасова насанитарној депонији и сметлиштима	+/М	++/М
8.	Заштита и одрживо коришћење вода - надземних и подземних вода	-/?	-/М
9.	Третман отпадних вода	-/?	++/М
10.	Очување и рационално коришћење земљишта као ресурса	?/-	-/М
11.	Смањење контаминације земљишта	?/-	-/М
12.	Умањење деградације предела	-/?	+/М
13.	Формирање заштитних зелених површина, очување и повећање шумског фонда, очување пољопривредног земљишта	+/М	+/М
14.	Инфраструктурно опремање подручја	-/?	+/М
15.	Спречавање инцидентних неконтролисаних испуштања загађујућих материја у воде и земљиште	-	+/М
16.	Смањење ризика од удеса, поплава, пожара, рушења, хемијских акцидената и др	?	+/М
17.	Унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости	/?/-	+/М
18.	Обезбеђење безбедности становништва	?/-	+/М
19.	Унапређење мониторинг система	+	+/М
20.	Побољшање информисања и обуке становништва за заштиту животне средине	?	+/М

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

	и обезбеђење учешћа јавности у доношењу одлука које могу имати утицаја на квалитет животне средине		
--	--	--	--

++ веома позитиван; + позитиван; -- веома негативан; - негативан; ? непознат; М - зависи од мера заштите'

Реализацијом ПУОЛ-а, тј. усвајањем и спровођењем предложених планских решења ће се постићи више *позитивних утицаја*, и то:

- успостављање система прикупљања, транспорта, третмана и депоновања отпада у складу са Националном стратегијом управљања отпадом и Локалним планом управљања отпадом;
- постизање рационалне организације, уређења и заштите простора;
- предузимање адекватних превентивних мера уз успостављање система контроле свих облика загађивања;
- заштита и очување квалитета ваздуха;
- заштита земљишта уз интегрални однос у планирању и управљању земљишним ресурсима;
- обезбеђивање квалитетне животне средине уз примену интегралног приступа у управљању и коришћењу ресурса;
- побољшање квалитета воде до прописаних класа квалитета;
- заштита квалитета подземних вода;
- реконструкцијом и изградњом нових саобраћајница, водоводне, канализационе и електро мреже (за потребе ЛПУО-а) повећава се квалитет простора и услови одлагања отпада;
- смањење ризика од појаве хазарда услед изливања опасних материја;
- ограничавање промене намене простора, промене постојећег коришћења земљишта;
- спречавање појава промене морфологије терена и деградације слике предела;
- реализација одрживих капацитета експлоатације природних ресурса, сагласно еколошким захтевима;
- повећање обима инвестиција за заштиту животне средине;
- успостављање система сталног мониторинга свих параметара квалитета животне средине (земљишта, воде, ваздуха, буке, јонизујућег зрачења и квалитета живота);
- унапређење информисања о стању и проблемима заштите животне средине и укључивање јавности у процес доношења планских и инвестиционих одлука и у акције за очување и унапређење животне средине;
- израда процена утицаја на природу и животну средину свих планираних активности и садржаја, посебно канализација и пречишћавања отпадних вода.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Усвајањем и спровођењем предложених планских решења може проузроковати одређени број негативних утицаја на стање животне средине, као што су:

- изградња нових фаза санитарне депоније и објеката - плато за третман отпада (компостиште), довешће до заузимања нових површина земљишта и до могућег негативног утицаја на загађеност хазуа, воде и земљишта
- формирање локација за пријем и одлагање неопасног грађевинског отпада довешће до заузимања нових површина земљишта и до могућег негативног утицаја на загађеност хазуа, воде и земљишта;
- привремено складиштење посебних токова отпада, укључујући и рециклабилни отпад који није у надлежности ЈП "Водовод", до предаје овлашћеним оператерима на коначан третман довешће до заузимања нових површина земљишта и до могућег негативног утицаја на загађеност хазуа, воде и земљишта;
- формирање локација за третман отпада животињског порекла довешће до заузимања нових површина земљишта и до могућег негативног утицаја на загађеност хазуа, воде и земљишта;
- нови број објеката доприноси и повећаном нивоу ризика од акцидентата и осталих техничко- технолошких несрећа у животној средини;
- развој саобраћајне инфраструктуре може довести до повећања емисије и загађивања ваздуа и повећања нивоа буке;
- непоштовање прописаних мера заштите животне средине проузроковало би деградацију основних медијума животне средине,
- повећање емисије и загађивања ваздуа и повећања нивоа буке

Са друге стране, неусвајање предложених планских решења може проузроковати више негативних утицаја на квалитет постојећег стања животне средине, и то:

- девастација ваздуа, земљишта и воде;
- ваздух загађен угљендиоксидом, метаном, прашином и непријатним мирисима;
- загађивање ваздуа нерегулисаним мерама градње уз саобраћајницу без заштитног појаса;
- девастација земљишта и предела;
- даље угрожавање квалитета вода и повећање нивоа загађености (прелазак у нижу класу квалитета вода);
- неадекватно одржавање канализационе мреже и нерешено пречишћавање отпадних вода, тако да су често ван класе;
- угроженост заштитног зеленила штетним факторима,

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

- недовољне активности на заштити, нези и подизању шума;
- угрожено пољопривредно земљиште;
- даљи наставак девастације предела - ископ, деградација тла, угрожавање биодиверзитета;
- застоји у реализацији планиране инфраструктуре и комуналне опреме;
- изложеност елементарним непогодама различитог интензитета – пожари, ерозије, поплаве, електрична пражњења;
- неразвијен систем мониторинга ваздуха, воде, земљишта, буке, јонизујућег зрачења;
- недостатак адекватних еколошких акционих планова;
- даљи недостатак система контроле и одговора на акциденте, непостојање техничке подршке и опреме за мониторинг;
- лоше стање у погледу еколошке "образованости" становништва и мали удео учешћа јавности у питањима која се тичу заштите животне средине;
- угрожено здравље становништва.

7.1 Разлози за избор најповољнијег варијантног решења

На основу одредби члана 15. Закона о стратешкој процени утицаја пореде се варијантна решења и даје приказ разлога за избор најповољнијег решења. Поређена су варијантна решења према циљевима стратешке процене.

Варијантно решење 1 које се односи на неусвајање, а самим тим и неспровођење Локалног плана управљања отпадом очигледно је неповољније са свих аспекта области које је третирао План:

Варијантним решењем 2 које се односи на усвајање и спровођење Локалног плана управљања отпадом општине Сурдулица уз примену мера заштите животне средине. Планирано је решавање заштите основних медијума животне средине, управљање отпадом, чишћење нелегалних депонија, санација сметлишта, третмана отпадних вода, као и обезбеђење безбедности становништва. Планом је предвиђен развој мониторинг система и инвестирање у унапређење система заштите животне средине.

У варијанти да се План не донесе и да се развој настави по досадашњем тренду могу се очекивати бројни негативни ефекти на планском подручју и ниједан позитиван ефекат у односу на циљеве стратешке процене утицаја.

У варијанти да се План имплементира могу се очекивати бројни позитивни ефекти који отклањају већину негативних тенденција у развоју планског подручја, ако се план не би имплементирао. У овој варијанти могу се

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

очекивати и појединачни негативни ефекти у одређеним секторима плана, а који су неизбежна цена уређења подручја. То су следећи ефекти:

- могуће је повремено или стално прекорачење граничних вредности загађености ваздуха;
- могућа угроженост квалитета вода и подземних вода,
- девастације предела - ископ, деградација тла, угрожавање биодиверзитета
- клизање и обрушавање тла;
- заузимање земљишта као ресурса, могућа контаминација земљишта;
- нарушена слика предела са изградњом саобраћница и радовима на санитарној депонији;
- повећање степена ризика од настанка акцидентата и техничко-технолошких ризика услед активности у објектима;
- недовољно инфраструктурно опремање;
- повећање нивоа буке и вибрације, као и јонизијућег и нејонизујећег зрачења; и
- слаб мониторинг и недовољно информисање становништва и учешће јавности у доношењу одлука које могу имати утицаја на квалитет животне средине.

На основу изнетог може се закључити да је варијанта доношења предложеног ЛПУО-а знатно повољнија у односу на варијанту да се План не донесе.

7.2 Евакуација карактеристика и значаја утицаја планских решења

У оквиру стратешке процене утицаја извршена је евалуација значаја, просторних размера и вероватноће утицаја планских решења на животну средину, који су дати у следећој табели.

Евалуација утицаја вршена је са циљем да се утврди значај утицаја, према критеријумима из Прилога I Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину. У обзир су узете следеће карактеристике утицаја:

1. *Врста утицаја*
2. *Вероватноћа да се утицај појави*
3. *Временска димензија односно трајање утицаја, према временском хоризонту Плана: краткорочни утицаји; средњорочни утицаји; дугорочни утицаји (период послевременског хоризонта Плана)*
4. *Учесталост утицаја*
5. *Просторна димензија утицаја.*

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Наведене карактеристике утицаја су вредноване према врсти Плана, како је приказано у следећој табели.

Значај утицаја процењен је у односу на величину (интензитет) утицаја и просторне размере на којима се може остварити утицај. Утицаји, односно ефекти, планских решења, према величини промена се оцењују бројевима од -2 до +2, где се знак минус односи на негативне, а знак плус на позитивне промене, како је приказано у следећој табели. Овај систем вредновања примењује се како на појединачне индикаторе утицаја, тако и на сродне категорије преко збирних индикатора.

Табела бр. 9: Критеријуми за оцењивање величине утицаја

Величина утицаја	Ознака	О п и с
Већи	- 2	Већи негативан утицај
Мањи	- 1	Мањи негативни утицај
Нема утицаја или нејасан утицај	0	Нема утицаја, нема података или нијепримењиво
Позитиван	1 +	Мањи позитивни утицај
Повољан	2 +	Већи позитиван утицај

Циљ израде стратешке процене утицаја предметног Плана на животну средину је сагледавање могућих негативних утицаја планских решења на квалитет животне средине и прописивање одговарајућих мера за њихово смањење. Да би се постављени циљ остварио, потребно је сагледати Планом предвиђене активности и мере за смањење потенцијално негативних утицаја.

Стратешка процена утицаја која се ради за ниво Локалног плана управљања отпадом може се само бавити генералном и општом анализом и проценом могућих утицаја планираних решења у Плану на животну средину, а не појединачним објектима и активностима које се планирају. Ниво детаљности који ће анализирати појединачне објекте и њихове утицаје на животну средину, разматраће се у оквиру процена утицаја појединачних објеката на животну средину за објекте за које надлежни орган утврди потребу израде овог документа неопходног за добијање одобрења за изградњу.

У стратешкој процени, акценат је стављен на анализу свих планских решења и препознавање оних која ће у одређеној мери угрозити квалитет елемената животне средине у фази реализације плана, затим у изради планова детаљне регулације или, пак, урбанистичких пројеката за појединачне објекте.

У том контексту, у Извештају се анализирају могући утицаји планираних активности на чиниоце животне средине – ваздух, воду и земљиште и дефинишу се планске мере заштите које ће потенцијална загађења довести на ниво прихватљивости, односно у границе које су дефинисане законском

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

регулативом (граничне вредности емисије и имисије загађујућих материја у ваздуху, максимално дозвољене концентрације загађујућих материја у водама и земљишту, дозвољени ниво буке и др).

Концепција организације и уређивања простора у обухвату Локалног плана управљања отпадом заснована је на развојним потенцијалима и ограничењима простора, у оквиру којих су предложена планска решења, настала као последица тражења одговора на текућа питања и проблеме просторног развоја овог подручја.

Табела 10. Процена величине утицаја планских решења на животну средину

ПЛАНСКО РЕШЕЊЕ		Процена могућг утицаја		
		значајни	мали	нема
Активности и приоритетни развојни програми и УО				
1.	Увођење мониторинга животне средине на сметлиштима која се више не користе за депоновање комуналног и грађевинског отпада након активирања регионалне санитарне депоније на локацији “Метерис“ Врање	+2		
2.	Успостављење легалног поступка одлагања неопасног грађевинског отпада на територији општине Сурдулица		-1	
3.	Трајно уклањање нелегалних - „дивљих“ депонија на територији општине Сурдулица	+2		
4.	Санација, рекултивација и ремедијација сметлишта која се више не користе за депоновање комуналног и грађевинског отпада на локацији Бубавица – Сурдулица		+1	
5.	Увођење поступка раздвајања комуналног отпада на месту настанка, „примарна селекција“ на целокупној урбаној територији општине Сурдулица, сакупљање раздвојених фракција отпада на месту настанка и		+1	

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

	транспорт раздвојених фракција отпада на локацију Метерис Врање.			
6.	Развој поступка раздвајања комуналног отпада на месту настанка на сеоском делу општине Сурдулица.		+1	
7.	Успостављање система за одвојено сакупљање, транспорт, пријем и привремено складиштење посебних токова отпада, укључујући кабасти и рециклабилни отпад који није у надлежности ЈП“Водовод“ Сурдулица, до предаје овлашћеним оператерима на коначан третман		-1	
8.	Увођење поступка контролисаног компостирања биоразградивог отпада биљног порекла на локацији регионалне депоније „Метерис“. Коначан третман мокре фракције свакодневног комуналног отпада раздвојеног на месту настанка, зеленог отпада са јавних површина, отпада из биљне пољопривредне производње и третман биокативног муља насталог у процесу пречишћавања употребљаваних вода.		-1	
9.	Увођење поступка компостирања биоразградивог отпада биљног порекла на месту настанка, (кухињски и зелени дворишни) у индивидуалном (куће са двориштима) моделу становања у градском делу општине Сурдулица, у двориштима школа и предшколских установа.		-1	
10.	Увођење отпада анималног порекла у легалне и безбедне токове		+1	
11.	Укључивање омладинских и женских организација, еколошких организација, неформалних група, локалних лидера и лидерки кроз		+1	

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

	пројекте, консултације, јавне позиве и партнерство у процес креирања политика и планова и у покретање и реализацију свих активности, уз промоцију принципа и предности циркуларне економије.			
12.	Активности и приоритетни развојни програми у саобраћају. Планирана реконструкција и изградња асфалтиране саобраћјнице и платоа, интерних насутих саобраћјница и сервисних саобраћјница	-2		
13.	Активности и развојни програми у инфраструктури. Планирање, изградња и одржавање водоводне, канализационе и електро мреже у функцији санитарне депоније Метерис, нових локација з потребе управљања отпадом		-1	

Табела 11: Критеријуми за оцењивање просторних размера планских решења

Размере утцаја	Ознака	Опис
Регионални	Р	Могућ утицај у оквиру простора регије
Градски	Г	Могућ утицај у простора града
Локални	Л	Могућ утицај у некој зони или делу града

Табела 12. Процена величине утицаја просторних размера плански решења на животну средину

ПЛАНСКО РЕШЕЊЕ	Процена могућг утицаја		
	регионални	градски	локални
Активности и приоритетни развојни програми и УО			

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

1.	Увођење мониторинга животне средине на сметлиштима која се више не користе за депоновање комуналног и грађевинског отпада након активирања регионалне санитарне депоније на локацији “Метерис“ Врање	Р		
2.	Успостављење легалног поступка одлагања неопасног грађевинског отпада на територији општине Сурдулица		Г	
3.	Трајно уклањање нелегалних - „дивљих“ депонија на територији општине Сурдулица		Г	
4.	Санација, рекултивација и ремедијација сметлишта која се више не користе за депоновање комуналног и грађевинског отпада на локацији Бубавица – Сурдулица	Р		
5.	Увођење поступка раздвајања комуналног отпада на месту настанка, „примарна селекција“ на целокупној урбаној територији општине Сурдулица, сакупљање раздвојених фракција отпада на месту настанка и транспорт раздвојених фракција отпада на локацију Метерис Врање.		Г	
6.	Развој поступка раздвајања комуналног отпада на месту настанка на сеоском делу општине Сурдулица.		Г	
7.	Успостављање система за одвојено сакупљање, транспорт, пријем и привремено складиштење посебних токова отпада, укључујући кабасти и рециклабилни отпад који није у надлежности ЈП“Водовод“ Сурдулица, до предаје овлашћеним оператерима на коначан третман		Г	
8.	Увођење поступка контролисаног компостирања биоразградивог отпада биљног порекла на локацији	Р		

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

	регионалне депоније „Метерис“. Коначан третман мокре фракције свакодневног комуналног отпада раздвојеног на месту настанка, зеленог отпада са јавних површина, отпада из биљне пољопривредне производње и третман биокативног муља насталог у процесу пречишћавања употребљаваних вода.			
9.	Увођење поступка компостирања биоразградивог отпада биљног порекла на месту настанка, (кухињски и зелени дворишни) у индивидуалном (куће са двориштима) моделу становања у градском делу општине Сурдулица, у двориштима школа и предшколских установа.		Г	
10.	Увођење отпада анималног порекла у легалне и безбедне токове	Р		
11.	Укључивање омладинских и женских организација, еколошких организација, неформалних група, локалних лидера и лидерки кроз пројекте, консултације, јавне позиве и партнерство у процес креирања политика и планова и у покретање и реализацију свих активности, уз промоцију принципа и предности циркуларне економије.	Р		
12.	Активности и приоритетни развојни програми у саобраћају. Планирана реконструкција и изградња асфалтиране саобраћјнице и платоа, интерних насутих саобраћјница и сервисних саобраћајница			Л
13.	Активности и развојни програми у инфраструктури. Планирање, изградња и одржавање водоводне, канализационе и електро мреже у функцији санитарне депоније Метерис, нових локација з потребе управљања отпадом		Л	

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Табела 13: Скала за процену вероватноће утицаја

Вероватоћа	Ознака	Опис
100%	И	Утица изветан
Више од 50%	В	Утицај вероватан
Мање од 50%	М	Утицај могућ

Табела 14: Процена вероватноће утицаја планских решења на животну средин

ПЛАНСКО РЕШЕЊЕ		Процена могућг утицаја		
		100%	≥50%	≤50%
Активности и приоритетни развојни програми и УО				
1.	Увођење мониторинга животне средине на сметлиштима која се више не користе за депоновање комуналног и грађевинског отпада након активирања регионалне санитарне депоније на локацији “Метерис“ Врање	И		
2.	Успостављење легалног поступка одлагања неопасног грађевинског отпада на територији општине Сурдулица	И		
3.	Трајно уклањање нелегалних - „дивљих“ депонија на територији општине Сурдулица	И		
4.	Санација, рекултивација и ремедијација сметлишта која се више не користе за депоновање комуналног и грађевинског отпада на локацији Бубавица – Сурдулица	И		
5.	Увођење поступка раздвајања комуналног отпада на месту настанка, „примарна селекција“ на целокупној урбаној територији општине Сурдулица, сакупљање раздвојених фракција отпада на месту настанка и транспорт раздвојених фракција отпада на локацију Метерис Врање.		В	

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

6.	Развој поступка раздвајања комуналног отпада на месту настанка на сеоском делу општине Сурдулица.		В	
7.	Успостављање система за одвојено сакупљање, транспорт, пријем и привремено складиштење посебних токова отпада, укључујући кабасти и рециклабилни отпад који није у надлежности ЈП“Водовод“ Сурдулица, до предаје овлашћеним оператерима на коначан третман		В	
8.	Увођење поступка контролисаног компостирања биоразградивог отпада биљног порекла на локацији регионалне депоније „Метерис“. Коначан третман мокре фракције свакодневног комуналног отпада раздвојеног на месту настанка, зеленог отпада са јавних површина, отпада из биљне пољопривредне производње и третман биокативног муља насталог у процесу пречишћавања употребљаваних вода.			
9.	Увођење поступка компостирања биоразградивог отпада биљног порекла на месту настанка, (кухињски и зелени дворишни) у индивидуалном (куће са двориштима) моделу становања у градском делу општине Сурдулица, у двориштима школа и предшколских установа.		Г	
10.	Увођење отпада анималног порекла у легалне и безбедне токове	И		
11.	Укључивање омладинских и женских организација, еколошких организација, неформалних група, локалних лидера и лидерки кроз пројекте, консултације, јавне позиве и партнерство у процес креирања политика и планова и у покретање и реализацију свих активности, уз промоцију принципа и предности			М

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

	циркуларне економије.			
12.	Активности и приоритетни развојни програми у саобраћају. Планирана реконструкција и изградња асфалтиране саобраћјнице и платоа, интерних насутих саобраћјница и сервисних саобраћајница		В	
13.	Активности и развојни програми у инфраструктури. Планирање , изградња и одржавање водовдне, канализационе и електро мреже у функцији санитарне депоније Метерис, нових локација з потребе управљања отпадом		В	

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Табела 15. Циљеви стратешке процене утицаја на животну средину

Рбр	Циљеви СПУ
1.	Остваривање неометног рада и фазносту реализацији регионалне санитарне депоније, рад рециклажног постројења за потребе прераде комуналног отпада
2.	Планско детерминисање система примарне селекције и прикупљања отпада и повећање броја становника обухваћених системом сакупљања отпада, смањење количине отпада за депоновање унапређењем система прикупљања отпада и применом рециклаже осталог отпада за депоновање
3.	Успостављање система за одвојено сакупљање, транспорт, пријем и привремено складиштење посебних токова отпада; третман отпада животињског порекла; збрињавање неопасног грађевинског отпада
4.	Уклањање свих нелегалних депонија отпада
5.	Санација, рекултивације и ремедијације сметлишта чија је употреба завршена.
6.	Смањење емисије полутаната и смањење емисије угљеникових оксида;
7.	Смањење нивоа емисије депонијских гасова на санитарној депонији и сметлиштима
8.	Заштита и одрживо коришћење вода - надземних и подземних вода
9.	Третман отпадних вода
10.	Очување и рационално коришћење земљишта као ресурса
11.	Смањење контаминације земљишта
12.	Умањење деградације предела
13.	Формирање заштитних зелених површина, очување и повећање шумског фонда, очување пољопривредног земљишта
14.	Инфраструктурно опремање подручја
15.	Спречавање инцидентних неконтролисаних испуштања загађујућих материја у воде и земљиште
16.	Смањење ризика од удеса, поплава, пожара, рушења, хемијских акцидената и др
17.	Унапређење ефикасности заштите на принципима одрживости
18.	Обезбеђење безбедности становништва
19.	Унапређење мониторинг система
20.	Побољшање информисања и обуке становништва за заштиту животне средине и обезбеђење учешћа јавности у доношењу одлука које могу имати утицаја на квалитет животне средине

Табела 17. Збирна матрица критеријума Плана на животну средину

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Активности и поддршка развоја програми у УПРАВЉАЊУ ОТПАДОМ																			
1. Укључивање локалних животног средине на депонијски локалитет од стране државних институција	0	0	+1	+2	+2	+2	+2	+2	+2	+2	+2	+2	+1	+1	+1	+2	+2	+2	0
2. Укључивање локалних институција у процес планирања депонијског локалитета	-1	+1	+1	+2	+2	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	+1
3. Тржишно укључивање локалних - државних институција на територији Града Лисоваца	+1	+1	+2	+2	+2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+2	+2	+1	+1	+1	0	+1
4. Становања, реконструкција и реновирања становања од стране државних институција	+1	+1	+2	+2	+2	+2	+2	+2	+2	+2	+2	+2	+2	+2	+1	+1	+1	0	+1
5. Укључивање локалних институција у процес планирања депонијског локалитета	+2	+2	+1	+1	+1	0	0	+1	+1	+1	+1	+1	0	+2	+1	+2	0	+1	+1
6. Рачуно одрживог развоја локалних институција на територији Града Лисоваца	+2	+2	+1	+1	+1	0	0	+1	+1	+1	+1	+1	0	+2	+1	+2	0	+1	+1
7. Укључивање локалних институција у процес планирања депонијског локалитета	+2	0	0	0	0	0	0	0	+1	+1	+1	-1	+1	-1	-1	-2	0	+1	+1
8. Укључивање локалних институција у процес планирања депонијског локалитета	+1	+2	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-2	0	+1	0
9. Укључивање локалних институција у процес планирања депонијског локалитета	0	+2	0	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-2	0	+1	+2
10. Укључивање локалних институција у процес планирања депонијског локалитета	0	0	+2	+1	+1	0	+2	+1	+1	+1	+2	+1	+1	+1	-1	-1	+1	0	0
11. Укључивање локалних институција у процес планирања депонијског локалитета	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+1	+1	-2
12. Активности и поддршка развоја програми у депонијској локалитету	+1	+1	+1	+1	+1	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-1	-1	-1	0	0
13. Активности и поддршка развоја програми у депонијској локалитету	+2	+1	+1	+1	+1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-2	-1	-1	-1	-1	0	0

Табела 16. Збирна матрица критеријума Плана на животну средину* - критеријуми према табели

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

Могући утицаји планских активности на подручју вишекритеријумском анализом утицаја планских решења на животну средину констатовано је да имплементацијом највећег броја планских решења долази до побољшања основних карактеристика стања животне средине, првенствено увођењем мониторинга животне средине. Поједина планска решења могу у одређеној мери проузроковати угроженост животне средине. Она је привременог карактера, уз обавезу да се приликом реализације строго примењују мере и правила заштите простора ради очувања у што већој мери природних и створених вредности на предметном подручју.

Развојни програми у погледу трајног уклањања нелегалних - „дивљих“ депонија на територији општине Сурдулица, затим у поступку раздвајања комуналног отпада на месту настанка на сеоском делу општине Сурдулица, као и санацији, рекултивација и ремедијација сметлишта која се више не користе, делују позитивно на све аспекте животне средине. Неопходно је да се изградња саобраћајне друге инфраструктуре врши по свим еколошким стандардима и начелима уз стални мониторинг и потребне мере заштите животне средине. У случајевима где је процењено да може доћи до негативног утицаја потребно је предузети одговарајуће мере заштите.

Рекултивација депоније сметлишта "Бубавица" и враћања простора предвиђеној намени након периода експлоатације је обавезна активност.

7.3. Кумулативни и синергијски утицаји

На основу одредаба члана 15. Закона о стратешкој процени, стратешка процена обухвата и процену кумулативних и синергијских ефеката. Теоријски је могуће да се јаве интеракције међу мањим утицајима како планских решења, тако и појединачних објеката и активности на планском подручју. Примера ради, кумулативни ефекти настају када појединачна планска решења немају значајан утицај, а неколико индивидуалних ефеката заједно могу да имају значајан ефекат (загађивање ваздуха, вода или пораст нивоа буке).

Синергијски ефекти настају у интеракцији појединачних утицаја који производе укупни ефекат који је већи од простог збира појединачних утицаја.

Позитивни кумулативни и синергијски ефекти планских решења очекују се преваходно у погледу побољшања квалитета површинских и подземних вода, као и у погледу ефикасног третмана комуналног отпада. Инвестирање у изградњу инфраструктурних система допринеће укупном побољшању заштите животне средине. Са друге стране, мањи негативни кумулативни ефекти који се

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

могу очекивати реализацијом планских решења односе на могућност угрожавања квалитета основних елемената животне средине подручја услед изградње пратећих објеката, као и одржавања и заштите санитарне депоније, смањење површина под заштитним зеленилом - шумом, могуће повећање концентрације загађујућих материја у ваздуху, води и земљишту, појаве потенцијалних опасности од настанка удеса и акцидентних ситуација, итд.

8. ОПИС МЕРА ПРЕДВИЂЕНИХ ЗА СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Заштита животне средине подразумева поштовање свих општих мера заштите животне средине и природе и прописа утврђених законском регулативом. У том смислу се, на основу анализираних стања животне средине у планском подручју и његовој околини и на основу процењених могућих негативних утицаја, дефинишу мере заштите. Мере заштите имају за циљ да утицаје на животну средину у оквиру планског подручја сведу у оквире граница прихватљивости, а са циљем спречавања угрожавања животне средине и здравља људи. Оне служе и да би позитивни утицаји задржали такав тренд. Мере заштите омогућавају развој и спречавају конфликте на датом простору што је у функцији реализације циљева одрживог развоја. На основу анализе стања животне средине, просторних односа планског подручја са својим окружењем, планираних активности у планском подручју, процењених могућих негативних утицаја на квалитет животне средине и услова надлежних институција, утврђене су следеће мере заштите.

8.1. Мере које су предвиђене законом и другим прописима

Законска регулатива и директиве ЕУ које регулишу област управљања отпадом, је бројна и део је приказан у поглављу коришћене документације за узраду студије. Примена одредаба дефинисаних законском регулативом је обавезујућа за Носиоца пројекта, независно од мера заштите предвиђених овом студијом. Према Уредби о одлагању отпада на депоније ("Службени гласник РС", бр. 92/2010), обавеза је носиоца пројекта да испоштује техничке и технолошке услове за пројектовање, изградњу и рад депоније отпада, врсте отпада чије је одлагање на депонији забрањено, количине биоразградивог отпада које се могу одложити, критеријуме и процедуре за прихватање или

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

неприхватање, односно одлагање отпада на депонију, начин и процедуре рада и затварања депоније, садржај и начин мониторинга рада депоније, као и накнадног одржавања после затварања депоније. Према Закону о водама („Службени гласник РС“ бр. 30/2010, 93/2012, 101/2016, 95/2018 и 95/2018 – други закон), обавеза је Носиоца пројекта да редовно, уз ангажовање овлашћене лабораторије, врши контролу квалитета отпадних вода пре улива у реципијент Концентрације загађујућих материја у отпадним водама које се испуштају у реципијент, морају бити усаглашене са граничним вредностима прописаних Уредбом о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС“, бр. 67/11, 48/12 и 1/16).

Приликом испуштања отпадних вода у обзир узети и критеријуме наведене у следећим прописима:

- Одлука о утврђивању пописа вода 1 реда („Службени гласник РС“, бр. 83/10),
- Уредба о категоризацији водотока („Службени гласник РС“, бр. 5/68),
- Правилник о опасним материјама у водама („Службени гласник РС“, бр. 31/82).
- Закон о управљању отпадом ("Службени гласник РС", бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016 и 95/2018 - др. закон), у процедури прибављања дозволе за управљање отпадом, између осталог, дефинише и обавезу контроле, мониторинга и извештавања о суспендованим честицама, контролу непријатних мириса, контролу и мониторинг буке, контролу штеточина и птица, контролу разношења смећа и др. на депонији. Са отпадним материјама поступати у складу са Законом о управљању отпадом ("Службени гласник РС", бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016 и 95/2018 - др. закон). Обавеза је Носиоца пројекта да са опасним отпадом поступа у складу са Правилником о начину складиштења, паковања и обележавања опасног отпада ("Службени гласник РС" бр. 92/10). Са отпадним уљима поступати у складу са Правилником о условима, начину и поступку управљања отпадним уљима ("Службени гласник РС", бр. 71/10). При сваком преузимању опасног отпада од стране овлашћене институције сачињава се документ о кретању отпада у складу са Правилником о обрасцу документа о кретању опасног отпада, обрасцу претходног обавештења, начину његовог достављања и упутству за његово попуњавање („Службени гласник РС“, бр. 17/17). Кретање отпада који представља секундарну сировину, као и кретање сваког другог отпада, осим комуналног и опасног, прати документ о кретању отпада, који се попуњава у складу са Правилником о обрасцу документа о кретању отпада и упутству за његово попуњавање ("Службени гласник РС", бр. 114/13). У току рада постројења примењивати све захтеве дефинисане Законом

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

о заштити од буке у животној средини ("Службени гласник РС ", бр. 36/09 и 88/10). У оквиру комплекса примењивати све захтеве дефинисане Законом о заштити од пожара („Службени гласник РС“ бр. 111/09 и 20/15). Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине ("Службени гласник РС", бр. 135/2004 и 25/2015) уређује услове и поступак издавања интегрисане дозволе за постројења и активности која могу имати негативне утицаје на здравље људи, животну средину или материјална добра, врсте активности и постројења, надзор и друга питања од значаја за спречавање и контролу загађивања животне средине. Правилник о методологији за израду пројекта санације и ремедијације („Службени гласник РС“ број 74/2015) дефинише поступак израде пројекта санације и ремедијације постојећих несанитарних депонија.

У фази припреме пројекта и пројектовања, обавеза је Носиоца пројекта да прибави услове од надлежних органа и институција.

8.2. Мере заштите у току изградње

Током радова на изградњи доћи ће до повећаних емисија аерозагађења (издувни гасови, прашина) и буке у непосредном окружењу, услед рада грађевинске механизације. Обзиром на обим и организацију извођења радова, овај утицај је временски ограничен. Током грађења објеката и инфраструктуре применити све мере које произлазе из важећих прописа о градњи објеката, као и одговарајуће мере заштите на раду. Пре почетка извођења радова, обавеза извођача је да предвиди следеће мере заштите:

- пре почетка изградње објекта потребно је извршити припремне радове, обезбедити локацију и извести друге радове којима се обезбеђује непосредно окружење, живот и здравље људи;
- амбалажни отпад (на пример, вреће, палете, пластичне фолије и др.) од производа употребљених на градилишту одвојено сакупљати у складу са законом;
- све активности које су везане за изградњу објекта одвијаће се у оквиру ограђеног простора које је означено као градилиште; градилиште ће бити прописно означено и обезбеђено у односу на своје окружење;
- на градилишту ће се организовати пратеће просторије за особље и опрему ангажовану на извођењу радова;
- градилиште ће се снабдети посудама за одлагање комуналног отпада;

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

- приликом извођења ископа земље за изградњу носећих темеља могуће је појављивање и излива подземних вода при чему је потребно обезбедити испумпавање и каналисање истих у најближе шахтове канализационог система;
- све грађевинске машине које се користе на градилишту морају бити исправне и поседовати сертификате везане за заштиту животне средине; све грађевинске машине које користе погонско гориво на бази нафтних деривата морају бити снабдевене посудама за прихватање тренутно исцурелог горива или мазива, као одговарајућим сорбентом за неутрализацију истих;
- извођач радова је обавезан да у свим случајевима када се одвијају грађевинске активности или користе машине које генеришу повишени ниво буке и вибрација у односу на окружење, обезбеди потребан степен заштите у складу са дозвољеним вредностима нивоа буке (скраћење рада у форсираним условима, подизањем заштитних паноа и сл.);
- све активности на градилишту одвијаће се у периоду претходно дефинисаног радног времена;
- сав материјал из ископа ће се одвозити на унапред дефинисану локацију, за коју је добијена сагласност за одлагање; радови на ископу не могу почети док извођач радова не прибави сагласност надлежног комуналног предузећа за локацију депоновања ископаног материјала.

У току изградње, земљу и други отпадни грађевински материјал одвозити сукцесивно на комуналну депонију или на неко друго за то предвиђено место;

- за потребе градилишта, до изградње планираних саобраћајница, уредити саобраћајне површине са чврстом подлогом тако да се не диже прашина од возила или не наноси блато на прилазну саобраћајницу;
- изградити привремене објекте за потребе градилишта са инсталацијама водовода и канализације и уређајима за евакуацију употребљених вода;
- опасне материје потребно је складиштити на водонепропусној подлози и у танквани, како би се у случају просипања, садржај задржао у танквани; све материјале треба користити на прописан начин;
- целокупно градилиште се након завршетка радова доводи у пројектовано стање, као и инфраструктурни објекти у складу са издатим условима надлежних јавно-комуналних предузећа;
- у случају прекида радова из било ког разлога потребно је обезбедити објекат и околину.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Изградња трансфер станица

Према домаћим прописима за сваку од предвиђених трансфер станица потребно је урадити студију о процени утицаја трансфер станице на животну средину, у складу са законом. Уопште, локација трансфер станице мора испуњавати одређене критеријуме за избор локације.

Мере заштите:

- радне површине на трансфер станици морају бити изграђене од водонепропусне подлоге;
- ограђивање трансфер станице извршити прописном оградом која ће спречити улаз нежељних лица.

Линије за сепарацију рециклабилног отпада

Мере заштите животне средине које ће се применити на линији за сепарацију отпада су сличне мерама за заштиту на трансфер станицама:

- радне површине на линији за сепарацију отпада морају бити изграђене од водонепропусне подлоге;
- ограђивање линије за сепарацију отпада извршити прописном оградом која ће спречити улаз нежељних лица.

Посебне мере заштите здравља и безбедности се морају применити према запосленом особљу, што се дефинише посебним законским прописима из области заштите на раду.

Изградња центара за одвојено сакупљање отпада

Мере заштите, односно услови минималне техничке опремљености за центре за сакупљање отпада су:

- а) ограда минималне висине 2 m с улазним вратима довољне ширине, која се могу закључавати,
- б) портирница (чврсти објект или контејнер) са грејањем, питком водом, топлим водом и санитарним чвором,
- в) добро осветљење унутар круга и изван круга центара за сакупљање отпада,
- г) асфалтирана или бетонирана површина на местима где су постављени контејнери, асфалтирани пут одговарајуће ширине с ознакама смера кретања возила и одвођењем површинске воде,
- д) затворени или наткривени простор одговарајуће величине за складиштење одговарајућих врста и количина опасног отпада,

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

- ђ) отворена наткривена површина и/или површина на отвореном за складиштење одговарајућих врста и количина неопасног отпада,
- ж) 1 преносива вага мерног подручја до 200 kg, з) канте са песком,
- и) други материјали за упијање (апсорбенси),
- ј) ватрогасни апарати,
- к) ручна средства за рад,
- л) лична средства заштите на раду,
- м) телефон.

Затварање постојећих општинских депонија - сметлишта

Након завршеног периода експлоатације, депонија се затвара за даље одлагање формирањем горњег прекривног слоја који испуњава следеће техничко-технолошке услове: слој за дренажу депонијског гаса $\geq 0,3$ m, непропусни минерални слој $\geq 0,5$ m и слој за рекултивацију $\geq 0,5$ m. Општине морају припремити пројекте санације сметлишта, односно техничку документацију за санацију и рекултивацију постојећих сметлишта. Према домаћим прописима, на пројекте санације депонија, Министарство заштите животне средине даје сагласност да је техничка документација израђена у складу са Законом о заштити животне средине и другим законима.

Депонија сметлиште Бубавица

Мере заштите ваздуха

- Поставити баријере (завесе) око радова код којих се подиже прашина (нпр. рушење постојећих објеката и сл.)
- Сва возила би требало да искључе моторе у случају дужих пауза у раду
- Опрати или очистити сва возила пре него што напусте локацију градилишта
- Сав товар који улази и напушта локацију мора бити покривен.
- Транспортна возила треба да испуњавају најбоље локалне стандарде за емисију издувних гасова.
- Користити воду за "обарање" прашине на градилишту (различите врсте распршивача и друго), нарочито у летњем и ветровитом периоду.
- Минимизирати активности које узрокују подизање прашине.
- Вишак земљишта одвести ван локације градилишта

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Мере за заштиту земљишта

- Обезбедити површину за депоновање ископаног материјала и земљишта унутар градилишта.
- Извршити планирање површина на градилишту
- Обезбедити организовано кретање и манипулацију возила и радних машина унутар градилишта, уз минималну употребу зелених површина.
- Возила и грађевинску механизацију пунити горивом на за то предвиђеним местима.
- Држати возила и опрему у добром радном стању како би се спречило цурење уља и горива.
- Обезбедити опрему/материјал за сакупљање и одлагање евентуално просутих нафтних деривата.
- Контаминирани адсорбентс одложити у одговарајућу амбалажу и са њим поступати у складу са захтевима законске регулативе којом се уређује управљање отпадом.
- Потенцијално загађено земљиште мора се складиштити одвојено од чистог земљишта.
- Обезбедити контролисано одлагање садржаја из миксера за бетон у поступку њиховог прања и одсртањивања вишка садржаја (фолијом обложене посебно израђене јаме или неко друго прихватљиво решење).

Мере за заштиту вода

- На свим платоима где се може очекивати случајно цурење течних материја поставити заштитне фолије, кадице и сл.
- На свим платоима и местима где се може очекивати случајно цурење течности (дизел гориво, уље, хемикалије итд.), уградити одговарајуће одводе ка таложнику и/или сепаратору масти и уља.
- Складиштити нафтне деривате потребне за рад машина у наменским складишним просторима како би се спречило било какво цурење, у складу са прописима.

Мере заштите биодиверзитета

- Радове на уклањању природне вегетације у планираној пројектној зони вршити од почетка септембра до краја фебруара како би се заштитила фауна птица које се гнезде.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

- Јединке заштићених врста шумског глога (*Crataegus laevigata*) и белог глога (*Crataegus monogyna*) користити у формирању зеленог појаса, односно на местима на којима су јединке уклоњене, оштећене, оболеле и сл.
- Покривка терена природном вегетацијом мора се очувати где год је то могуће, поготово употребом минималне површине за рад/манипулацију.
- Све високо инвазивне врсте присутне у пројектном подручју треба уклонити.
- Редовно уклањати изузетно инвазивне врсте са свих површина ако се појаве (нарочито амброзију (*Ambrosia artemisiifolia*)).
- Током извођења радова, у случају присуства строго заштићених врста и гнезда, морају се предузети све потребне заштитне мере и поступити у складу са условима прописаним од стране Завода за заштиту природе.
- Забрањено је намерно убијати, хватати и узнемиравати строго заштићене и друге врсте фауне. Мере заштите од буке и вибрација
- Искључити моторе током паузе и када машина не учествује директно у грађевинским радовима.

Мере заштите здравља становништва

- све наведене мере су у функцији заштите здравља становништва;
- раднике заштитити заштитном одећом и обућом за рад;
- приликом рада са машинама и осталом опремом на депонији надzirати да ли се радници придржавају свих редовитих мера заштите;
- редовито спроводити дезинсекцију и дератизацију у сарадњи с овлашћеним предузећима;
- редовно спроводити систематске прегледе радника;
- у затвореним радним просторима у кругу депоније контролисати концентрацију појединих штетних материја у ваздуху које не изазивају оштећења здравља запослених и не захтевају примену посебних правила заштите на раду, односно примену личних заштитних средстава.

Мере заштите културних и природних вредности

- у случају археолошких налазишта приликом радова на изградњи депоније, радове обуставити и обавестити надлежну установу.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Мере заштите предела

- Користити зелени простор на градилишту што је мање могуће. Обновити могућа оштећења зелених површина које нису планиране за активности на градилишту.
- Након завршетка фазе изградње, земљиште се враћа у своје првобитно стање, а зелене површине треба да буду засађене у складу са пројектом озелењавања.
- Током ископавања, површински слој земље ће бити издвојен, а у каснијим фазама коришћен за санацију терена након завршетка радова.

Мере за спречавање удеса

- током изградње депоније извршити гашење свих евентуалних пожара пре наставка радова; - забранити приступ неовлаштених особа на депонију;
- осигурати доступност ватрогасне јединице;
- поставити одговарајући број противпожарних апарата на за то предвиђена места;
- раднике на депонији оспособити за контролу отпада на улазу у круг депоније и рад на депонији, ради спречавања уношења опасног отпада;
- контролисати улаз на депонију како "треће особе" не би могле намерно изазвати пожар.

Изградња постројења за компостирање зеленог отпада

Мере за ублажавање негативних утицаја и услови минималне техничке опремљености за постројење за компостирање јесу:

- а) одговарајуће технолошке јединице и машине,
- б) ограда висине 2 m,
- в) мостна вага,
- г) асфалтирана или бетонирана површина која спречава процеђивање технолошке воде са свих технолошких јединица у подземље,
- д) систем за сакупљање технолошке и површинске воде,
- ђ) одговарајуће осветљење унутар и изван граница постројења за компостирање,
- е) противпожарна заштита.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Посебне мере заштите здравља и безбедности се морају применити према запосленом особљу, што се дефинише посебним законским прописима из области заштите на раду.

Изградња постројења за рециклажу грађевинског отпада

Мере заштите:

- смањити емисију прашине и честица; - контролисати ниво буке.

8.3. Мере заштите животне средине у току експлоатације

Трансфер станице

Мере заштите:

- обављати редовно чишћење и прање радних површина,
- вршити пречишћавање отпадних вода од прања или од просипања отпада, пре испуштања у пријемник или реципијент;
- обављати редовну дезинфекцију и дератизацију радне површине;
- засадити појас заштитног зеленила око ограде станице;
- превоз отпада од трансфер станица до локације депоније обављаће се возилима великог капацитета.

Линије за сепарацију рециклабилног отпада

Мере заштите животне средине које ће се применити на линији за сепарацију отпада су сличне мерама за заштиту на трансфер станицама:

- обављати редовно чишћење и прање радних површина;
- вршити пречишћавање отпадних вода од прања или од просипања отпада, пре испуштања у реципијент;
- обављати редовну дезинфекцију и дератизацију радне површине.

Посебне мере заштите здравља и безбедности се морају применити према запосленом особљу, што се дефинише посебним законским прописима из области заштите на раду.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Центри за одвојено сакупљање отпада

Од свих поступака управљања отпадом, руковање са одвојено сакупљеним фракцијама у центрима за сакупљање отпада представља најмању опасност по здравље људи и животну средину. Ипак, како је његова функција и сакупљање опасног отпада из домаћинства, постоји могућност штетног утицаја опасног отпада на животну средину. Сакупљање и привремено складиштење опасног отпада мора се одвијати у затвореним условима уз примену одговарајућих мера заштите животне средине, у зависности од опасних карактеристика отпада.

Мере заштите:

- у центрима за сакупљање отпада могу се сакупљати следеће врсте отпада:

- а) рециклабилни делови комуналног отпада,
- б) кабасти отпад,
- в) опасан отпад из домаћинства.

- услови минималне техничке опремљености за центре за сакупљање отпада:

- а) ограда минималне висине 2 m с улазним вратима довољне ширине, која се могу закључавати,
- б) портирница (чврсти објект или контејнер) са грејањем, питком водом, топлом водом и санитарним чвором,
- в) добро осветљење унутар круга и изван круга центара за сакупљање отпада,
- г) асфалтирана или бетонирана површина на местима где су постављени контејнери, асфалтирани пут одговарајуће ширине с ознакама смера кретања возила и одвођењем површинске воде,
- д) затворени или наткривени простор одговарајуће величине за складиштење одговарајућих врста и количина опасног отпада,
- ђ) отворена наткривена површина и/или површина на отвореном за складиштење одговарајућих врста и количина неопасног отпада,
- ж) 1 преносива вага мерног подручја до 200 kg,
- з) канте са песком,
- и) други материјали за упијање (апсорбенси),
- ј) ватрогасни апарати,
- к) ручна средства за рад,
- л) лична средства заштите на раду,
- м) телефон; - радно време мора бити прилагођено потребама становништва;

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

- грађанима који довозе отпада треба издати потврду о његовом преузимању;
- сав скупљени отпад се из центара за сакупљање отпада мора предати на даљи третман.

Затварање постојећих општинских депонија - сметлишта

Након затварања депоније све до њеног одумирања оператер на депонији предузима мере које се односе на:

- одржавање, надзор, контролу и мониторинг простора депоније, у складу са овом уредбом и законом;
- састављање извештаја о стању депоније за сваку календарску годину и његово достављање надлежном органу најкасније до 31. марта за претходну календарску годину;
- пријаву неправилности утврђене контролом и мониторингом, које могу штетно утицати на животну средину, а која се доставља надлежним институцијама, у року од седам дана од дана утврђивања.

Депонија сметлиште Бубавица

Мере заштите ваздуха

- настајање честичног загађења и његово разношење по околини спречиће се адекватним одлагањем отпада (разастирање, сабијање и прекривање инертним материјалом);
- обезбедити смањење дифузне емисије прашине са свих површина под утицајем пројекта, применом цистерни са прскалицама, водом, нарочито у сушном и ветровитом периоду;
- ширење непријатних мириса минимизираће се поступком санитарног депоновања, при коме се врши свакодневно покривање одложених количина отпада инертним материјалом; око комплекса депоније формираће се вегетациони појас који ће представљати додатну препреку ширења мириса;
- на површини санитарне депоније поставити вентилационе бунаре којима ће се контролисано сакупљати депонијски гас и одводити у атмосферу природним путем.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Мере за заштиту земљишта

- Обезбедити систем за одвођење површинских вода, да се не акумулирају на локацији и изливају ван граница пројекта.
- Обезбедити адекватне адсорбенте за сакупљање евентуално просутих течних материја (нафтни производи, хемикалије итд.) и одговарајућу амбалажу за прихват контаминираног адсорбенса.
- Са контаминираним адсорбенсом поступати као са материјама које имају својство опасног отпада, у складу са извештајем о претходно извршеној карактеризацији ове врсте отпада, у складу са законом.
- Обезбедити место за привремено одлагање амбалаже са прикупљеним опасним отпадом.
- Преузимање генерисаног отпада поверити правном лицу са одговарајућом дозволом за управљање конкретном врстом отпада.

Мере за заштиту вода

- на депонији се спроводе технички услови који обезбеђују да површинске, подземне и падавинске воде са околних површина или са подручја ван депоније не долазе у контакт са телом депоније;
- процедурне воде из депоније, технолошке отпадне воде и падавинске воде, одвојено се прикупљају и одвојено одводе до постројења за пречишћавање отпадних вода или одговарајућег пројектованог реципијента;
- Све површине на којима се очекује манипулација течним материјама (деривати нафте, хемикалије и др.) морају бити бетониране или асфалтиране.
- Санитарно-фекалне воде одводити на уређај за третман ових вода.
- Мониторинг вода поверити овлашћеној и акредитованој лабораторији/правном лицу.
- Све укопане објекте, као и делове објеката који су укопани, извести од водонепропусног бетона.
- Обезбедити систем за сакупљање, евакуацију и третман процедурних вода.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Мере заштите од депонијског гаса

- на депонији је неопходно предузети одговарајуће мере у циљу акумулације, миграције и контроле депонијског гаса;
- контролисано управљање и прикупљање депонијског гаса спроводи се на свим депонијама на којима се одлаже биоразградив отпад путем одговарајућег дегазационог система;
- прикупљени депонијски гас се третира и користи за добијање енергије;
- уколико прикупљени депонијски гас не може да се користи за добијање енергије, он се спаљује на депонији;
- величина, број и снага инсталације дегазационог система пројектује се тако да одговара процењеном износу стварања гаса у депонији, а у циљу спречавања експлозије, као и његовог коришћења;
- сакупљање, третман и коришћење депонијског гаса треба спровести на начин који штетни утицај на здравље људи и животну средину своди на минимум.

Мере заштите од непријатних мириса и спољних негативних утицаја

- На простору депоније спровод се мере за смањење ширења непријатних мириса и прашине, смањење разношења лаких фракција отпада ветром, спречавање долажења птица, инсеката и штеточина у контакт са отпадом, смањење буке и смањење могућности појаве пожара;

Мере заштите од буке и вибрација

- предвидвиђено је формирање заштитног појаса високог зеленила око депоније да спречи буку и вибрације;
- механизација која ће се користити на депонији укључује компактор (опремљен кабином постављеном на гуменим дихтунзима и ваздушним јастуцима) који ће производити малу буку. Радници на депонији ће имати одговарајућу опрему за заштиту од буке.

Мере заштите од зрачења

- одлагање радиоактивног отпада на депонији је забрањено.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Мере заштите здравља становништва

- све наведене мере су у функцији заштите здравља становништва;
- раднике заштитити заштитном одећом и обућом за рад;
- приликом рада са машинама и осталом опремом на депонији надzirати да ли се радници придржавају свих редовитих мера заштите;
- редовито спроводити дезинсекцију и дератизацију у сарадњи с овлашћеним предузећима;
- редовно спроводити систематске прегледе радника;
- у затвореним радним просторима у кругу депоније контролисати концентрацију појединих штетних материја у ваздуху које не изазивају оштећења здравља запослених и не захтевају примену посебних правила заштите на раду, односно примену личних заштитних средстава.

Мере заштите биодиверзитета

- Редовно уклањати јако инвазивне врсте са свих површина ако се поново појављују.
- Спољни извори светлости треба да буду усмерени на доле, тј. да буду усмерени на радне површине.
- ограђивањем депоније спречиће се долазак животиња на депонију.

Мере заштите културних и природних вредности

- у случају археолошких налазишта приликом експлоатације депоније, радове обуставити и обавестити надлежну установу.

Мере заштите предела

- У оквиру зеленог појаса потребно је уклонити и заменити оштећену или суву вегетацију са истим примерцима врсте, у складу са пројектом озелењавања.

Мере за спречавање удеса

- током рада депоније извршити гашење свих евентуалних пожара пре наставка радова;
- забранити приступ неовлашћених особа на депонију;
- осигурати доступност ватрогасне јединице;

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

- поставити одговарајући број противпожарних апарата на за то предвиђена места;
- раднике на депонији оспособити за контролу отпада на улазу у круг депоније и рад на депонији, ради спречавања уношења опасног отпада;
- контролисати улаз на депонију како "треће особе" не би могле намерно изазвати пожар.

Постројење за компостирање зеленог отпада

Компост произведен од одвојено сакупљеног отпада са зелених површина је уопште високог квалитета и има бројне примене, док компост произведен од биоотпада је нижег квалитета и има мање могућности за коришћење.

- у зависности од примењене технологије биолошког третмана, примењивати све мере заштите животне средине;
- методе третмана треба да буду стандардизоване са циљем минимизирања емисија из постројења за компостирање који могу имати утицаја на животну средину (чврсте честице и прашина, непријатни мириси итд.);
- мора постојати контрола квалитета финалног производа;
- сакупљање, третман и маркетинг компоста мора бити координирано.

Посебне мере заштите здравља и безбедности се морају применити према запосленом особљу, што се дефинише посебним законским прописима из области заштите на раду.

Постројење за рециклажу грађевинског отпада

Мере заштите:

- смањити емисију прашине и честица; - контролисати исправност машина за дробљење и могућност цурења уља и загађења земљишта;
- контролисати ниво буке.

Постројење за енергетско искоришћење комуналног отпада

– ТЕ-ТО на комунални отпад

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Законска регулатива и директиве ЕУ које регулишу област управљања отпадом, област инсинерације отпада и област емисије загађујућих материја у животну средину је бројна и приказана је у посебном поглављу *Студије о процени утицаја на животну средину пројекта изградње постројења за енергетско искоришћење комуналног отпада и депонија смелиште „Бубавица“*.

Примена одредаба проистеклих законском регулативом је обавезујућа за Носиоца пројекта, независно од мера заштите предвиђених Студијом. Такође, за предметни пројекат су обавезујуће и смернице проистекле из ЕУ директива, референтних БАТ докумената, међународних конвенција и споразума у којима је Република Србија потписница.

Мере заштите животне средине које проистичу из закона, прописа, стандарда и других докумената, а на којима се базира израда пројектно-техничке документације, дефинисане су условима надлежних органа и институција. Извођењем пројекта по ревидованој и усвојеној техничкој документацији уз контролу и надзор надлежних органа управе, обезбеђена је и имплементација мера заштите животне средине.

Најважније мере у области заштите ваздуха су:

- Обезбедити систем мониторинга основних чиниоца животне средине
- Испуштање гасова, пара и аеросола у атмосферу врши се преко дефинисаних емитера, у складу са пројектом.
- Известити одговарајуће системе за третман отпадних гасова пре испуштања у атмосферу у складу са пројектом.
- Пројектом су предвиђени системи за смањење емисије PM, NOx и GHG у атмосферу.
- Све дефинисане емитере опремити мерним местом (за хватање узорака) у складу са законском регулативом/стандардом.
- Систем мониторинга мора укључити продукцију биогаса и процедурних вода и њихов третман у складу са примењивим прописима и добрим индустријским праксама. Остале мере заштите дефинисане су Студијом о процени утицаја на животну средину на коју је надлежно Министарство донело *Решење о сагласности на студију о процени утицаја на животну средину*.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

9. Смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину

Према члану 16. Закона о стратешкој процени утицаја, Извештај о стратешкој процени садржи разрађене смернице за планове или програме на нижим хијерархијским нивоима. Кроз смернице се дефинишу потребе за израдом стратешких процена и процена утицаја пројеката на животну средину, одређују аспекти заштите животне средине и друга питања од значаја за процену утицаја планова и програма нижег хијерархијског нивоа.

Локални план управљања отпадом ће се спроводити разрадом планских решења у оквиру планова детаљне регулације за поједине просторне целине, као и пројеката за појединачне објекте система управљања отпадом општине Сурдулица. Одлука о приступању изради стратешке процене доноси се у складу са одредбама из чланова 5. и 6. Закона о СПУ. Код свих планова који су у вези са Локалним планом управљања отпадом примењују се утврђене мере и услови заштите животне средине и смернице дате у овом Извештају.

Процене утицаја на животну средину

Уређивање локација на којима ће се налазити појединачни објекти система управљања отпадом засниваће се на разради основних урбанистичких и пројектно-техничко-технолошких решења на нивоу израде техничке документације. У поступку даље разраде, у складу са Законом о процени утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.135/04, 36/09) и Уредбе о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину („Сл. гласник РС“, бр.114/2008), носилац посла - инвеститор је дужан да се обрати надлежном органу за послове заштите животне средине који ће одлучити о потреби израде, односно обиму и садржају, студије Процене утицаја на животну средину. Процена утицаја врши се, између осталог, и за пројекте из области управљања отпадом и комуналних делатности. Као обавезујућу ствар, а на основу Закона о процени утицаја на животну средину, потребно је истаћи следеће:

– инвеститор не може приступити извођењу пројекта тј. радовима без спроведеног поступка процене утицаја и добијене сагласности надлежног органа на студију о процени утицаја

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

- инвеститор за чије се планиране објекте и активности може захтевати процена утицаја мора поднети захтев за одлучивање о потреби процене утицаја надлежном органу, и
- Студија о процени утицаја је саставни део документације потребне за прибављање дозволе или одобрења за почетак извођења пројекта (изградња, извођење радова, промена технологије, промена делатности и друге активности).

Листа II	
Пројекти за које се може захтевати процена утицаја на животну средину	
ПРОЈЕКАТ	Критеријуми за одлучивање о потреби израде студије о процени утицаја на животну средину
Постројења за управљање отпадом:	
Одлагалишта и складишта опасног отпада	Капацитета до 10 t на дан
Одлагалишта и складишта отпада који није опасан	Капацитета до 50 t на дан
Третман отпада који није опасан	Сви пројекти који нису наведени у Листи I
Депоније комуналног отпада	Капацитета до 10 t на дан или укупног капацитета до 25 000 t
Третман отпада механичким и/или биолошким поступцима	Сви пројекти
Мобилна постројења за третман отпада	Сви пројекти

Надлежни орган за послове заштите животне средине ће одлучити о потреби израде, односно обиму и садржају, студије Процене утицаја на животну средину, за планиране:

- пројекте објеката на комплексу трансфер станица,
- пројекте центара за одвојено сакупљање рециклабилног отпада
- рециклажних дворишта,
- пројекте постројења за компостирање зеленог отпада,
- пројекте постројења за рециклажу грађевинског отпада.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

10. ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Успостављање система мониторинга један је од приоритетних задатака како би се све предложене мере заштите животне средине у планском обухвату могле успешно имплементирати у пракси. Програм праћења стања животне средине у току спровођења плана садржи, према Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Сл. гласник РС", бр.135/04 и 88/10), следеће ставке:

1. опис циљева плана;
2. индикаторе за праћење стања животне средине;
3. права и обавезе надлежних органа; и
4. поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја.

Програм праћења стања животне средине може бити саставни део постојећег програма мониторинга који обезбеђује орган надлежан за заштиту животне средине.

10.1. Опис циљева плана

Опис циљева Плана, општих и посебних, детаљније је наведен у поглављу 8.1. овог Извештаја па ће се више пажње посветити циљевима Програма праћења стања животне средине.

Основни циљ формирања мониторинг система је да се обезбеди, поред осталог, правовремено реаговање и упозорење на могуће негативне процесе и акцидентне ситуације, као и потпунији увид у стање елемената животне средине и утврђивање потреба за предузимање мера заштите у зависности од степена угрожености и врсте загађења.

Потребно је обезбедити *континуирано праћење стања квалитета животне средине и активности у простору* чиме се ствара могућност за њеним рационалним управљањем.

Према Закону о заштити животне средине ("Сл. гласник РС", бр. 135/04, 36/09 и 72/09; 43/211- одлука УС и 14/2016 76/2018, 95/2018 и 95/2018 - др. закон), јединица локалне самоуправе у оквиру своје надлежности утврђене Законом, обезбеђује континуалну контролу и праћење стања животне средине у складу са овим и посебним законима. Према члану 69. наведеног Закона, циљеви Програма праћења стања животне средине били би:

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

- обезбеђење мониторинга, дефинисање садржине и начина вршења мониторинга,
- одређивање овлашћених организација за обављање мониторинга,
- дефинисање мониторинга загађивача,
- успостављање информационог система и дефинисање начина достављања података у циљу вођења интегралног катастра загађивача, и
- увођење обавезе извештавања о стању животне средине према прописаном садржају извештаја о стању животне средине.

10.2. Индикатори за праћење стања животне средине

Мониторинг стања животне средине се врши систематским мерењем, испитивањем и оцењивањем индикатора стања и загађења животне средине које обухвата праћење природних фактора, односно промена стања и карактеристика животне средине. Индикатори су дати кроз поглавље 8.2. Избор индикатора.

Они су средство за праћење промена током одређеног временског периода, за оцењивање планских решења са становишта могућих штета у животној средини као и за утврђивање које неповољне утицаје треба смањити или елиминисати. Обзиром да су они детаљно описани, овде се даље осврћемо на законске оквире који даље дефинишу мониторинг.

11. Законски оквир

Систем праћења стања животне средине (ваздух, вода, земљиште, опасне, отпадне и штетне материје, бука) успостављен је следећим правним актима:

- Законом о заштити животне средине ("Сл.гласник РС" бр.135/04, 36/09 и 72/09; 43/211- одлука УС и 14/16 76/2018, 95/18 и 95/18 - др. закон);
- Законом о заштити ваздуха ("Сл. гласник РС", бр. 36/09, 10/13 и 26/21 - др. закон);
- Законом о заштити од буке у животној средини ("Сл. гласник РС", бр. 96/21);
- Законом о водама ("Сл.гласник РС" бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18 и 95/18 - др. закон);
- Законом о пољопривредном земљишту ("Сл.гласник РС" бр. 62/06, 65/08 - др. Закон, 41/09, 112/15, 80/17 и 95/18 - др. закон);

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

- Закон о шумама ("Сл. гласник РС", бр. 30/10, 93/12, 89/15 и 95/18 - др. закон);
- Законом о поступању са отпадним материјама (Сл. гласник РС бр. 25/96, 26/96- испр. и 101/2005);
- Законом о управљању отпадом ("Сл. гласник РС", бр. 36/09, 88/10, 14/16 и 95/18 – др. закон);
- Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 135/04 и 36/09);
- Закон о заштити природе ("Службени гласник РС", број 36/09, 88/10, 91/10, 14/2016 и 95/2018 - др. закон и 71/21);
- Правилником о граничним вредностима емисије, начину и роковима мерења и евидентирања података ("Сл. гласник РС", бр.30/97, 35/97 и 67/21);
- Правилником о опасним материјама у водама ("Сл. гласник СРС", бр. 31/82, 46/91);
- Правилником о начину и минималном броју испитивања квалитета отпадних вода ("Сл.гласник СРС", бр. 33/16);
- Уредбом о класификацији вода ("Сл.гласник СРС" бр. 5/68);
- Правилником о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама за њихово испитивање ("Сл. гласник РС", бр. 23/94);
- Правилником о начину поступања са отпацама који имају својства опасних материја ("Сл. гласник РС", бр. 12/95 и 77/21);
- Уредбом о граничним вредностима емисија загађујућих материја у ваздуху ("Сл.гласник РС", бр. 6/2016 и 67/2021);
- Уредбом о граничним вредностима емисије загађујућих материја у води и роковима за њихово достизање ("Сл. гласник РС", бр.67/11 и 48/12, 1/2016);
- Уредбом о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање ("Сл. гласник РС", бр.50/12);
- Уредбом о програму систематског праћења квалитета земљишта, индикаторима за оцену ризика од деградације земљишта и методологији за израду ремедијационих програма ("Сл. гласник РС", бр. 88/10, 30/18 - др. уредба);
- Правилником о начину складиштења, паковања и обележавања опасног отпада ("Сл. гласник РС", бр.92/10 и 77/21);

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

- Уредба о граничним вредностима емисија загађујућих материја у ваздуху из постројења за сагоревање ("Сл. гласник РС", бр. 6/16 и 67/21);
- Уредба о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање ("Службени гласник РС", бр. 50/12),
- Правилник о националној листи индикатора заштите животне средине ("Службени гласник" Републике Србије бр. 37/2011).

12. Мониторинг

Мониторинг систем за контролу квалитета ваздуха

Проучавање и праћење квалитета ваздуха има за циљ контролу и утврђивање степена загађености ваздуха, као и утврђивање тренда загађења, како би се правовремено деловало ка смањењу штетних супстанци до нивоа који неће битно утицати на квалитет животне средине.

Контрола квалитета ваздуха се остварује системским мерењем емисије, праћењем и истраживањем утицаја квалитета ваздуха на животну средину и извештавањем о резултатима мерења, праћења и истраживања.

Правилником о граничним вредностима, методама мерења емисије и критеријумима за успостављање мерних места и евиденцији података, дате су смернице истраживања, праћења и утврђивања општег стања загађености ваздуха у насељеним местима и ненасељеним подручјима. На основу обављених анализа утврђује се стање и трендови на основу којих се предузимају одговарајуће мере заштите ваздуха.

Правилником је дефинисан квалитет ваздуха на основу добијених дуготрајних (просечних) и краткотрајних (високих) вредности загађености ваздуха различитим полутантима. Наведеним Правилником утврђене су загађујуће материје за које се обавља систематско и континуално праћење, при чему је посебан акценат стављен на типичне загађујуће материје.

Загађивач мора да планира и обезбеђује финансијска средства за обављање мониторинга емисије, као и за друга мерења и праћења утицаја својих активности на животну средину.

Мерење емисије обезбеђује се на основу Правилника о граничним вредностима емисије, начину и роковима мерења и евидентирања података.

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

Локална мрежа мерних места у општини Сурдулица је успостављена на основу Закона о заштити ваздуха и Уредбе о условима за мониторинг и (Управа), центар града ул. Српских Владара бб, и индустриска зона код ПШШ“Јосиф Панчић“Сурдулица. Квалитет ваздуха и концентрације загађујућих материја прате се мерењем нивоа загађености. Обавеза је локалне самоуправе да, према Програму који за своју територију доноси сваке године, прати контролу нивоа загађујућих материја у ваздуху фиксним мерењима нивоа загађујућих материја и/или повременим мерењима/узимањем узорка загађујућих материја. Израђен је Програм контроле квалитета ваздуха на територији општине Сурдулица за сваку предметну годину, на који се добије Сагласност надлежног Министарства и и даље се реализује избором овлашћене стручне организације која испуњава прописане услове и која поседује дозволу надлежног Министарства да врши мониторинг ваздуха. Активности које су сатнавни део ЛПУО су праћене мониториго датим кроз Програм контроле квалитета ваздуха и Краткорочног акционог плана за заштиту ваздуха на територији општине Сурдулица.

У оквиру депоније на основу уредбе о граничним вредностима емисија загађујућих материја у ваздуху предвиђен је мониторинг прашкастих материја из просторија за сортирање отпада. Контролисани паранметар је прашкаста материја. Мониторинг емисије гасова на депонији врши се на репрезентативном броју узорка у складу са пројектованим бројем биодегагатора. Мерење емисије и концентрације врши се квартално у току године у току експлоатације депоније основних гасова, такође се мерење осталих депонијских гасова врши квартално.

Мониторинг систем за контролу квалитета вода

Основни документ за мониторинг квалитета вода је Годишњи програм мониторинга квалитета вода који се на основу члана 108. и 109. Закона о водама утврђује уредбом Владе на почетку календарске године за текућу годину.

Програм реализује републичка организација надлежна за хидрометеоролошке послове и он обухвата месечна, недељна или дневна мерења и осматрања водотока, водоакумулација, изворишта од посебног значаја и једнократна годишња испитивања квалитета седимената, као и годишња испитивања подземних вода. Кроз имплементацију Плана утврдиће се обавеза проширења мреже осматрачких места.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Препоручује се и утврђивање субјеката деловања у случају удеса са последицама на квалитет вода, као и начин поступања у таквим ситуацијама.

Мониторинг површинских вода врши се у складу са Уредбом о граничној вредностима загађујућих материјама у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање.

Обавеза лица (правног или физичког) које испушта приоритетне супстанце у површинске воде је да усклади своје емисије са стандардима квалитета животне средине за површинске воде које нису под утицајем прекограничног загађења, прописаним Уредбом о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање у року од 15 година од дана ступања на Уредбе.

Предузећа која врше испитивање квалитета подземних вода, као и испитивање квалитета отпадних вода, дужна су да резултате испитивања доставе Републичком хидрометеоролошком заводу и јавном водопривредном предузећу месечно, а у случају хаваријског загађења воде, у току истог дана.

Уредбом о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање прописане су граничне вредности емисије загађујућих материја за комуналне отпадне воде које се испуштају у реципијент, граничне вредности емисије загађујућих супстанци за комуналне отпадне воде, у зависности од капацитета постројења за пречишћавање отпадних вода, односно у односу на еквивалент становника, као и најмањи број узорака које је потребно узети током године за анализу пречишћених комуналних отпадних вода, у зависности од капацитета постројења за пречишћавање отпадних вода.

Мониторинг вода на депонији врши се у складу са Уредбом о граничној вредности загађујућих материјама у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање. Стални мониторинг површинских вода у току експлоатације депоније са скраћеним хемијским и бактериолошким анализама врши се на сваких 15 дана у лабораторији на комплексу.

Мониторинг подземних вода на депонији се обавља из хидрогеолошких објеката (пијазометара) са најмање три тачке, а таквог распореда да прате кретање вода у циљу евентуалног утврђивања дешавања акцидентних ситуација у заштитним слојевима депоније, односно ради утврђивања загађивања подземних вода. Поред одређивања састава подземних вода врши се и перманентно мерење њиховог нивоа. На комплексу су постављена три пијазометра на дубини од 20 м.

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

Мониторинг се врши у складу са Уредбом о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање и Уредбом о програму систематског праћења квалитета земљишта, индикаторима за оцену ризика од деградације земљишта и методологији за израду ремедијационих програма. Параметри који се прате су дати у Уредбама и у детаљном плану мониторинга.

Мониторинг **процедних вода на депонији** се врши на репрезентативном броју узорак на свакој тачки на којој се течност контролисано одводи са локације. Мерење запремине и састав, тј. квантитативних и квалитативних параметара врши се једном месечно. По престанку рада депоније мерења се врше сваких шест месеци првих пет година, затим једном годишње до коначне рекултивације. На захтев инвеститора део воде која се враћа на депонију прати се као течни отпад у складу са Правилником о категоријама испитивању и класификацији отпада. После пражњења таложне лагуне и одвођења отпадних вода на депонију у таложној лагуни остаје талог, који представља отпад и са њим се поступа у складу са Законом. Параметри који се прате су дати у Уредби и у детаљном плану мониторинга.

Мониторинг подземних вода се обавља из хидрогеолошких објеката (пијазометара), чији број дефинишу хидрогеолошки услови средине.

Ова испитивања се врше у циљу евентуалног утврђивања дешавања акцидентних ситуација у заштитним слојевима депоније, односно ради утврђивања загађивања подземних вода. Поред одређивања састава подземних вода врши се и перманентно мерење њиховог нивоа.

Мониторинг се врши у складу са Уредбом о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање и Уредбом о програму систематског праћења квалитета земљишта, индикаторима за оцену ризика од деградације земљишта и методологији за израду ремедијационих програма.

Мониторинг систем за контролу квалитета земљишта

Основе мониторинга земљишта намењеног пољопривредној производњи постављене су Законом о пољопривредном земљишту и односе се на испитивање количина опасних и штетних материја у том земљишту и води за наводњавање, а према програму који доноси министар надлежан за послове пољопривреде. То испитивање могу обављати стручно и технички оспособљена и од стране надлежног министарства овлашћена правна лица (предузећа, привредна друштва и др.).

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

Министар, такође, прописује дозвољене количине опасних и штетних материја и метод њиховог испитивања. Рок за доношење подзаконских аката је две године по усвајању претходно наведеног закона, а до тог времена примењује се Правилник о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама за њихово испитивање.

Контрола плодности обрадивог пољопривредног земљишта и количине унетог минералног ђубрива и пестицида врши се по потреби, а најмање једном у пет година. Те послове може обављати регистровано, овлашћено и оспособљено правно лице, а трошкове сноси власник, односно корисник земљишта. Уз извештај о обављеним испитивањима обавезно се даје препорука о врсти ђубрива које треба користити и најбољим начинима побољшања хемијских и биолошких својстава земљишта. Заштита пољопривредног земљишта, као и мониторинг његовог стања обавезан су елемент пољопривредних основа, чији су садржај, начин израде и доношења регулисани члановима 5. до 14. Закона о пољопривредном земљишту. Истим законом предвиђено је спровођење стратешке процене утицаја на животну средину пољопривредних основа. Мониторинг земљишта на територији општина, поред стандардних испитивања квалитета, мора укључивати и испитивање квалитета, с обзиром на присуство радионуклида и то на основу мера прописаних за јонизујућа зрачења. Праћење стања тла у односу на ерозионе процесе, посебно спирања и акумулирања материјала дејством воде, значајан је инструмент успешне заштите како пољопривредног, тако шумског и осталог земљишта, што је као експлицитна обавеза уграђено у Закон о пољопривредном земљишту и Закон о шумама и као начелна обавеза у Закон о заштити животне средине.

Мониторинг контроле земљишта везано пољопривредну производњу на пољопривредном земљишту у околини локације комплекса План може да се врши на захтев еколошке инспекције. Резултати мерења морају бити доступни надлежном Инспектору за заштиту животне средине.

Мониторинг емисије

Већина дискутованих система праћења стања животне средине, у својој методолошкој поставци, заснива се на мерењу и осматрању емисије загађујућих материја или ефеката дејстава не везујући се директно за изворе, односно узрочнике. Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине утврђује обавезу мониторинга емисије/ефеката на њиховом извору, као саставног дела прибављања интегрисане дозволе за постројења и активности

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

који могу имати негативне последице по животну средину и здравље људи, што је регулисано актима Владе (Уредба о врстама активности и постројења за које се издаје интегрисана дозвола -"Службени гласник РС", бр. 84/05, Уредба о садржини програма мера прилагођавања рада постојећег постројења или активности прописаним условима - "Службени гласник РС", бр. 84/05, Уредба о критеријумима за одређивање најбољих доступних техника, за примену стандарда квалитета, као и за одређивање граничних вредности емисија у интегрисаној дозволи -"Службени гласник РС", бр. 84/05), односно актом министра надлежног за послове заштите животне средине (Правилник о садржини и начину вођења регистра издатих интегрисаних дозвола - "Службени гласник РС", бр. 69/05). Интегрисана дозвола, коју издаје орган надлежан за послове заштите животне средине (на нивоу републике, аутономне покрајине или општине – у зависности од тога који је орган издао одобрење за изградњу) садржи и план мониторинга, који спроводи оператер (правно или физичко лице које управља или контролише постројење и др.).

Мониторинг емисије на предметном подручју нарочито је неопходно утврђивати за постројења која подлежу обавезама из SEVESO II директиве постројења нижег реда.

Мониторинг буке

Мониторинг буке врши се систематским мерењем, оцењивањем или прорачуном одређеног индикатора буке, у складу са Законом о заштити од буке у животној средини. Ниво буке у животној средини се контролише системским мерењем буке које обезбеђује град. Мерење буке могу да обављају овлашћене стручне организације у складу са Правилником о дозвољеном нивоу буке у животној средини. Истим Правилником прописани су највиши дозвољени нивои буке у насељеним и ненасељеним подручјима, нарочито у близини депоније, сметлишта која се више не користе за депоновање комуналног отпада и дивљих депонија.

У складу са добијеним резултатима обавеза је да се поступи у складу са законском регулативом.

Мерења буке вршити и на захтев еколошке инспекције. Резултати мерења морају бити доступни надлежном Инспектору за заштиту животне средине.

Подаци из мониторинга буке саставни су део јединственог информационог система животне средине у складу са законом којим се уређује заштита животне средине.

*Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033*

13. Права и обавезе надлежних органа

Када су питању права и обавезе надлежних органа у вези праћења стања животне средине, она произилазе из Закона о заштити животне средине, односно чланова 69-овог Закона. Према наведеним члановима, права и обавезе надлежних органа су:

- a. Влада доноси програм мониторинга за период од две године,
- b. Јединица локалне самоуправе доноси програм мониторинга на својој територији који мора бити у сагласности са програмом Владе,
- c. Република и јединица локалне самоуправе обезбеђују финансијска средства за обављање мониторинга,
- d. Влада утврђује критеријуме за одређивање броја места и распореда мерних места, мрежу мерних места, обим и учесталост мерења, класификацију појава које се прате, методологију рада и индикаторе загађења животне средине и њиховог праћења, рокове и начин достављања података.
- e. Мониторинг може да обавља само овлашћена организација. Министарство прописује ближе услове које мора да испуњава овлашћена организација и одређује овлашћену организацију по претходно прибављеној сагласности министра надлежног за одређену област.
- f. Влада утврђује врсте емисије и других појава које су предмет мониторинга загађивача, методологију мерења, узимања узорака, начин евидентирања, рокове достављања и чувања података,
- g. Државни органи, односно организације и јединице локалне самоуправе, овлашћене организације и загађивачи дужни су да податке из мониторинга достављају Агенцији за заштиту животне средине на прописан начин,
- h. Влада ближе прописује садржину и начин вођења информационог система, садржину информација о којима се редовно и обавезно обавештава јавност,
- i. Информациони систем води Агенција за заштиту животне средине,
- j. Министар прописује методологију за израду интегралног катастра загађивача, као и врсту, начине, класификацију и рокове достављања података,
- k. Влада једанпут годишње подноси Народној скупштини извештај о стању животне средине у Републици,
- l. Надлежни орган локалне самоуправе једанпут у две године подноси скупштини извештај о стању животне средине на својој територији,
- m. Извештаји о стању животне средине објављују се у службеним гласилима Републике и јединице локалне самоуправе.

Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033

Државни органи, органи локалне самоуправе и овлашћене и друге организације дужни су да редовно, благовремено, потпуно и објективно, обавештавају јавност о стању животне средине, односно о појавама које се прате у оквиру мониторинга емисије и емисије, као и мерама упозорења или развоју загађења која могу представљати опасност за живот и здравље људи, у складу са Законом о заштити животне средине и другим прописима. Такође, јавност има право приступа прописаним регистрима или евиденцијама које садрже информације и податке у складу са овим законом.

14. ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Сврха стратешке процене утицаја на животну средину је благовремено и систематично разматрање могућих утицаја на животну средину на стратешком нивоу планирања и програмирања, на принципима одрживог развоја. Стратешка процена се у међународној пракси афирмише доношењем EU Directive 2001/42/EC о процени утицаја на животну средину планова и програма. Доношењем сета закона о заштити животне средине, крајем 2004. године стратешка процена утицаја је уведена у домаћу праксу планирања и програмирања. С обзиром да је релативно кратак период у примени стратешке процене, постоји низ проблема и ограничења, као и утврђивања оптималног методолошког обрасца и приступа. У пракси су у примени 2 основна обрасца:

- (1) технички и
- (2) планерски.

Технички приступ у основи користи прилагођену методологију процена утицаја пројеката, док се у планерском приступу претежно користе квалитативне –експертске методе из разлога што су планови сложенији од пројеката, баве се стратешким питањима и имају мање детаљних информација о животној средини, заснивају на концепту одрживог развоја и обухватају друштвена и економска питања, тако да није могуће применити математичке моделе у потпуности и са одговарајућим степеном поузданости и учешће већег броја заинтересованих страна и јавности даје процесу стратешке процене специфичан карактер, јер је потребно да се резултати на разумљив начин представе разним друштвеним групама и другим учесницима у процесу израде и доношења.

Процена је извршена коришћењем аналитичке методе стручног мишљења и поређења са другим, сличним врстама утицаја на животну средину.

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

Коришћене су опште научне методе, као и прилагођене методе, технике и модели за потребе обављања стратешких процена. За прелиминарне процене могућих утицаја у аналитичком поступку, коришћено је Упутство ЕУ о процени утицаја пројеката на животну средину.

Општи методолошки поступак који је коришћен приликом израде ове стратешке процене и припреме Извештаја о стратешкој процени састоји се из неколико општих фаза и то:

- (а) скрининг – дефинисања садржаја стратешке процене,
- (б) скопинг – дефинисања обима стратешке процене,
- (в) дефинисање кључних (битних) промена,
- (г) процена у ужем смислу,
- (д) предвиђање последица,
- (ђ) одређивање мера,
- (е) контрола и ревизија,
- (ж) имплементација.

У току израде Стратешке процене, обрађивач се сусрео и са проблемом скромне информационе основе о животној средини, као и са тешкоћама у систему показатеља -индикатора за оцену и праћење стања животне средине. Информациона основа која је коришћена за Стратешку процену највећим делом је преузета из Плана, као и података добијених на терену и од надлежних институција, али и Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину за Просторни план општинне Сурдулица, Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину ГУП-а општине Сурдулица .

Опште тешкоће приликом израде стратешке процене могу се класификовати у две групе:

- (а) организационо - управљачке тешкоће

Основну тешкоћу у спровођењу Стратешке процене и изради Извештаја представљао је недостатак званичне, детаљно прописане јединствене методологије, на нивоу правилника. Зато је ова Стратешка процена извршила вредновање и поређење алтернатива/опција са аспекта могућих значајних утицаја на животну средину, и у процедури израде, а када се ради о карактеру утицаја, инсистирала на кумулативним и синергијским ефектима. Постоји читав низ правилника и закона који су служили као основа израде извештаја, између осталог је Правилник о националној листи индикатора заштите животне средине („Службени гласник Републике Србије“, бр. 37/2011).

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

(б) материјално – финансијске који се огледа у чињеници да се у планско подручје нису у довољној мери издвајала неопходна финансијска средства у циљу одрживог развоја.

15. ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА

Члан 18. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину дефинише учешће заинтересованих органа и организација, који могу да дају своје мишљење у року од 30 дана.

Пре упућивања захтева за добијање сагласности на извештај о стратешкој процени, орган надлежан за припрему Плана обезбеђује учешће јавности у разматрању извештаја о стратешкој процени (члан 19). Орган надлежан за припрему Плана обавештава јавност о начину и роковима јавног увида у садржину извештаја и достављање мишљења, као и времену и месту одржавања јавне расправе у складу са законом којим се уређује поступак доношења плана.

Учешће надлежних органа и организација обезбеђује се писменим путем и путем презентација и консултација у свим фазама израде и разматрања стратешке процене. Учешће заинтересоване јавности и невладиних организација обезбеђује се путем средстава јавног информисања и у оквиру јавног излагања Плана. Орган надлежан за припрему плана израђује извештај о учешћу заинтересованих органа и организација и јавности који садржи сва мишљења о СПУ, као и мишљења изјављених у току јавног увида и јавне расправе о плану.

Извештај о СПУ доставља се заједно са извештајем о стручним мишљењима и јавној расправи органу надлежном за заштиту животне средине на оцењивање. Оцењивање се врши према критеријумима из прилога II закона.

На основу ове оцене орган надлежан за заштиту животне средине даје своју сагласност на извештај о СПУ у року од 30 дана од дана пријема захтева за оцењивање. После прикупљања и обраде свих мишљења орган надлежан за припрему плана доставља Нацрт Плана заједно са извештајем о СПУ надлежном органу на одлучивање.

*Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033*

16. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Заштита животне средине у Локалном плану управљања отпадом разматрана је у оквиру планског документа, али и у склопу Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину. Примењена методологија је описана у претходном поглављу и сагласна је са претпоставкама које су дефинисане у оквиру Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину којим се дефинише садржина Извештаја.

На основу категоризације животне средине, дефинисане су мере заштите животне средине у складу са праксом процене утицаја урбанистичких планова на животну средину и то по следећим областима:

- (1) управљање отпадом;
- (2) заштита ваздуха;
- (2) заштита и коришћење вода;
- (3) заштита земљишта;
- (4) очување биодиверзитета и предела
- (5) инфраструктурно опремање и заштита од удеса;
- (6) мониторинг и остале активности на заштити животне средине.
- (7) заштита здравља становништва
- (8) јачање институционалне способности за заштиту животне средине - мониторинг и остале активности на заштити животне средине.

На основу процене стања животне средине на подручју Плана кључни проблеми заштите животне средине су следећи: управљање отпадом, комуналним, неопасним грађевинским, опасним отпадом, отпадом животињског порекла, посебним токовима отпада, санирање сметлишта и нелегалних депонија, загађеност ваздуха, загађеност подземних и надземних вода, загађеност земљишта, смањене површине под јавним зеленилом, деградиран предео, угрожене шуме и шумско земљите, пољоприврдно земљиште, могућа угроженост здравља становништва, угрожена безбедност становништва, могућност удеса, пожара, рушења, хемијских акцидената и др.

На основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине наведеним у плановима и стратегијама за потребе израде овог Извештаја дефинисани су општи циљеви стратешке процене:

имплементација стратешких опредељења Националне стратегије управљања отпадом, доношење Плана и Стратешке процене утицаја на животну средину,

**Извештај о стратешкој процени утицаја локалног плана управљања
отпадом на територији општине Сурдулица 2023-2033**

смањење емисије штетних материја у ваздух и смањити емисију буке, спречавање инцидентних неконтролисаних испуштања загађујућих материја у ваздух, воде и земљиште, рационално коришћење простора и енергије, очување заштитних појасева, повећање инвестиције за заштиту животне средине и развој система мониторинга животне средине (ваздуха, вода, земљишта и буке), побољшање информисање и обуку становништва за заштиту животне средине и обезбедити учешће јавности у доношењу одлука које могу имати утицаја на квалитет животне средине.

Еколошки одговорно коришћење простора, који обухвата Локални план управљања отпадом на територији општине Сурдулица за период 2023-2033, представља значајан потенцијал за одрживи развој овог подручја.